GRONINGER MUSEUM

JAARVERSLAG 2023

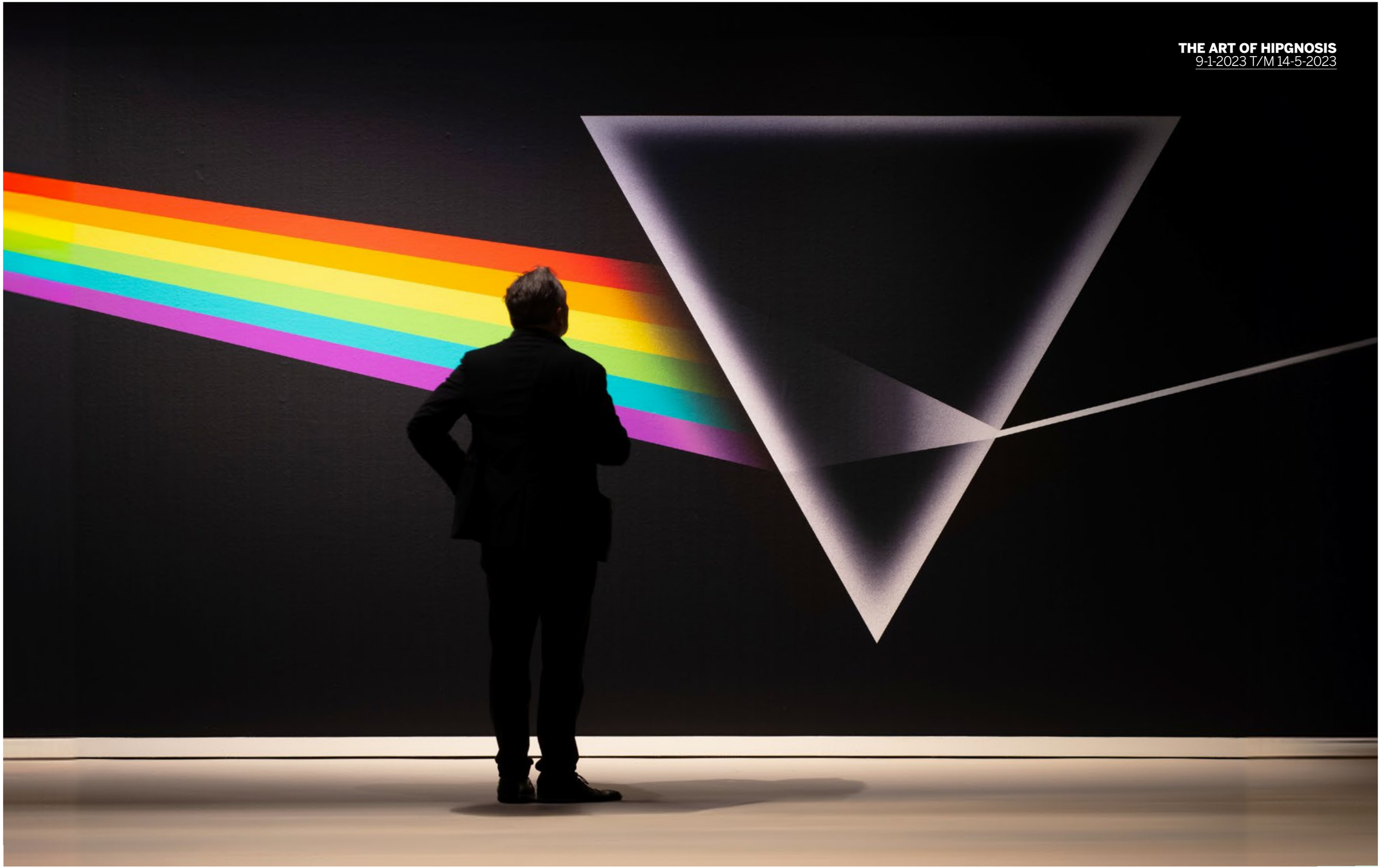
THE ART OF HIPGNOSIS
9-1-2023 T/M 14-5-2023

Enna Hillegonda Geertsema van Sjallema, Een vertrouwelijke mededeling, 1832

INHOUD

Voorwoord directie	4
Voorwoord raad van toezicht	7
De terugkeer van Van Goghs Lentetuin	**9**
Subsidiegevers, begunstigers, sponsoren en schenkers	10
Samenwerkingspartners	11
Collecties	13
Groninger Museum verliest dierbare vriend Erwin Olaf	**16**
Aanwinsten	18
Groninger Museum is sluitstuk van Vaandeldrager on tour	**25**
Presentaties	29
Museum reist door de provincie Groningen	**33**
Bezoekers	35
Participatie & Educatie	37
Toegankelijkheid	39
Marketing & Communicatie	41
Groninger Museumnacht	**44**
Development & Evenementen	49
Overzicht evenementen	52
Relatiegroepen: JuniorClub en 13+	55
Relatiegroepen: Club Groninger Museum	56
Relatiegroepen: Groninger Museum Salon	59
Relatiegroepen: Vereniging Vrienden van het Groninger Museum	60
1 op 1 met het Rijksmuseum	**63**
Wall House #2	65
Menkemaborg	67
Publicaties, lezingen & externe activiteiten	68
Uitgaven	71
Afscheid conservator Egge Knol	**72**
Bedrijfsvoering	75
De ondernemingsraad	77
Duurzaamheid	79
De drie codes	80
Keti Koti Groningen	**85**
Raad van toezicht	86
Financieel verslag	88
Colofon	96

VOORWOORD
DIRECTIE

Geachte lezer,

2023 was een jaar dat in het museum voor gemengde gevoelens zorgde. We hadden een mooi programma dat veel mensen aansprak. Mede door de belangstelling voor de grote tentoonstellingen *Gianni Versace Retrospective* en *The Rolling Stones – Unzipped* was het bezoekersaantal op peil. Met 243.000 mensen die een bezoek brachten, was het een heel succesvol jaar. Twee *blockbusters* programmeren was ingegeven door de perikelen tijdens en in de nasleep van de pandemie. Die zorgde in 2022 voor grote verliezen – ondanks steunmaatregelen door overheden.

Gelukkig weten de bezoekers ons en andere musea weer te vinden, als vanouds, alleen is het gedrag van de bezoekers veranderd. Zo valt ons op dat de verkoop van catalogi terugloopt en dat men meer van kortingsmogelijkheden gebruikmaakt dan vroeger. Daardoor is het geen kleine uitdaging om de inkomsten te *matchen* met de sterk gestegen kosten voor energie, lonen, materiaal en vele andere zaken.

Gelukkig werkt het team van het Groninger Museum enthousiast en onvermoeibaar aan onder andere collectievorming, educatie, programmering, evenementen, het beveiligen van dit alles en gebouwenbeheer. Ook de *stakeholders*, de media en – *last but not least* – de Groningers blijven het museum een warm hart toedragen. Dat voelt niet alleen goed, maar dat geeft energie. Het doet ons beseffen dat het museum in een wereld met vele uitdagingen en onzekerheden een plek is waar bezinning en dialoog kunnen plaatsvinden.

De nieuwsgierigheid neemt zeker niet af. De jongere generaties gaan soms weliswaar met de nodige scepsis naar binnen, maar altijd geïnspireerd en positief verrast weer naar buiten.

Ook in 2023 hebben we ons steeds breder palet van mogelijkheden voor diverse doelgroepen weten uit te breiden met een nieuwe service, de *shuttle* voor eenzame mensen. Dit is het tweede van de vier door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen in het kader van de Basisinfrastructuur (BIS) gefinancierde projecten.

In dit jaarverslag presenteren we weer met trots onze aanwinsten – waaronder veel schenkingen – de tentoonstellingen en de samenwerkingspartners. We leveren cijfers over bezoek, rondleidingen, gebruikers van onze sociale media en veel meer. Elk jaarverslag is een document dat getuigt van een bruisende organisatie die met een beperkte bezetting veel bereikt.

Dat zou niet mogelijk zijn zonder steun: financieel, in natura of moreel. Voor alle steun danken wij, mede namens de raad van toezicht en de volledige staf, alle betrokkenen van harte. Ondanks de uitdagende tijden voor musea kijken wij uit naar 2024 – het jaar dat het Groninger Museum 150 jaar wordt! We zien u dan graag terug.

Andreas Blühm, Algemeen directeur
Esther Moesker, Zakelijk directeur

Joram Krol, Veiled 1, 2023

Geachte lezer,

Het Groninger Museum verkeert, net als veel andere musea in ons land, in een paradoxale situatie. Enerzijds was er in 2023 opnieuw een boeiend tentoonstellingsprogramma, waaronder de sprankelende en spraakmakende presentaties *Gianni Versace Retrospective* en *The Rolling Stones – Unzipped*, met indrukwekkende bezoekersaantallen. We kijken daar met trots op terug.

Anderzijds moest het jaar worden afgesloten met een financieel tekort. Een van de factoren is daarbij de afname van het aantal betalende bezoekers bij een overigens bevredigend totaal aantal.

Laten we beginnen vast te stellen dat een dergelijk jaarprogramma veel inzet, flexibiliteit en creativiteit vraagt van allen die in het museum werken. De raad van toezicht spreekt haar dank en waardering uit voor eenieder die zich, op welke manier dan ook, heeft ingezet voor het Groninger Museum.

Begrotingsbeheersing, alsook de daarbij behorende transparantie en verantwoording, heeft van de raad van toezicht in 2023 veel aandacht gevraagd.

De spanning tussen een aantrekkelijke programmering en toch geen sluitend begrotingsresultaat vraagt een voortdurend overleg met de Gemeente Groningen en de Provincie Groningen. We stellen de grote betrokkenheid van bestuurders én ambtenaren daarbij zeer op prijs.

Het Groninger Museum draagt cultureel en economisch bij aan een gezonde ontwikkeling van het Noorden en weet een verrassend kunstklimaat te borgen. Dat betekent naast een gevarieerd programma van tentoonstellingen en educatie ook continue aandacht voor collectiebeheer van de circa 60.000 objecten, voor de vaste opstelling en het digitale aanbod.

Het Groninger Museum blijft zich inzetten voor nieuw, breed en divers publiek, bijvoorbeeld met de *Groninger Museumnacht*, *Sunday Talks*, met de caravan de wijken in en rondleidingen voor blinden en slechtzienden of in gebarentaal.

Deze brede aanpak rechtvaardigt bij een voortgezette, aantrekkelijke programmering ook een budget dat daarvoor structureel de ruimte biedt.

De leden van de raad van toezicht:
Jacques Wallage, voorzitter
Cathy Jager
Agnes Koops
Sander Prinsen
Elmer Sterken
Charlotte Wekker

DE TERUGKEER VAN VAN GOGHS LENTETUIN

Vreugde, blijdschap en vooral opluchting: het schilderij *Lentetuin, de pastorietuin te Nuenen in het voorjaar* van Vincent van Gogh keerde, drieënhalf jaar nadat het werd gestolen uit Museum Singer Laren, in september weer terug bij het Groninger Museum.

Een sleutelrol was weggelegd voor kunstdetective Arthur Brand, die zich vanaf het moment van de diefstal met de zaak bezig hield. Verpakt in een IKEA-tas werd hem het werk overhandigd. “Zijn bijdrage aan de terugkeer waardeert het Groninger Museum enorm. Namens de medewerkers, alle Groningers en de bezoekers zijn we iedereen die aan deze goede uitkomst heeft bijgedragen zeer dankbaar”, aldus directeur Andreas Blühm.

Sindsdien is het werk grondig onderzocht. Het schilderij heeft geleden, maar is nog in goede staat. Van Goghs *Lentetuin* is in 2024 te zien in de tentoonstelling *150 jaar Groninger Museum – Behind the Scenes*.

Absoluut topstuk

Lentetuin, de pastorietuin te Nuenen in het voorjaar schilderde Vincent van Gogh in 1884. Het is het enige schilderij van Van Gogh in de collectie van het Groninger Museum en behoort tot de absolute topstukken van de collectie. Het bevond zich in een privécollectie in Groningen en werd in 1962 aan de Gemeente Groningen geschonken.

SUBSIDIEGEVERS, BEGUNSTIGERS, SPONSOREN & SCHENKERS

SUBSIDIEGEVERS

Gemeente Groningen
Provincie Groningen
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen

BEGUNSTIGERS

Het Blockbusterfonds
Het Cultuurfonds
ELJA Foundation
Groninger Museum Salon
J.B. Scholtenfonds / H.S. Kammingafonds
Mondriaan Fonds
Stichting Beringer Hazewinkel
Stichting De Ploeg
Stichting Fondsbeheer Culturele Relatie-evenementen Gasunie en GasTerra
Vereniging Rembrandt
Vereniging Vrienden van het Groninger Museum
VriendenLoterij

SPONSOREN

De Architecten van Team 4
Bedrijvenvereniging WEST
Effektief Groep B.V.
GasTerra
Gasunie
Hooghoudt
Miss Blanche
MWPO
Rabobank Stad en Midden Groningen
Stichting Ondernemersfonds Groningen
Vermaat Groep

SCHENKERS

Dhr. J.F. van Baarsen en Mw. G.J. Fieten
Dhr. E.G. Braak
Mw. C. Camstra-Hendriks
Dhr. R.J. Eendhuizen
Mw. I. Flonk-Mulder
Mw. M. de Haan
Mw. F. Holwerda-Hendriks
Dhr. C. Jansen en Dhr. K. Jansen
Mw. M. Jansen
Mw. M. Jansen en Mw. T. Jansen
Dhr. K. Jansen en Dhr. C. Jansen
Dhr. D. Kielman
Dhr. A. Powell
Dhr. B. Scholten
Dhr. K.F. Schuiling
Dhr. H. Smith, Mw. Rosen-Fokkens, Mw. Wolters-Fokkens en Mw. Wolters-Fokkens
Mw. E. Staal-Kumumaningsih
Dhr. H. Swaak en Mw. C. Swaak
Dhr. S. Ostkamp
Dhr. J. Veldkamp
Dhr. A. Wals
Dhr. J.P.A. Wortelboer
Dhr. K. Zeldenrust
CEDON MuseumShops GmbH
Groninger Archieven
Koekfabriek Fa. E. Knol
Koninklijke Theodorus Niemeyer BV
Porzellan Manufaktur Nymphenburg
Stichting Adel in Nederland (AiN)
Stichting Oud Winschoten
Wilhelm Waldeck Stichting
en schenkers die niet genoemd willen worden

BRUIKLEENGEVERS (LANGDURIG)

Mw. F. van der Wijk-Oomkens
J.J. Boering en A. Boering
Groninger Kerken
Protestantse Gemeente Groningen
Stichting Anders
Stichting De Ploeg

SAMENWERKINGSPARTNERS

AbelLeisure, Lochem
Academie Minerva, Hanzehogeschool, Groningen
Akkoord van Groningen
Alfa College, Groningen
Ambassadeurs van Groningen
Amsterdam Fashion Institute
Binoq Atana, Amsterdam
Birdeyes onderzoekscentrum, Leeuwarden
Bitterzoet Erfgoed, Groningen
CEDON MuseumShops GmbH, München
CJP, Amsterdam
COA Groningen
Commercieele Club Groningen
Coöperatie Sterke Musea Groningen (U.A.), Sappemeer
Cultuurcentrum het Hogeland, Bedum
Cultuurcoaches VRIJDAG, Groningen
Cultuurhuis De Klinker, Winschoten
Discriminatie Meldpunt Groningen
Drents Museum, Assen
ELJA Foundation, Laren
EM2, Groningen
Erfgoedpartners, Groningen
Eurosonic Noorderslag, Groningen
Forum Groningen
Fries Museum, Leeuwarden
Gastvrij Groningen
Gemeente Groningen
De Graanrepubliek, Bad Nieuweschans
GRID Grafisch Museum, Groningen
Groningen City Club
Groningen Seaports, Delfzijl
Groninger Archieven
Groninger Kerken
Hanzehogeschool, Groningen
Hooghoudt, Groningen
Iconic Houses Foundation, Utrecht
IMC Weekendschool, Groningen
Impact Centre Erasmus (ICE), Rotterdam
JINC, Groningen
Jonge Harten, Groningen
Ramiro Koeiman, Groningen
Königliche Porzellan Manufaktur Nymphenburg, München
Koninklijke Theodorus Niemeyer BV, Groningen
Kunstbende, Groningen
Kunstcentrum ‘t Clockhuys, Haren
Kunsthandel Richard ter Borg, Groningen
Kunstpunt, Groningen
Kunstenschool, Stadskanaal
KunstwerkT, Stadskanaal
Landpartie Gut Horn, Oldenburg
Mantelzorgwaarderingskaart Humanitas, Groningen
Marketing Drenthe
Marketing Groningen, Groningen
Menkemaborg, Uithuizen
Museum aan de A, Groningen
Museum De Buitenplaats, Eelde
Museum Nienoord, Leek
Museum Westerwolde (MOW), Bellingwolde
NITE, Groningen
NBTC, Amsterdam
Nederlandse Museumvereniging, Amsterdam
Noorderlicht, Groningen
Noorderlink, Groningen
Noorderpoort, Groningen
Noorderzon, Groningen
Noordstaat, Groningen
NP3, Groningen
Paradiso, Amsterdam
Pop Groningen
Prins Claus Conservatorium, Groningen
Provincie Groningen
Rijksmuseum, Amsterdam
Rijksuniversiteit Groningen
Solidus, Oude Pekela
SPOT, Groningen
Stichting De Ploeg, Groningen
Stichting De Ploeg in Stad en Ommeland, Groningen
Stichting Folkingestraat Synagoge, Groningen
Stichting IVAK, Eemsdelta
Stichting Kunst en Cultuur, Assen en Groningen
Stichting Mooie Wijken, Groningen
Stichting Pittig gekruid, Groningen
Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, Rotterdam
Storyworld, Groningen
Studio Maarten Baas, Den Bosch
Synagoge Groningen
Terra College, Groningen
Terug naar het begin, Appingedam
Universal Music, Hilversum
Universitair Medisch Centrum Groningen
Universiteitsmuseum Groningen
USVA, Groningen
Van Gogh Museum, Amsterdam
Veenkoloniaal Museum, Veendam
Vereniging Rembrandt, Den Haag
Vereniging Stad en Lande, Groningen
Vermaat Groep, IJsselstein
VESTA Woonforum, Groningen
VriendenLoterij, Amsterdam
Vrije Academie, Amsterdam
VRIJDAG, Groningen
Wetenschapsfestival Zpannend Zernike, Groningen
WIJ teams, Groningen

AANWINST
HERMANNUS COLLENIUS (1650-1721)
DE ALLEGORIE VAN DE TIJD, 1711

117
OBJECTEN GESCHONKEN AAN HET GRONINGER MUSEUM

166
AANWINSTEN

49
OBJECTEN AANGEKOCHT DOOR HET GRONINGER MUSEUM

200
OBJECTEN IN TIJDELIJK BRUIKLEEN GEGEVEN DOOR HET GRONINGER MUSEUM

COLLECTIES
VOOR EN ACHTER DE SCHERMEN

De uit ruim 60.000 objecten bestaande collectie van het Groninger Museum is bepalend voor zijn identiteit. Het Groninger Museum besteedt daarom, vaak onzichtbaar voor het publiek, veel aandacht aan het behoud en beheer van deze verzameling, bijvoorbeeld door conservering en restauratie van objecten. Bovendien werd in 2023 opnieuw een aanzienlijk deel van de collectie gedigitaliseerd.

Digitalisering

De collectie van het Groninger Museum bestaat uit zowel eigendommen als bruiklenen die het museum in langdurig beheer heeft, van bijvoorbeeld Stichting De Ploeg en Stichting Anders. Sinds 2018 werkt het Groninger Museum aan registratie en fotografie van elk object in deze collectie, voor intern en extern gebruik. De medewerkers documenteerden in 2023 bijna 13.000 objecten.

In vervolg op voorgaande jaren werkte men aan de ontsluiting van de collectie van het museum op de Menkemaborg in Uithuizen. Zo zijn inmiddels alle meubels en schilderijen geregistreerd. Naar verwachting wordt de ontsluiting in 2024 afgerond en volgen anderen, waaronder Landgoed Fraeylemaborg in Slochteren en Museum Borg Verhildersum in Leens.

De ontsluiting van de deelcollectie keramiek werd voltooid. Daarna maakten de medewerkers een begin met de deelcollectie textiel, waarbij een deel van de verzameling schoenen en hoeden uit het textieldepot inmiddels is vastgelegd. Gelijktijdig begon in het meubeldepot de inventarisatie en duiding van alle bouwfragmenten en het opgeslagen antieke meubilair. Daarnaast werd gewerkt aan de ontsluiting van de deelcollectie zilver, munten en penningen.

Door de verhuizing van Groninger Archieven liep het registreren van de collectie prenten en tekeningen enige vertraging op. Naar verwachting wordt de samenwerking met Groninger Archieven in het voorjaar van 2024 hervat.

Registratie

Het Groninger Museum implementeerde in 2023 een nieuw collectiebeheersysteem: Axiell Collections. De informatie uit het voorgaande registratiesysteem Adlib is geheel en zonder problemen overgezet naar het nieuwe programma. Alle (basis)gegevens per object worden in Axiell opgenomen en daarmee online toegankelijk gemaakt voor publiek. Naast de collectieregistratie wordt ook de registratie van de bibliotheek in Axiell gedaan, met gedigitaliseerde boeken en artikelen.

Restauratie en conservering

Bijzondere aandacht ging in 2023 naar conservering en restauratie van de schilderijencollectie. Ter gelegenheid van collectiepresentatie *Uit de Kunst* restaureerde Jan Zijlstra van RestauL'art enkele lijsten. Ook herstelde hij een aantal lijsten van bruikleenaanvragen, waaronder de lijst behorend bij het schilderij *Plas te Oosterbeek* van J.W. Bilders. Na voltooiing van de werkzaamheden was het werk te zien in Museum Barberini in Potsdam.

Marjan de Visser van het gelijknamige restauratieatelier, werd aangesteld als restaurator voor de teruggevonden *Lentetuin, de pastorietuin te Nuenen in het voorjaar* van Vincent van Gogh. In samenwerking met het Van Gogh Museum in Amsterdam en Museum Boijmans van Beuningen in Rotterdam wordt de komende tijd wetenschappelijk onderzoek gedaan.

Marjan de Visser werkte afgelopen jaar verder aan conditiechecks van schilderijen uit de collectie Veendorp.

Restaurator Zuhura Iddi van Atelier IDDI werkte een aantal maanden in het depot aan de conditiecontrole en reiniging van een groot deel van de schilderijencollectie, voornamelijk van moderne en hedendaagse kunst. De daardoor door onze medewerkers opgedane vakkennis wordt nog dagelijks toegepast. Zo is het reinigen en toevoegen van een achterkantbescherming sindsdien standaard praktijk alvorens een schilderij uit het depot vertrekt.

COLLECTIES
VOOR EN ACHTER DE SCHERMEN

Aankopen

Het Groninger Museum kocht 49 objecten aan in 2023. De totale aankoopwaarde van deze kunstwerken bedroeg € 251.808,43. Daarvan werd 15 procent betaald met eigen middelen van het museum. De overige 85 procent van de totale aankoopsom werd middels externe financiering aangeschaft, bijvoorbeeld door bijdragen van de Vereniging Vrienden van het Groninger Museum.

SCHENKINGEN

In 2023 ontving het Groninger Museum 117 objecten van 32 schenkers. Zo schonken Christian en Koos Jansen, erfgenamen van Han Jansen, een tiental schilderijen en foto's die door hem zijn gemaakt.

Daarnaast werden een aantal historische objecten afkomstig van de Groninger tabaksfabriek Koninklijke Theodorus Niemeyer BV na sluiting hiervan overgedragen aan het museum. Deze objecten omvatten onder andere diverse tabaksverpakkingen, een spiegel, gevelversiering en een buste van E. TH. Niemeyer.

Een aantal kleinere schenkingen betrof een aanvulling op de collectie prenten en tekeningen, met enkele schilders van De Ploeg (Jan Wiegers, Johan Dijkstra en Jan Gerrit Jordens). Daarnaast is de schilderijencollectie verrijkt met portretten van onder anderen Groninger dr. Arius Adriani en zoon mr. Theodorus Adriani, toegeschreven aan Jan Abel Wassenbergh jr. Van een particuliere schenker ontvingen we vazen van Dale Chihuly, alsmede enkele zilveren lepels, medailles en penningen.

Bruiklenen

Het Groninger Museum ondersteunde in 2023 34 musea in binnen- en buitenland met 200 tijdelijk uitgeleende objecten.

REGIONAAL

Regionaal zijn voornamelijk voorwerpen met een streekgebonden karakter of vervaardigd door Groninger kunstenaars uitgeleend. Enkele voorbeelden zijn zilveren avondmaalserviezen en -onderdelen, historische objecten over het vrouwenkiesrecht, historische reisobjecten en glas-in-lood ramen.

NATIONAAL

Op nationaal niveau was er wederom veel belangstelling voor de collectie schilderkunst uit de negentiende en twintigste eeuw, met bruiklenen aan tentoonstellingen als *Moderniteit in het licht van de 19de eeuw* in het Stedelijk Museum in Amsterdam, *Op reis met Vincent. Van Gogh in Drenthe* in het Drents Museum in Assen en *Door het oog van Jan Veth* in het Dordrechts Museum.

INTERNATIONAAL

De reizende tentoonstelling rondom De Ploeg, in samenwerking met Städtische Galerie Bietigheim-Bissingen ontwikkeld, deed in 2023 twee nieuwe musea in Duitsland aan: het Wenzel-Hablik-Museum in Itzehoe en het Angermuseum in Erfurt. De tentoonstelling bestaat uit meer dan 200 werken, waaronder schilderijen, werk op papier, beeldhouwwerken, gebruiksvoorwerpen en textiel. In 2024 is de tentoonstelling nog te zien in Kunstmuseum Ahlen.

Stukken uit de deelcollectie mode waren onder andere in Kunstpalast Düsseldorf te zien, waar de outfit *Dead* van ontwerpers Viktor & Rolf onderdeel van tentoonstelling *Death and the Devil* was. Daarnaast leverde het Groninger Museum een aanzienlijke bijdrage aan de tentoonstelling *Sculpting the Senses* van Iris van Herpen in het Musée des Arts Décoratifs in Parijs. Acht modestukken uit onze collectie zijn daarin te zien. De tentoonstelling reist na Parijs door naar Queensland Art Gallery in het Australische Brisbane.

In de Bundeskunsthalle in Bonn opende afgelopen jaar een tentoonstelling over het postmodernisme. Voor deze tentoonstelling leende het Groninger Museum onder andere enkele werken van Alessandro Mendini uit, waaronder de grote sofa uit de serie *Interno di un Interno* en een voorstudie van *Poltrona di Proust* (stoel).

TIJDELIJK IN BRUIKLEEN GEGEVEN AAN:

Nationaal

- Allard Pierson Museum, Amsterdam
- Borg Verhildersum, Leens
- Centraal Museum, Utrecht
- Dordrechts Museum
- Drents Museum, Assen
- Fries Museum, Leeuwarden
- Groninger Kerken
- Kunsthal, Rotterdam
- Kunsthal KAdE, Amersfoort
- Kunstmuseum Den Haag
- Landgoed Fraeylemaborg, Slochteren
- Limburgs Museum, Venlo
- Museum aan de A, Groningen
- Museum Arnhem
- Museum Belvédère, Heerenveen
- Museum de Lakenhal, Leiden
- Museum Menkemaborg, Uithuizen
- Museum Panorama Mesdag, Den Haag
- Museum Singer, Laren
- Museum Wierdenland, Ezinge
- MuzeeAquarium Delfzijl
- Rijksmuseum, Amsterdam
- Stedelijk Museum Amsterdam
- Veenkoloniaal Museum, Veendam

Internationaal

- Bundeskunsthalle, Bonn (Duitsland)
- Fondation Custodia, Parijs (Frankrijk)
- Angermuseum, Erfurt (Duitsland)
- Kunstpalast Düsseldorf (Duitsland)
- ModeMuseum Antwerpen (België)
- Musée des Arts Décoratifs, Parijs (Frankrijk)
- Museum Barberini, Potsdam (Duitsland)
- Pinacoteca cantonale Giovanni Züst, Rancate (Zwitserland)
- Städtische Galerie, Bietigheim-Bissingen (Duitsland)
- Wenzel-Hablik-Museum, Itzehoe (Duitsland)

LANGDURIG IN BRUIKLEEN GEGEVEN AAN:

- Dordrechts Museum
- Drents Museum, Assen
- Ennemaborg, Midwolda
- Fries Museum, Leeuwarden
- Fries Scheepvaartmuseum, Sneek
- Gemeente Groningen, Dienst Ro/Ez
- Gemeentehuis Gemeente Hogeland, Uithuizen
- Groninger Kerken
- Joods Historisch Museum, Amsterdam
- Landgoed Fraeylemaborg, Slochteren
- Landgoed Verhildersum, Leens
- Museum Arnhem
- Museum Klooster Ter Apel
- Museum Menkemaborg, Uithuizen
- Museum Nienoord, Leek
- Museum Stad Appingedam
- Museum W, Weert
- Museum Wierdenland, Ezinge
- Nationaal Militair Museum, Soest
- Openluchtmuseum Het Hoogeland, Warffum
- Protestantse Gemeente Kantens, Stitswerd
- Provincie Groningen
- Rijksmuseum van Oudheden, Leiden
- Stichting Musea Heiligerlee
- Universiteitsmuseum Groningen
- Veenkoloniaal Museum, Veendam
- Vestingmuseum Bourtange

ERWIN OLAF
10-10-2023 TOT HEDEN

GRONINGER MUSEUM VERLIEST DIERBARE VRIEND

ERWIN OLAF

Erwin Olaf is onlosmakelijk verbonden met het Groninger Museum. Diep geschokt waren medewerkers en directie toen hij op woensdag 20 september op 64-jarige leeftijd overleed. Erwin Olaf was een meester in vrijgevochten, erotisch geladen, uitbundig geënsceneerde fotografie. In zijn foto's toonde hij uiterlijke schoonheid die niet doorsnee of volgens heersende moraal 'perfect' was. Hij was van groot belang voor de Nederlandse fotografie.

Het Groninger Museum had een lange, hechte band met Olaf: vanaf zijn serie *Chessmen*, waarmee hij Europese belangstelling kreeg, tot zijn overlijden. Afgelopen jaar was het precies 20 jaar geleden dat zijn succesvolle solotentoonstelling *Silver* – die zorgde voor zijn internationale doorbraak – opende, met een overzicht van 25 jaar werk. De opening was spectaculair; het feest naderhand legendarisch.

Sinds 10 oktober is ter ere van en ter nagedachtenis aan Erwin Olaf in de vaste collectie van het Groninger Museum een aantal van zijn foto's te zien. Het museum is in het bezit van een groot aantal werken van de fotograaf. Deze expositie, samengesteld door Berber van der Veer, is een greep uit die collectie: 11 foto's uit de series *Blacks* (1990), *After Rodin* (2016) en *Chessmen* (1987-1988).

Erwin Olaf, After Rodin III - The Thinker, 2016

AANWINSTEN

BEELDHOUWWERK

JOANA SCHNEIDER
(1990)

Forever Young, 2023, textiel, plastic, 270 cm x 150 cm, aankoop, 2023.0278

Bikini, 2023, polyester, plastic, 42 cm x 46 cm x 22 cm x 35 cm x 42 cm x 21 cm, aankoop, 2023.0279

Hanger, 2023, polyester, plastic, 33 cm x 50 cm x 2 cm, aankoop, 2023.0280

Sexy Chain Bag, 2023, polyester, plastic, 70 cm x 47 cm x 10 cm, aankoop, 2023.0281

Schoenen, 2023, polyester, plastic, 10.5 cm x 11 cm x 31 cm, aankoop, 2023.0282

2023.0278-0282 zijn aankopen van Rademakers Gallery Amsterdam met steun van het Mondriaan Fonds

WLADIMIR DE VRIES
(1917-2001)

Buste E. TH. Niemeyer (1881-1967), 1951, brons, 55 cm x 25.5 cm x 25.5 cm, schenking van Koninklijke Theodorus Niemeyer BV, 2023.0070

EDUARD WASKOWSKY
(1934-1976)

Compositie (vogelvorm), 1964, koper, natuursteen, 113 cm x 55 cm, schenking, 2023.0010

Staande figuur, 1960, ijzer, 192 cm x 84 cm x 47 cm, schenking, 2023.0011

Compositie (kop), 1963, ijzer, 78 cm x 44 cm x 28 cm, schenking, 2023.0012

2023.0010-0012 zijn schenkingen van de heer en mevrouw H. en C. Swaak

ONBEKEND

Gevelversiering wapen Niemeyer, 1975, gietijzer, 78 cm x 108 cm x 8 cm, schenking, 2023.0071.A

Gietmallen voor de gevelversiering wapen Niemeyer, 1975, rubber, hout, gips, diverse afmetingen, schenking, 2023.0071.B

2023.0071.A en B zijn schenkingen van Koninklijke Theodorus Niemeyer BV

DESIGN

MAARTEN BAAS
(1978)

Real Time 720 Children's Clock, 2023, digitaal videobestand, 8.5 cm x 30.5 cm x 20.5 cm, aankoop van Studio Maarten Baas met steun van het Mondriaan Fonds, 2023.0188

TORD BOONTJE
(1968)

Swarovski transglass, 2005-2006, glas, 25.5 cm x Ø 9 cm, schenking van de heer J. Veldkamp, 2023.0226

ANDREA BRANZI
(1938-2023)

Balleto Geometrico, 1980, wol, olieverf, 200 cm x 300 cm, aankoop van Ammann Gallery, Gabrielle Ammann, Keulen, aankoop mogelijk gemaakt door Mevrouw C.E. van der Veen-le Grand, lid van Vereniging Vrienden van het Groninger Museum, 2023.0266

DALE CHIHULY
(1941)

Cinnamon Macchia vaas, 2001, glas, 19 cm x 16 cm, schenking, 2023.0324

Ikebana vaas, 2001, glas, 102 cm x 66 cm, schenking, 2023.0325

2023.0324 en 0325 zijn schenkingen van een anonieme schenker

PAUL&ALBERT

SIT!, 2021, hout, 52 cm x 27 cm x 44 cm, aankoop, 2023.0007.A

SIT!, 2021, hout, polyurethaan, 84 cm x 39 cm x 36 cm, aankoop, 2023.0007.B

SIT!, 2021, hout, polyurethaan, 80 cm x 83 cm x 39 cm, aankoop, 2023.0007.C

2023.0007.A-C zijn aankopen van Paul&Albert met steun van het Mondriaan Fonds

BARBARA STOK
(1970)

Bierfles Chocolade Bier Stripdagen, 2004, glas, 29 cm x Ø 7.5 cm, schenking van Groninger Archieven, 2023.0047

DOCUMENTATIE

J & H VAN LANGENHUYZEN

Oorkonde Vereniging het Nederlandsche Roode Kruis, 1914-1918, papier, inkt, karton, 58 cm x 40.5 cm, schenking, 2023.0311.D

FIRMA WESTERBAAN & PEKEMA

Brochure Groene en Witte Kruis-Geschriftjes, no. 1, 1906, papier, inkt, 21 cm x 13.7 cm, schenking, 2023.0311.F

ONBEKEND

Getuigschrift Vereniging het Nederlandsche Roode Kruis, 1917, papier, inkt, 28 cm x 22.5 cm, schenking, 2023.0311.E

Brief Nederlandsche Roode Kruis, 1916, papier, inkt, 44 cm x 28 cm, schenking, 2023.0311.G

Brief Nederlandsche Roode Kruis Hoofdcomité, 1916, papier, inkt, 33.3 cm x 20.8 cm, schenking, 2023.0311.H

Envelop Nederlandsche Roode Kruis Hoofdcomité, 1916, papier, inkt, 11.5 cm x 17.6 cm, schenking, 2023.0311.I

Brief Nederlandsche Roode Kruis Hoofdcomité, 1914, papier, inkt, 28 cm x 22 cm, schenking, 2023.0311.J

2023.0311.D-J zijn schenkingen van de heer E.G. Braak

FOTOGRAFIE

ANNE GEENE
(1983)

Straatgras, 2023, inkt, papier, 21 cm x 15 cm, aankoop van Anne Geene met steun van het Mondriaan Fonds, 2023.0201

HIPGNOSIS

Inner sleeve image Diver at Mono Lake – Wish You Were Here album – Pink Floyd , 2022, inkt, fotopapier, 100 cm x 150 cm, aankoop, 2023.0181

If Walls Could Talk image taken for AGI calendar – Outtake, 2022, inkt, papier, 80 cm x 60 cm, aankoop, 2023.0182

Maquette for Their Mortal Remains proposed double album of the entire history of Pink Floyd – Pink Floyd, 2022, inkt, papier, 80 cm x 60 cm, aankoop, 2023.0183

Front cover image Bloody Tourist album – 10cc, 2022, inkt, papier, 100 cm x 150 cm, schenking, 2023.0184

Hand-tinted single cover image for the final single Getting Closer – Paul McCartney, 2022, inkt, papier, 100 cm x 150 cm, aankoop, 2023.0185

The Dark Side of the Moon album cover – Pink Floyd, 1973, inkt, papier, 60 cm x 80 cm, aankoop, 2023.0186

The Lamb Lies Down on Broadway – Genesis, 2022, inkt, papier, 150 cm x 100 cm, aankoop, 2023.0200

2023.0181, 0183, 0185, 0186 en 0200 zijn aankopen van de heer A. Powell met steun van het Mondriaan Fonds

2023.0184 is een schenking van de heer A. Powell

HAN JANSEN
(1931-1994)

Stroming II, Crimson red, 1980, fotografische print, kunststof, fotopapier, 100 cm x 100 cm, schenking, 2023.0054

Stroming III, Yellow lemon, Crimson red, Hortensia blue, 1980, fotografische print, kunststof, fotopapier, 100 cm x 100 cm, schenking, 2023.0055

Crimson red gekleurd wad III, 1979-1980, fotografische print, aluminium, fotopapier, 100 cm x 100 cm, schenking, 2023.0056

Lemon yellow over de Dollard, 1981, fotografische print, kunststof, fotopapier, 100 cm x 76 cm, schenking, 2023.0057

Sneeuwschilderij, 1988, fotografische print, kunststof, fotopapier, 100 cm x 100 cm, schenking, 2023.0058

Ingekleurd sneeuwlandschap, 1988, fotografische print, fotopapier, kunststof, 100 cm x 100 cm, schenking, 2023.0323

2023.0054-0058 en 2023.0323 zijn schenkingen van de heer C. Jansen en de heer K. Jansen

ERWIN OLAF
(1959-2023)

mo-del (Uit de serie: De tafel van 10), 1993, fotopapier, 100 cm x 100 cm, schenking, 2023.0287.A

au-ra (Uit de serie: De tafel van 10), 1993, fotopapier, 100 cm x 100 cm, schenking, 2023.0287.B

nacht-le-ven (Uit de serie: De tafel van 10), 1993, fotopapier, 100 cm x 100 cm, schenking, 2023.0287.C

lij-nen (Uit de serie: De tafel van 10), 1993, fotopapier, 100 cm x 100 cm, schenking, 2023.0287.D

ra-cis-me (Uit de serie: De tafel van 10), 1993, fotopapier, 100 cm x 100 cm, schenking, 2023.0287.E

ex-treem (Uit de serie: De tafel van 10), 1993, fotopapier, 100 cm x 100 cm, schenking, 2023.0287.F

mi-ni-ma (Uit de serie: De tafel van 10), 1993, fotopapier, 100 cm x 100 cm, schenking, 2023.0287.G

al-leen-staand (Uit de serie: De tafel van 10), 1993, fotopapier, 100 cm x 100 cm, schenking, 2023.0287.H

buddy (Uit de serie: De tafel van 10), 1993, fotopapier, 100 cm x 100 cm, schenking, 2023.0287.I

vreem-de-ling (Uit de serie: De tafel van 10), 1993, fotopapier, 100 cm x 100 cm, schenking, 2023.0287.J

2023.0287.A-J zijn schenkingen van Gemeente Groningen

GEBRUIKSVOORWERPEN

H.J. POT

Hoedendoos met losse deksel en hoed, 1936, textilia, 21 cm x 33.5 cm x 30 cm x 15 cm x 29.8 cm x 25 cm, schenking van de heer K. Zeldenrust, 2023.0292

ONBEKEND

Koektrommel Groninger Koek fa E. Knol, 2023, blik, 10 cm x 24 cm x 10.5 cm, schenking van Koekfabriek Fa. E. Knol, 2023.0240

Zwarte hoge herenhoed, 1931, textilia, leer, 16 cm x 31 cm x 26 cm, schenking van de heer K. Zeldenrust, 2023.0293

GLASWERK

ONBEKEND

Glas V.V. Omlandia, 1964, glas, 15 cm x Ø 6.5, schenking van de heer A. Wals, 2023.0066

Glas Paviljoen De Twee Provinciën Paterswolde, 1960-1970, glas, 15 cm x Ø 6.5, schenking van de heer A. Wals, 2023.0067

Glas Sportclub Delfzijl afdeling Gymnastiek, 1960-1970, glas, 14 cm x Ø 6, schenking van de heer A. Wals, 2023.0068

Glas Kappa Eska board, 1994-1998, glas, Ø 5.6 x Ø 4.4 x 13.3 cm, schenking van de heer D. Kielman, 2023.0259

Glas Chinees Indisch restaurant Happy Garden, 1970-1977, glas, Ø 7.5 x Ø 5.2 x 16.20 cm, aankoop, 2023.0260

Glas Chinees Indisch restaurant King-Man, 1970-1977, glas, Ø 6 x Ø 5.2 x 11.1 cm, aankoop, 2023.0261

Borrelglas Fa. Jos Beeres Groningen, 1970-1980, glas, Ø 5 x Ø 3.3 x 8.9 cm, aankoop, 2023.0277

GRAFISCHE VORMGEVING

CALMER POLAK
(1840-1922)

Reclame Ranja CP, 1920-1930, papier, karton, drukinkt, diverse afmetingen, aankoop, 2023.0229

HISTORISCHE VOORWERPEN

M.J. GOUDSMIT

Medaille Vereniging het Nederlandsche Roode Kruis, 1916, zilver, lintwerk, karton, zijde, papier, 7 cm x 12 cm x Ø 33, schenking, 2023.0311.A

Speldje Vereniging het Nederlandsche Roode Kruis, 1916, zilver, lintwerk, karton, zijde, papier, Ø 27 x 0.9 cm, schenking, 2023.0311.B

Onderscheiding Vereniging het Nederlandsche Roode Kruis, 1916, zilver, lintwerk, karton, zijde, papier, Ø 14 x 1 cm, schenking, 2023.0311.C

2023.0311.A-C zijn schenkingen van de heer E.G. Braak

REIJENGA
(generatie onbekend)

16 voorbeeldplaatjes lakwerkdecoraties, tussen 1800 en 1940, lak, blik, metaal, vilt, diverse afmetingen, aankoop van mevrouw D. Ruben met steun van de Vereniging Vrienden van het Groninger Museum, 2023.0211

DETTY STAAL
(1929-2009)

Bevrijdingsrok Detty Staal, 1945-1946, katoen, 57 cm x 65.5 cm x 2 cm, schenking van mevrouw M. Jansen en mevrouw T. Jansen, 2023.0228

ONBEKEND

Het Wapen van Rotterdam, Tegeltableau E. Th. Niemeyer, 1907-1913, tegel, hout, 124.5 cm x 139 cm x 4 cm, schenking van Koninklijke Theodorus Niemeyer BV, 2023.0072

Spiegel Javaanse Jongens, tweede helft twintigste eeuw, glas, hout, 54 cm x 44 cm x 1.5 cm, schenking van Koninklijke Theodorus Niemeyer BV, 2023.0074

Straatnaambord Dorus Rijkersstraat, ca. 1930, email, cement, 25.5 x 65.5 cm x 1.5 cm, schenking van Koninklijke Theodorus Niemeyer BV, 2023.0075

Diverse tabaksverpakkingen, afkomstig van Koninklijke Theodorus Niemeyer BV., twintigste eeuw, papier, metaal, plastic, tabak, diverse afmetingen, schenking van Koninklijke Theodorus Niemeyer BV, 2023.0076

Presse-papier Gronings Ontzet, 2022, glas, 3.7 cm x 8.7 cm, schenking van Cedon MuseumShops GmbH, 2023.0248

Troffel eerste steenlegging kantoorvilla Martini Trade Park Groningen 10 september 1998, 1921, metaal, hout, 31.5 cm x 11 cm, schenking van de heer K.F. Schuiling, 2023.0318

OOSTERSE KERAMIEK

ONBEKEND

Beker, 1700-1710, porselein, Ø 11.5 x 15.5 cm, aankoop van Stichting Anders, 2023.0013

Bord, 1720-1730, porselein, Ø 21.8 x Ø 12 x 3.5 cm, schenking, 2023.0267

Bord, 1760, porselein, Ø 22.5 x Ø 12.8 x 2.2 cm, schenking, 2023.0268

Beker op hoge voet, 1600-1699, steengoed, Ø 6.2 x Ø 4.2 x 6.5 cm, schenking, 2023.0269

Olielamp, 1720-1730, steengoed, Ø 8.6 x 2 cm, schenking, 2023.0270

2023.0267-0270 zijn schenkingen van de heer J. F. van Baarsen en mevrouw J. G. Fieten

WESTERSE KERAMIEK

FIRMA SEWELL, NEWCASTLE UPON TYNE

Bord Evert Fiebes ten Cate van Hogezand, 1821-1837, aardewerk, Ø 25 x Ø 15 x 3.5 cm, schenking van mevrouw I. Flonk-Mulder, 2023.0262

ANNO SMITH
(1915-1990)

Groningen bouwt 1945-1955, 1955, keramiek, 3.5 cm x 5.5 cm, aankoop van de heer R.H. Schipper, 2023.0046

PETER ANTON VON VERSCHAFFELT
(1710-1793)

Clara, ontwerp 18e eeuw, uitvoering 2015, porselein, 21 cm x 36 cm x 12 cm, schenking van Porzellan Manufaktur Nymphenburg, 2023.0274

ONBEKEND

Mobilisatiekannetjes Gouda, 1939-1940, aardewerk, Ø 14 x 12.5 cm, schenking van familie Fokkens, 2023.0069.A

Mobilisatiekannetjes Gouda, 1939-1940, aardewerk, Ø 14 x 12.5 cm, schenking van familie Fokkens, 2023.0069.B

Paterswolde Paviljoen aan het meer, 1920-1930, porselein, Ø 15.70 x Ø 10 x 2.5 cm, aankoop van de heer O. Sappe, 2023.0258

Kom, 1900-1920, porselein, 8.5 cm x 3.5 cm x Ø 16.5, schenking van de heer S. Ostkamp, 2023.0309

KUNSTENAARSBOEKEN

JÖRG IMMENDORFF
(1945-2007)

Lidlstadt, 1968, drukinkt, drukpapier, 29.3 cm x 20.7 cm, schenking van Rijksmuseum voor Volkenkunde, 2023.0286

RAUL MARROQUIN
(1949)

How?, 1974, drukinkt, drukpapier, 20.2 cm x 16.5 cm, legaat, 2023.0223

BRUCE MCLEAN
(1944)

Retrospective : King for a day and 999 other pieces/works/things etc., 1969-1972, drukinkt, drukpapier, touw, 24.5 cm x 18 cm, legaat, 2023.0222

2023.0222-0223 zijn afkomstig uit een legaat van de heer F. Haks

KUNSTNIJVERHEID

H. AMSING
(1849-1930)

Verlakte kraantjeskan, 1890-1900, lak, tin, messing, 41 cm x 18 cm x 23 cm, aankoop van mevrouw D. Ruben met steun van de Vereniging Vrienden van het Groninger Museum, 2023.0212

JOHAN DIJKSTRA
(1896-1978)

JAN WIJKMANS
(1905-1961)

Fumus Mundi Gloria, 1948, glas, lood, metaal, 266 cm x 113 cm x 4 cm, schenking van Koninklijke Theodorus Niemeyer BV, 2023.0073

ONBEKEND

Japanse lakkist, tweede helft zeventiende eeuw, hout, lak, goud, zilver, 35 cm x 69 cm x 45 cm, schenking van mevrouw E. Staal-Kumumaningsih, 2023.0128

Verlakte blikken tabakspot, 1810, lak, blik, 12 cm x 16.5 cm x 12 cm, aankoop van mevrouw D. Ruben met steun van de Vereniging Vrienden van het Groninger Museum, 2023.0214

Verlakte kraantjeskan, 1800-1810, lak, blik, messing, 48 cm x 23 cm x 28 cm, aankoop van mevrouw D. Ruben met steun van de Vereniging Vrienden van het Groninger Museum, 2023.0215

Verlakte kraantjeskan, ca. 1830, lak, blik, 55 cm x 26.5 cm x 31 cm, aankoop van mevrouw D. Ruben met steun van de Vereniging Vrienden van het Groninger Museum, 2023.0216

JAN WIARDUS REIJENGA
(1879-1960)

Kraantjeskan, 1900-1910, lak, tin, messing, 37 cm x 15.5 cm x 20.5 cm, aankoop van mevrouw D. Ruben met steun van de Vereniging Vrienden van het Groninger Museum, 2023.0210

JAN HILLEBRANT RIENEWERF
(1751-1829)

Verlakte kraantjeskan, 1810, lak, tin, 53 cm x 21.5 cm, 31.5 cm, aankoop van mevrouw D. Ruben met steun van de Vereniging Vrienden van het Groninger Museum, 2023.0213

HENK RUBEN
(1942-2023)

Grote blikken kraantjeskan, 1950-1980, lak, blik, messing, 91 cm x 36 cm x 45 cm, aankoop, 2023.0205

Kleine zeskantige kraantjeskan, 1800-1899, lak, tin, messing, 21 cm x 11.2 cm x 13.5 cm, aankoop, 2023.0206

Potje vuurlak, 1980, lak, glas, blik, 8 cm x 8.5 cm, aankoop, 2023.0207

Verlakte kraantjeskan, 1950-1980, lak, tin, messing, 37.5 cm x 16 cm x 21.5 cm, aankoop, 2023.0208

Kraantjeskan blauw met sterren, 1800, lak, blik, messing, 48 cm x 21 cm x 25 cm, aankoop, 2023.0209

2023.0205-0209 zijn aankopen van mevrouw D. Ruben met steun van de Vereniging Vrienden van het Groninger Museum

MUNTEN EN PENNINGEN

THEODOOR VICTOR VAN BERCKEL
(1739-1808)

Penning eerste eeuwfeest van de verlossing van Groningen, 1773, zilver, Ø 2,75, aankoop van Schulman b.v., 2023.0204

DAVID VAN DER KELLEN
(1764-1825)

Penning 25ste landhuishoudkundig congres, Groningen, 1871, brons, Ø 5, schenking van Wilhelm Waldeck Stichting, 2023.0316

ONBEKEND

Muntfibula halve dinar van Abu Yaqub Yusuf, 1163-1184, goud, Ø 2.9 x 0.4 cm, aankoop van de heer J. Free met gelden uit het legaat I.J. de Marees van Swinderen-de Blocq van Scheltinga, 2023.0313

Muntfibula dinar (dobla) van Abu Yaqub al Masur, 1184-1199, goud, kunststof, schuimrubber, 2.2 Ø x 0.6 cm, aankoop van de heer J.P. Koers met gelden uit het legaat I.J. de Marees van Swinderen-de Blocq van Scheltinga, 2023.0314

SCHILDERIJEN

ANDREA BRANZI
(1938-2023)

Kandinsky painting (uit serie: Bauhaus collectie), 1980, olieverf op doek, 88 cm x 115 cm, aankoop, 2023.0263

Lissisky painting (uit serie: Bauhaus collectie), 1980, olieverf op doek, 90 cm x 70 cm, aankoop, 2023.0264

Mondrian painting (uit serie: Bauhaus collectie), 1980, olieverf op doek, 38 cm x 35 cm, aankoop, 2023.0265

2023.0263-0265 zijn aankopen van Ammann Gallery, Gabrielle Ammann, Keulen met steun van het Mondriaan Fonds

HERMANNUS COLLENIUS
(1650-1721)

De allegorie van de tijd, 1711, olieverf, canvas, 89.5 cm x 138 cm, aankoop van Sotheby's met steun van de Vereniging Vrienden van het Groninger Museum, 2023.0014

BERNADET TEN HOVE
(1957-2019)

The Seat with the Clearest View (uit de serie: Hamerslag Volumes), 1999, lakverf, 130 cm x 130 cm, aankoop van de heer F. Sciarone met steun van het Mondriaan Fonds, 2023.0129

HAN JANSEN
(1931-1994)

169x5x5, 1975, olieverf, canvas, 101.2 cm x 101.2 cm, schenking, 2023.0048

Dit boven, 1974, olieverf, doek, 102 cm x 102 cm, schenking, 2023.0049

Skyrider, 1970, olieverf, doek, 101.6 cm x 101.2 cm, schenking, 2023.0050

Dromer slaper waker, 1987, olieverf, doek, 101.3 cm x 101.3 cm, schenking, 2023.0051

Kijkje door de Kunstkoe, 1969, olieverf, doek, 101.3 cm x 101.5 cm, schenking, 2023.0052

Dutch machine in landscape, 1968, olieverf, doek, 152.5 cm x 152.5 cm, schenking, 2023.0053

De koeien verweid, 1972, olieverf, doek, 151.5 cm x 151.5 cm, schenking, 2023.0059

Planverschuiving, 1972-1986, olieverf, doek, 152.1 cm x 151.5 cm, schenking, 2023.0061

Arc Chroom 2, 1974, olieverf, doek, 201.4 cm x 201.4 cm, schenking, 2023.0062

Arc Chroom 3, 1974, olieverf, doek, 201.4 cm x 201.4 cm, schenking, 2023.0063

Bovenstaande objecten zijn schenkingen van de heer C. Jansen en de heer K. Jansen

GEORGE MARTENS
(1894-1979)

E. Th. Niemeyer, 1930, olieverf op doek, 65 cm x 51.5 cm, schenking van mevrouw F. Holwerda-Hendriks, 2023.0245

JAN ABEL WASSENBERGH
(1724-1772) (toeschrijving)

Dr. Arius Adriani (1682-1746), 1725-1730, olieverf op doek, 80.5 cm x 70.5 cm, schenking, 2023.0189

Johanna Sijlman (1694-1772), 1725-1730, olieverf op doek, 82 cm x 71.5 cm, schenking, 2023.0190

Mr. Theodorus Adriani (1713-1796), 1748, olieverf op doek, 90.2 cm x 74.2 cm, schenking, 2023.0191

Anna Margaretha Bijmholt (1724-1795), 1748, olieverf op doek, 90.2 cm x 74.2 cm, schenking, 2023.0192

2023.0189-0192 zijn schenkingen van de heer B. Scholten

ONBEKEND

Mellina Anna Alberda van Nijenstein (1756-1822), 1750-1800, krijt, papier, paneel, 14 cm x 10.9 cm, schenking van Stichting Adel in Nederland (AiN), 2023.0180

Portret van Jacob van Hoorn (1850-1898), 1800-1900, olieverf op doek, 61.5 cm x 51.5 cm, schenking van de heer R.J. Eendhuizen, 2023.0315

SIERADEN

ONBEKEND

Ring voor beleid en trouw, ongedateerd, goud, diamant, 24 cm x Ø 21, schenking van de heer E.G. Braak, 2023.0312

TEKENINGEN, AQUARELLEN, GOUACHES EN PRENTEN

THERESIA REGNERA BOS
(1894-1991)

Map met tekeningen waaronder bloemen, 1906-1908, papier, 35.7 cm x 27.9 cm x 1 cm, schenking van mevrouw M. Jansen, 2023.0284

JOHAN DIJKSTRA
(1896-1978)

Arbeider (met zijn linkerhand steunend op rugleuning stoel), 1920-1930, inkt, papier, 60 cm x 47 cm, schenking van een anonieme schenker, 2023.0044

JAN GERRIT JORDENS
(1883-1962)

Vrouw achter naaimachine, 1920-1945, inkt, Japans papier, 48 cm x 37 cm, schenking van mevrouw M. de Haan, 2023.0009

ANTON PIECK
(1895-1987)

Het Gotisch Huis, 1941, zwart krijt, papier, 23 cm x 11.6 cm, aankoop van Veilinghuis Bubb Kuyper, 2023.0008

ALDO ROSSI
(1931-1997)

Untitled (La Conica e altere cafettiere), 1983, drukinkt, papier, 49 cm x 34.5 cm, schenking van de heer J. Veldkamp, 2023.0225

JAN WIEGERS
(1893-1959)

Drie vrouwen bij tafel, 1920, inkt, papier, 24.5 cm x 30.5 cm, schenking van een anonieme schenker, 2023.0045

ZILVERWERK

CAROLUS HENRICUS CAMMANS
(1860-1882)

Loddereindoosje, 1874, zilver, 5.2 cm x 3.1 cm x 3.1 cm, schenking van mevrouw C. Camstra-Hendriks, 2023.0202

HENRICUS HUBERT
(1748-1826)

Zegelstempel en signet met wapen Goosen Geurt Alberda, 1774-1817, zilver, 27.5 cm x Ø 5.9, aankoop van de heer E. Schaling, 2023.0294

D. DE JONGE

Wapenlepel Appingedam, 1924, zilver, 19.5 cm x 4 cm x Ø 5.5, aankoop van Veilinghuis Omnia, 2023.0127

BOEK EN HANDELSDRUKKERIJ HOLLANDIA

Koekdoos Firma J.G. Meijer Groningen, 1941-1942, karton, papier, drukinkt, 8 cm x 38 cm x 15 cm, schenking van Groninger Archieven, 2023.0272

KECKER

Oostzeelepel, 1840, zilver, 24 cm x 4.3 cm x 3.70 cm, schenking van mevrouw I. Flonk-Mulder, 2023.0254

HINDRICK MUNTINCK II

Brandewijnkom, 1660-1661, zilver, 8.5 cm x 23 cm x 11 cm, aankoop van Venduehuis der Notarissen, Den Haag, 2023.0247

A. OOMKENS

Zilveren lepel, 1762-1763, zilver, 20 cm x 1.4 cm x 4.2 cm, schenking van een anonieme schenker, 2023.0295

C. STEY

Oostzeelepel, 1840, zilver, 22.5 cm x 4 cm x 3 cm, schenking, 2023.0251

Oostzeelepel, 1840, zilver, 22.5 cm x 4 cm x 3 cm, schenking, 2023.0252

2023.025-0252 zijn schenkingen van mevrouw I. Flonk-Mulder

ATELIER CEES WOLF

Lepeltje Mr. J.P.A. Wortelboer, notaris te Bedum, 1994, 10.8 cm x 2.4 cm x 1.6 cm, schenking van de heer J.P.A. Wortelboer, 2023.0310

C. ZIMMERMANN

Oostzeelepel, 1840-1842, zilver, 23 cm x 4.3 cm x 3 cm, schenking van mevrouw I. Flonk-Mulder, 2023.0250

ONBEKEND

Oostzeelepels, 1840-1846, zilver, in verschillende formaten, schenking van mevrouw I. Flonk-Mulder, 2023.0249, 0253, 0255 en 0256

Koekdoos J.F. Fröling Winschoten, 1950-1970, karton, papier, drukinkt, 6.7 cm x 37 cm x 11.5 cm, schenking van Stichting Oud Winschoten, 2023.0271

Koekkistje Groninger koek, 2010, hout, 32.5 cm x 20 cm x 9.7 cm, schenking van Koekfabriek Fa. E. Knol, 2023.0273

UIT DE KUNST
25-3-2023 T/M 17-9-2023

GRONINGER MUSEUM IS SLUITSTUK VAN

VAANDELDRAGER ON TOUR

De reis van Rembrandts *Vaandeldrager* door Nederland werd afgesloten in het Groninger Museum. Het schilderij was van 4 april t/m 7 mei 2023 gratis te bewonderen. In een jaar tijd deed het werk elf musea in Nederland aan: in iedere provincie was het kort te zien. Na de tentoonstelling in Groningen ging het kunstwerk naar zijn definitieve bestemming: het Rijksmuseum in Amsterdam.

De vaandeldrager van Rembrandt werd eind januari 2022 aangekocht door de Nederlandse Staat met steun van de Vereniging Rembrandt en het Rijksmuseum Fonds. Om zo veel mogelijk mensen in staat te stellen het meesterwerk van de schilder te kunnen zien, maakte het een rondreis door Nederland. Deze werd mogelijk gemaakt door het Rijksmuseum, de Vereniging Rembrandt en de VriendenLoterij.

De waarde van kunst
In het Groninger Museum werd *De vaandeldrager* getoond in combinatie met twee andere werken, van kunstenaars David LaChapelle en JR. Alle drie kunstwerken vertellen iets over de waarde van kunst. De één is veel geld waard; de ander bekritiseert dat juist. Het derde werk is meer van waarde voor de mensen die erin te zien zijn. Kortom, wanneer is een kunstwerk waardevol?

GIANNI VERSACE RETROSPECTIVE
3-12-2022 T/M 7-5-2023

NYMPHENBURG X GRONINGER MUSEUM
15-10-2022 T/M 5-5-2024

PRESENTATIES
INTENS EN ICONISCH

De presentaties van het Groninger Museum liepen in 2023 uiteen van de publiekstrekker *Gianni Versace Retrospective*, waarin de bezoeker zich kon laten onderdompelen in de wereld van de iconische ontwerper, tot de intense fototentoonstelling *Can I Be Me* met werk van Joram Krol. Ook keerde de tentoonstelling *The Rolling Stones – Unzipped* terug, omdat deze in coronajaar 2020-2021 slechts twee weken voor publiek toegankelijk was. Het museum kijkt wederom terug op een mooie, diverse programmering.

Kleur!

9-7-2022 T/M 8-1-2023
MENDINI PAVILJOEN -1 EN OVALE ZAAL OOST

De tentoonstelling *Kleur!* liet de bezoeker de veelzijdige collectie van het Groninger Museum ontdekken middels vragen over kleur. Wat doet kleur met je? Hoe ervaren we kleur? Hoe wordt kleur gemaakt. Zo werden oude en nieuwe kunstwerken speels door conservator Nadia Abdelkaui gecombineerd. De verrassende combinaties van werken uit verschillende tijdsperken en culturen kwamen aan het voetlicht door kleur. Geel, groen, rood, roze oranje en blauw stonden hierin centraal.

Bernadet ten Hove

8-10-2022 T/M 5-3-2023
OVALE ZAAL WEST

De tentoonstelling over de in Groningen werkzame en in 2019 overleden kunstenaar Bernadet ten Hove is de eerste solotentoonstelling die aan haar oeuvre is gewijd. Als docent aan Academie Minerva was ze erg betrokken bij het Groninger kunstleven. De tentoonstelling nam de beschouwer mee in haar uitvoerige werkproces en toont haar onder meer haar series *Hamerslagvolumes*, *Foneten* en *Present Presence*. De tentoonstelling werd samengesteld door conservator Nadia Abdelkaui en conservator in opleiding Iris Steinmeijer.

Nymphenburg X Groninger Museum

15-10-2022 T/M 5-5-2024
STARCK PAVILJOEN

In 2022 bestond Porzellan Manufaktur Nymphenburg uit München 275 jaar. Het bedrijf staat bekend om zijn hoge kwaliteit porselein. De manufactuur zocht altijd samenwerkingsverbanden met eigentijdse kunstenaars waardoor zij altijd innovatief is gebleven. De samenstellers van de tentoonstelling, John Veldkamp en Marieke van Loenhout, maakten uiterst fascinerende combinaties met werken uit de uiteenlopende collectie van het Groninger Museum alsook het bijzondere porselein van Nymphenburg. Het naast elkaar plaatsen van kunst waarin onder andere mythologie, vanitas, natuur en verre culturen centraal staat, zorgt voor visueel interessante kruisbestuivingen. Het benadrukken van de ambacht van het porselein krijgt in de tentoonstelling een centrale rol.

Gianni Versace Retrospective

3-12-2022 T/M 7-5-2023
MENDINI PAVILJOEN 0 EN COOP HIMMELB(L)AU PAVILJOEN

De grootste overzichtstentoonstelling tot nog toe van het oeuvre van Gianni Versace nam de bezoeker mee in de veelzijdige creaties van de modemaker wiens leven abrupt tot een einde kwam in 1997. Talloze kostuums, outfits, accessoires en tekeningen uit zijn glorietijd gaven een encyclopedisch overzicht van zijn creativiteit. De meeslepende tentoonstelling werd begeleid door muziek uit de periode ‘80/‘90 en filmopnamen van de legendarische modeshows.

Het Groninger Museum nam de gelegenheid te baat om eigen collectiestukken uit dezelfde periode waarin Gianni Versace actief was naast de stukken te plaatsen opdat een verdiepende dialoog tussen de stukken zou ontstaan. Alle overige originele stukken zijn geleend van particuliere verzamelingen uit Italië, Zwitserland en Duitsland. Bovendien kende het Costume Institute van het Metropolitan Museum te New York twee iconische stukken als bruikleen toe: een jurk van prinses Diana en jurk van de actrice Liz Hurley.

De tentoonstelling werd samengesteld door externe gastconservatoren Karl von der Ahé en Saskia Lubnow uit Berlijn en ontworpen door de befaamde Parijse studio Agence Nathalie Crinière. Studenten van het Amsterdam Fashion Institute presenteerden in de laatste periode van de tentoonstelling op Versace geïnspireerde werken in het museum.

The Art of Hipgnosis

9-1-2023 T/M 14-5-2023
MENDINI PAVILJOEN -1

The Art of Hipgnosis: Pink Floyd, Led Zeppelin, Genesis, Paul McCartney, Peter Gabriel & 10cc is de eerste grote overzichtstentoonstelling ter wereld over de Londense ontwerpstudio Hipgnosis. De legendarische albumcovers van grote internationale artiesten, zoals het regenboogprisma op de LP *The Dark Side of the Moon* van Pink Floyd, werden door twee jonge grafische ontwerpers Aubrey "Po" Powell en Storm Thorgerson gemaakt. In samenwerking met Powell stelden Andreas Blühm en Beringer Hazewinkel conservator in opleiding Iris Steinmeijer een tentoonstelling samen voor liefhebbers van muziek en fotografie. De tentoonstelling nam de bezoeker mee in hun ontwerp, werkproces en verhalen, in een tijd zonder Photoshop. De opening van de tentoonstelling viel samen met Eurosonic/Noorderslag (ESNS), het grootste muzikale showcasefestival van Europa dat jaarlijks in Groningen wordt georganiseerd.

Uit de Kunst

25-3-2023 T/M 17-9-2023
OVALE ZAAL WEST

De tentoonstelling *Uit de Kunst* toonde werken van negen Groninger vrouwen die in de achttiende en negentiende eeuw kunst maakten. Deze vrouwen namen deel aan tentoonstellingen, waren lid van kunstverenigingen en ontvingen prijzen. Hun werk werd echter later vaak vergeten of werd weggezet als amateurkunst. In de laatste tentoonstelling van conservator Egge Knol kregen deze vrouwelijke kunstenaars weer het podium dat ze verdienen.

De vaandeldrager

4-4-2023 T/M 7-5-2023
COLLECTIEZAAL

Dankzij een unieke samenwerking van twaalf musea reisde *De vaandeldrager* van Rembrandt – in 2022 door de Nederlandse Staat met steun van de Vereniging Rembrandt en het Rijksmuseum Fonds aangekocht – langs de twaalf provincies van Nederland, om zoveel mogelijk mensen het werk te kunnen laten bekijken. In de opstelling in het Groninger Museum hingen twee werken uit de eigen collectie naast *De vaandeldrager*: David LaChapelle's *Seismic Shift* (2012) en JR's *Chroniques de Clichy-Montfermeil* (2019). Alle drie werken vertellen ons iets anders over de waarde van kunst. De presentatie werd samengesteld door Andreas Blühm.

Edu Waskowsky

MEI 2023 TOT HEDEN
COLLECTIEZAAL 5

In de presentatie worden kunstenaars van GR4K, Jo van Dijk, Martin Tissing, Hendri de Wolf en Edu Waskowsky, die in 1965 in het Groninger Museum exposeerden, opnieuw gepresenteerd naar aanleiding van een schenking. Hun werk kenmerkte zich door een combinatie van grove en verfijnde technieken en daarmee verhielden ze zich tot internationale kunstbewegingen zoals CoBrA. Beringer Hazewinkel conservator in opleiding Kim Vermeulen stelde deze presentatie samen.

Rolling Stones – Unzipped

30-6-2023 T/M 21-1-2024
MENDINI PAVILJOEN 0
EN COOP HIMMELB(L)AU PAVILJOEN

The Rolling Stones – Unzipped is de eerste internationale tentoonstelling over de wereldberoemde rockband. De expositie toonde ruim 400 originele objecten uit de verzameling van de Stones. Het museum presenteerde niet alleen instrumenten en stage designs, maar ook zeldzame audiofragmenten, videomateriaal, persoonlijke dagboeken, iconische kostuums, postermateriaal en natuurlijk de albumcovers. Zelfs hun studio en het bescheiden verblijf in Edith Grove in Londen waren te zien. Bezoekers reisden in de tentoonstelling door de unieke erfenis van de band. De *grande finale* was een unieke driedimensionale ervaring van een optreden van de Stones. Het was de tweede keer dat de tentoonstelling in het Groninger Museum te zien was. In verband met de uitbraak van het coronavirus moest de tentoonstelling onverhoopt eerder sluiten dan gepland, waarop werd besloten deze nogmaals naar Groningen te halen.

Match

2-7-2023 T/M 3-9-2023
COLLECTIEZAAL

Match was een intieme ontmoeting tussen twee topwerken. Twaalf Nederlandse musea in twaalf provincies toonden elk een werk uit het Rijksmuseum en de eigen collectie. In het Groninger Museum hing *Hollands meisje aan het ontbijt* (ca. 1756) van Jean-Etienne Liotard uit de collectie van het Rijksmuseum naast *Meisje aan de pomp* (1872) van Matthijs Maris uit de collectie van het Groninger Museum. De gelijkenis in onderwerp; twee jonge vrouwen die volledig in gedachten zijn verzonken tijdens het verrichten van hun dagelijkse handelingen. De presentatie werd verzorgd door Beringer Hazewinkel conservator in opleiding Iris Steinmeijer.

Joram Krol – Can I Be Me

7-10-2023 T/M 2-4-2024
OVALE ZAAL WEST

In de tentoonstelling *Can I Be Me* zijn 116 zwartwitportretten van fotograaf Joram Krol te zien. Deze intense portretten van de autodidact zijn ontstaan doordat de kunstenaar zich op het moment van fotograferen probeert te verplaatsen in de leefwereld van de mensen die voor zijn camera staan. Hij maakt geen foto's op verzoek, maar beslist zelf wat hij doet en probeert iets van hemzelf in de beelden te leggen. De tentoonstelling is samengesteld door Andreas Blühm en grafisch ontwerper Rudo Menge.

COLLECTIEZAAL 7

Erwin Olaf overleed op 20 september 2023 op 64-jarige leeftijd. Het Groninger Museum is in het bezit van een groot aantal werken van Erwin Olaf. Deze expositie, samengesteld door Berber van der Veer, is een greep uit die collectie: elf foto's uit de series *Blacks* (1990), *After Rodin* (2016) en *Chessmen* (1987-1988).

Info Center

1-1-2023 T/M 10-3-2023
PLUMCAKE

Te zien waren werken van het Italiaanse collectief, opgericht in 1983 door Gianni Cella (1953), Romolo Pallotta (1954) en Claudio Ragni (1955).

10-3-2023 T/M 7-5-2023
GIANNI VERSACE RETROSPECTIVE

Scholieren presenteerden poppen met kleding geïnspireerd door de ontwerper.

8-5-2023 T/M 9-3-2024
MAGGI GILES

Te zien waren drie keramische plastieken van de in Engeland geboren kunstenaar Maggi Giles (Newquay, 1938), aangekocht door het Groninger Museum in 1972.

Camera Obscura

WALL HOUSE #2 GRONINGEN
1-4-2023 T/M 20-8-2023

Wall House #2 veranderde in 2023 tijdelijk in een *camera obscura*. De gelijknamige tentoonstelling bracht een ode aan dit bijzondere gebouw en haar omgeving. Drie Groningse fotografen reageerden met hun voornamelijk analoge werk op Wall House #2 en de interactie met het gebied waarin het gebouw staat: het Hoornsemeergebied aan de rand van Groningen, met prachtig uitzicht op het water. Annemarie van Buuren, Baukje Pietje Venema en Arjan Verschoor gaven in *Camera Obscura* elk hun eigen vertaling van de magie van de plek.

Een ode aan Wall House #2

WALL HOUSE #2 GRONINGEN
26-8-2023 T/M 29-10-2023

Een mix van spannende interpretaties van een architectuuricoon: dat leverde de *open call* naar aanleiding van de tentoonstelling *Een ode aan Wall House #2* op. Tien kunstenaars uit verschillende disciplines werden uit 75 inzendingen geselecteerd. Zowel het gebouw en haar architectuur als de omgeving en de mensen in die omgeving vielen binnen het thema.

Avantgarde in den Niederlanden – Die expressionistische Künstlergruppe "De Ploeg"

WENZEL-HABLIK-MUSEUM, ITZEHOE, DUITSLAND
19-3-2023 T/M 29-5-2023
ANGERMUSEUM, ERFURT, DUITSLAND
2-7-2023 T/M 24-9-2023

In de reizende tentoonstelling *Avantgarde in den Niederlanden – Die expressionistische Künstlergruppe "De Ploeg"* maakt het Duitse publiek op vier locaties kennis met de kunstschilders van De Ploeg. In 2023 deed de tentoonstelling zowel het Wenzel-Hablik-Museum in Itzehoe als het Angermuseum in Erfurt aan. De tentoonstelling is in nauwe samenwerking met het Groninger Museum samengesteld en is de eerste internationale overzichtstentoonstelling van De Ploeg.

De tentoonstelling is van 27 januari tot 2 juni 2024 nog te zien in Kunstmuseum Ahlen. Startpunt van de tentoonstelling was de Städtische Galerie in Bietigheim-Bissingen, mede-initiatiefnemer van *Avantgarde in den Niederlanden – Die expressionistische Künstlergruppe "De Ploeg"*.

MUSEUM REIST DOOR DE PROVINCIE GRONINGEN

Sinds het voorjaar van 2023 trekt het Groninger Museum met een tot minimuseum verbouwde Amerikaanse Airstream caravan erop uit. Deze zilveren blikvanger reist drie jaar lang door de provincie Groningen, van dorp naar dorp. Kinderen en jongeren in honderdvijftig Groningse dorpen komen hierdoor in aanraking met kunst en cultuur.

Tijdens de *Groninger Museum x ELJA Tour* worden onder meer kunstworkshops gegeven. Natuurlijk worden de jonge deelnemers ook uitgenodigd voor een bezoek aan het museum. Voor kinderen die door de tour nog enthousiaster zijn geworden over kunst, organiseert het Groninger Museum verdiepende projecten. Een van die projecten is het samenwerken met een *artist in residence*, waarbij kinderen samen met een jonge regionale kunstenaar een kunstwerk laten ontstaan.

ELJA Foundation
Groninger Museum x ELJA Tour kwam tot stand in samenwerking met de ELJA Foundation. Deze stichting, die een royale financiële bijdrage aan het project deed, is een nieuw cultuurfonds dat projecten voor kinderen en jongeren van 4 t/m 18 jaar in het Koninkrijk der Nederlanden en Caribisch Nederland initieert, co-creëert en financiert.

De ELJA Foundation ontwikkelt innovatieve programma's met belangrijke culturele organisaties op het terrein van muziek, dans en beeldende kunst, waardoor jongeren uit verschillende leefwerelden beter worden voorbereid op hun toekomst en meer met elkaar verbonden raken. Daarnaast initieert de stichting ook onderzoek en deskundigheidsbevordering middels hun *Academy*. De ELJA Foundation is opgericht en gefinancierd door Els Blokker-Verwer.

243.700
MENSEN BEZOCHTEN HET MUSEUM IN 2023

12,8
MILJOEN EURO WAS DE ECONOMISCHE IMPACT VAN *THE ROLLING STONES – UNZIPPED*

11.212
BEZOEKERS VOOR REMBRANDTS *VAANDELDRAGER*

8,9
GAVEN BEZOEKERS *THE ROLLING STONES – UNZIPPED* ALS WAARDERING

BEZOEKERS
HIGHLIGHTS UIT HET PUBLIEKSONDERZOEK

Wat vinden bezoekers van tentoonstellingen en het Groninger Museum? Waarom komen zij naar het museum? Om antwoord te krijgen op deze en andere vragen liet het museum in 2023 opnieuw publieksonderzoeken uitvoeren, dit keer door onderzoeksbureaus ITB en Cigarbox.

Aanleiding

Het Groninger Museum deed, anders dan vorig jaar, geen algemeen publieksonderzoek en legde de focus op twee hoogtepunten van 2023: de tentoonstellingen *The Art of Hipgnosis* en *The Rolling Stones – Unzipped*. Bezoekers kwamen het afgelopen jaar overwegend voor deze specifieke tentoonstellingen en in mindere mate voor het museum. Opmerkelijk was de bijzonder grote economische impact van *The Rolling Stones – Unzipped*: 12,8 miljoen euro. Bijna tweederde daarvan, 7,5 miljoen euro, werd uitgegeven aan overnachtingen en eten en drinken.

Waardering

De waardering van beide tentoonstellingen was hoog. De tentoonstelling *The Rolling Stones – Unzipped* kreeg van het publiek het cijfer 8,9. Voor 70 procent van de bezoekers bleek de tentoonstelling boven verwachting. Door de jongste generatie – bezoekers onder dertig jaar oud – werd tentoonstelling *The Art of Hipgnosis* het hoogst gewaardeerd. Zij typeren de tentoonstelling als ‘een visueel spektakel’, vol nostalgie, herkenbaarheid en cult. Meer dan negentig procent van de bezoekers aan tentoonstelling *The Art of Hipgnosis* zegt op een later moment terug te willen keren naar het Groninger Museum.

Aanbeveling

Opmerkelijk is het verschil in een bezoek aan een van beide tentoonstellingen op aanraden van familie, vrienden en kennissen. Waar het publiek van *The Rolling Stones – Unzipped* in 10 procent van de gevallen op aanbeveling een bezoek bracht aan de tentoonstelling, lag dit percentage voor *The Art of Hipgnosis* aanzienlijk hoger: 40 procent.

In geval van bezoekers jonger dan dertig jaar kwam zelfs bijna de helft van deze groep op aanraden van een ander naar het Groninger Museum.

Economische impact per categorie
Bestedingen additionele bezoekers naar categorie

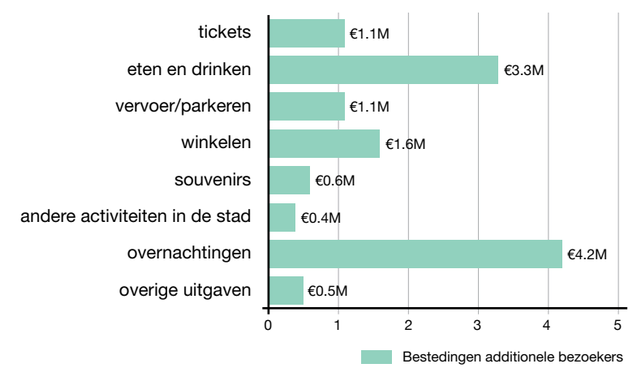

Economische impact *The Rolling Stones – Unzipped*

10.706
LEERLINGEN UIT HET BASIS- EN VOORTGEZET ONDERWIJS BEZOCHTEN HET MUSEUM

2.775
MBO-, HBO-, EN WO-STUDENTEN BEZOCHTEN HET MUSEUM

56
BLINDE EN SLECHTZIENDE MENSEN KREGEN INTERACTIEVE RONDLEIDINGEN

6.430
PERSONEN BRACHTEN EEN BEZOEK AAN HET OPEN ATELIER

259
PERSONEN DEDEN MEE AAN EEN VAN DE UNFRAMED TOURS

52
MENSEN GINGEN NAAR EEN PRIKKELARME OPENSTELLING

PARTICIPATIE & EDUCATIE

TOEGANKELIJK EN *UNFRAMED*

Het Groninger Museum zette zich ook in 2023 onvermoeibaar in om bestaande en nieuwe doelgroepen duurzaam aan het museum te verbinden. Daarmee werd het succesvol toegankelijk voor zowel het brede publiek als specifieke doelgroepen, met mooie projecten, nieuwe samenwerkingspartners en enthousiaste bezoekers van verschillende generaties.

Unframed Tours

Bij een toegankelijk museum hoort aandacht voor verschillende perspectieven; voor het '*unframen*' van kunst. Naar aanleiding van Internationale Vrouwendag, Keti Koti en Pride ontwikkelde het Groninger Museum drie *Unframed Tours.* Daarmee nodigt het museum bezoekers uit om met een andere bril te kijken naar kunst(werken), kunstenaars, groepen in de samenleving en naar zichzelf en aandacht te schenken aan onderbelichte onderwerpen dan wel perspectieven.

QUEERTOUR

Kijken met een 'roze bril': Op welke manier is de LHBTQIA+-beweging onderwerp in de kunst?

VROUWEN IN DE KUNST

Hoe zijn vrouwelijke kunstenaars vertegenwoordigd in de collectie van het Groninger Museum? En hoe worden vrouwen in kunst in het museum gerepresenteerd?

HET SLAVERNIJVERLEDEN VAN GRONINGEN

In gesprek met kunstenaar Faisel Saro aan de hand van zijn videokunstwerk *Keloïd*, over het leed achter de rijkdom van Groningen.

Groninger Museum Tour

Met het thema *'A Better Place'* trok een tot minimuseum verbouwde Amerikaanse Airstream caravan in 2023 door de provincie Groningen. De *Groninger Museum Tour*, een samenwerking met ELJA Foundation, startte in mei feestelijk op basisschool de Maarsborg in Stadskanaal. Daar gaven haar tweehonderd leerlingen een dansoptreden op een speciaal voor dit project geschreven door zangeres Simona Aron en geproduceerd door Stiven Andres.

Tot en met december reisde de caravan langs basis- en middelbare scholen, culturele centra, buurthuizen en festivals. Museumdocenten gaven workshops aan meer dan 15.000 kinderen en jongeren, om ze op een speelse manier in aanraking te brengen met kunst en na te laten denken over hoe van een eigen omgeving een betere plek te maken.

LOCATIES GRONINGER MUSEUM TOUR

Basisscholen:	41
Middelbare scholen:	9
Festivals:	13
Culturele activiteiten (anders):	11
AZC:	1

Kinderbiënnale

De *Kinderbiënnale* krijgt een tweede editie in 2024. De voorbereiding voor deze interactieve familietentoonstelling begon in 2023, met de keuze voor het thema '*A Better Place*', de selectie van kunstenaars, het schrijven van het projectplan en het vinden en verbinden van verschillende fondsen.

AMBASSADEURS

Na een wervingscampagne tijdens de *Groninger Museum Tour* meldden zich maar liefst zestig ambassadeurs uit de provincie Groningen voor de *Kinderbiënnale*, in de leeftijd van acht tot twaalf jaar oud. Op 18 november startte hun ambassadeurstraject, waarin ze in verschillende workshops kennismaakten met het thema en de kunstenaars, het geven van rondleidingen, het schrijven van zaalteksten en het doen van de marketing van een tentoonstelling.

STUDENTEN

Bij de *Kinderbiënnale* betrekt het Groninger Museum ook oudere jongeren. Zo werkten een aantal technasiasten uit de provincie Groningen aan een kunstwerk of uitvinding om van hun eigen omgeving een betere plek te maken. Een groep studenten van Noorderpoort ontwerpt en bouwt twee *selfie*-ruimtes voor de *Kinderbiënnale*.

Keti Koti & Bitterzoet Erfgoed

Naar aanleiding van het succes van culturele manifestatie *Bitterzoet Erfgoed*, waartoe het Groninger Museum in 2021 het initiatief nam, besloten deelnemende partijen de samenwerking voort te zetten en haakten nieuwe partijen aan. Dat resulteerde in 2023 in een Keti Koti-viering met een gezamenlijke en afgestemde programmering.

Het Groninger Museum ontwikkelde voor scholieren van het basis-, voortgezet- en middelbaar onderwijs een rondleiding door de vaste collectie en een aansluitende Atelierworkshop over het slavernijverleden van Groningen, die tijdens de Keti Koti-week gratis werd gegeven. In het kader van een onderzoek naar het slavernijverleden van Groningen was op zondag 25 juni een *Sunday Talk* over het onderwerp.

Schoolprogramma's

In 2023 ontwikkelde het Groninger Museum voor het basis-, voortgezet en middelbaar onderwijs meer programma's:

+ **Kijkwijzer *The Rolling Stones – Unzipped***, met doe-opdrachten om de tentoonstelling zelfstandig te ontdekken
+ **Rondleiding en Atelierworkshop *Kleur!*,** met interactief onderzoek naar het verband tussen kleur, licht en sfeer
+ **Educatieprojecten *Gianni Versace Retrospective*,** met ontwerpen en maken van outfits voor Barbiepoppen en kostuums en rekwisieten van afgedankte schapenwol

Een toegankelijk museum voor een breed publiek: in 2023 ging de aandacht van de afdeling Participatie & Educatie daar in het bijzonder naar uit. Toegankelijk voor blinde of slechtziende mensen, mensen met een gevoeligheid voor prikkels, mensen met dementie en eenzame mensen.

Rondleidingen in Nederlandse gebarentaal gaf het Groninger Museum al langer, en ook is het museum al geruime tijd bezig met het geven van rondleidingen en Atelierprogramma's aan mensen met dementie. Nieuw zijn de programma's voor blinde en slechtziende mensen en mensen met een gevoeligheid voor prikkels. Ook startte het museum met de *Museum Shuttle* voor eenzame mensen.

Prikkelarme Openstellingen

De vaste collectie van het Groninger Museum, *De Ploeg* en tentoonstelling *Nymphenburg x Groninger Museum – Porselein. Kunst. Design.* waren in 2023 twee keer prikkelarm te bezichtigen. Deze openstelling is voor mensen die vanwege een gevoeligheid voor prikkels het museum niet kunnen bezoeken tijdens reguliere openingstijden. Lichten werden gedimd; geluids- en muziekfragmenten uitgezet. Het museum liet een beperkt aantal mensen toe en creëerde een speciale rustruimte voor deze bezoekers.

Rondleidingen voor blinde en slechtziende mensen

Het Groninger Museum organiseerde afgelopen jaar drie keer een rondleiding voor blinde en slechtziende mensen, waarbij meer beschreven wordt en voelobjecten gebruikt worden. Zo bezocht een groep Rembrandts *Vaandeldrager*. Ook kregen twee groepen een rondleiding door tentoonstelling *The Rolling Stones – Unzipped*. Bezoekers voelden onder meer dezelfde stoffen en texturen als de legendarische outfits van de bandleden.

Museum Shuttle

Samen tegen eenzaamheid: afgelopen jaar startte het Groninger Museum met steun van gelden uit de Basisinfrastructuur cultuur (BIS) de pilot van het project *Museum Shuttle*. Steeds meer mensen in Nederland voelen zich eenzaam. Het museum wil graag bijdragen aan een oplossing daartegen. Met de *Museum Shuttle* brengt het Groninger Museum mensen, in het bijzonder ouderen, met elkaar in contact tijdens een bezoek aan het museum.

De *Museum Shuttle* haalt en brengt bezoekers uit de stad en provincie Groningen. Om te stimuleren dat deze bezoekers daarna ook in eigen omgeving met elkaar afspreken en meedoen aan activiteiten, worden mensen die bij elkaar in de buurt wonen waar mogelijk tegelijk opgehaald. In het museum kregen ze tijdens de pilots een interactieve rondleiding, met aandacht voor persoonlijke verhalen, en een Atelieropdracht. Een week later volgde dezelfde, inmiddels enigszins vertrouwde groep, een soortgelijk programma. De pilots bleken zo succesvol, dat de *Museum Shuttle* vanaf 2024 bijna dagelijks rijdt.

Voor dit project werkt het museum samen met Stichting WelMobiel, Gemeente Groningen en Provincie Groningen.

797.077
BEZOEKEN AAN DE WEBSITE

1,5
MILJOEN AANTAL KIJKERS BEST BEKEKEN TV-ITEM
(BRON: MEDIA INFO GROEP)

51
PERSBERICHTEN VERZONDEN

158.800
VIEWS BEST BEKEKEN INSTAGRAM POST

MARKETING & COMMUNICATIE

VEEL PR VOOR EN MET GRONINGEN

De campagnes en gratis publiciteit voor tentoonstellingen *The Rolling Stones – Unzipped* en *Gianni Versace Retrospective* en alle andere tentoonstellingen en activiteiten in het Groninger Museum resulteerden in veel bezoekers van alle leeftijden; van nieuwe doelgroepen tot terugkerende bezoekers en van mode- tot muziekliefhebbers.

Beide tentoonstellingen boden voor ondernemers in Groningen kansen om bezoekers naar winkels, hotels en restaurants te trekken. De Groningen City Club (in samenwerking met Gastvrij Groningen) greep deze met enthousiasme aan en lanceerde meerdere *city marketing* campagnes als *Sounds Like Groningen*. Daarmee was het Groninger Museum goed zichtbaar in het Groninger straatbeeld. Uit onderzoek blijkt dat met *The Rolling Stones – Unzipped* uiteindelijk een economische spin-off creëerde voor Groningen ter waarde van bijna 13 miljoen euro.

Campagnes

Vooral voor grotere exposities organiseerde het Groninger Museum uitgebreide marketingcampagnes. Daarnaast brachten marketing en PR voor kleinere projecten en tentoonstellingen veel aandacht op.

GIANNI VERSACE RETROSPECTIVE

Hoewel deze tentoonstelling opende in december 2022, was er in 2023 nog volop belangstelling, in het bijzonder van veel modemagazines. Regionale media deden verslag over de 100.000ste bezoeker. De *city marketing* campagne brachten onder meer winkel-winacties, *photo booths*, een etalagewedstrijd en een winactie met kunst van Groninger kunstenaars.

THE ART OF HIPGNOSIS

Voor de tentoonstelling *The Art of Hipgnosis* brachten we met een speciale *teaser* en korte uitlegvideo's een succesvolle *social media* campagne uit. Hiermee maakten we het publiek nieuwsgierig naar de tentoonstelling. Grote nationale kranten als *De Volkskrant*, *Telegraaf*, *Trouw* en *AD* en (internationale) magazines voor muziekliefhebbers als *OOR* en *Lust for Life* schreven erover. Programma's als *Khalid & Sophie* en *Blokhuis Extra* maakten items en directeur Andreas Blühm was onder meer op *NPO Radio 2* en *NPO Radio 5* te horen.

'De betovering van Hipgnosis gaat hopelijk nooit voorbij.'
– Willem Bemboom in OOR

THE ROLLING STONES – UNZIPPED

Verreweg de grootste campagne draaide rondom *The Rolling Stones – Unzipped*. Het museum zette de campagne voort die in 2020 bij de eerste editie was gestart. De focus lag deze editie voornamelijk op landelijk publiek. Een perspreview leidde tot uitgebreide items op landelijke televisie, waarop ook reclamespots te zien waren; onderdeel van een uitgebreide advertentiecampagne met naast tv- ook radiospots. Directeur Andreas Blühm was een aantal keer te horen in verschillende programma's op *NPO Radio 1*, *NPO Radio 2* en *NPO Radio 5*.

Voor de internationale promotie werkte het Groninger Museum samen met bureaus als Heidi Vandamme (België) en Artpress (Duitsland). In samenwerking met Universal Music lanceerde het museum een grote influencercampagne en andere acties.

De tentoonstelling kreeg op verschillende momenten veel aandacht in (landelijke) media: in juni rond de opening, in oktober vanwege de aankondiging van het nieuwe album van *The Rolling Stones* en in december door de 100.000ste bezoeker en de aankondiging van de veiling. Internationaal was er veel belangstelling onder Duitse, Belgische en Engelse kranten en magazines.

'Tien jaar geleden stelde curator Ileen Gallagher een tentoonstelling samen, omdat de Stones vijftig jaar bestonden. Die tentoonstelling is nu te zien in het Groninger Museum. Dat museum is toch al een bezoek waard, en nu helemaal.'
– Koos Dijksterhuis in Trouw

MARKETING & COMMUNICATIE
VEEL PR VOOR EN MET GRONINGEN

'De verstokte fans van de Stones krijgen in elk geval waar voor hun geld. Zelfs voor wie in 2020 het geluk had** Unzipped **te kunnen bezoeken, zijn er enkele nieuwe dingen te zien. Zo is Ileen Gallagher, die de tentoonstelling samenstelde, trots dat ze deze keer ook de beschilderde Gibson Les Paul-gitaar van Keith Richards uit 1970 kan presenteren.'

– Paola van de Velde in De Telegraaf

DE VAANDELDRAGER EN MATCH

Ter promotie van Rembrandts *Vaandeldrager* zette het museum voornamelijk in op aandacht in de media, met onder meer een perspreview. Daarnaast sloot het museum aan bij de landelijke campagne van het Rijksmuseum. Dit gold ook voor het project *Match*, waarbij het museum onderdeel was van de landelijke marketing en communicatie.

JORAM KROL – CAN I BE ME EN UIT DE KUNST

Hoewel kleiner qua opzet, bleek het enthousiasme van media niet minder voor tentoonstellingen als *Can I Be Me* en *Uit de Kunst*. Diverse artikelen verschenen in regionale media en het Museumtijdschrift. Ook was er aandacht voor het afscheid van conservator Egge Knol; onder andere te horen op *NPO Radio 1* en *RTV Noord*.

'Tijdens zijn afscheidsreceptie die woensdagavond plaatsvond werd conservator Egge Knol (67) van het Groninger Museum benoemd tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau. Hij ontving de koninklijke onderscheiding uit handen van burgemeester Koen Schuiling. Knol, die dertig jaar in dienst was van het museum, nam afscheid met een voordracht getiteld De afwaskwast, voorwerpen vertellen boeiende verhalen.'

– in Dagblad van het Noorden

DE LENTETUIN VAN VAN GOGH

Het wereldnieuws dat het meeste publiciteit genereerde afgelopen jaar was de terugkeer van *Lentetuin*, de gestolen Van Gogh. Het Groninger Museum organiseerde op 12 september een persconferentie, waar nationale en regionale pers aanwezig waren. Uitgebreide items verschenen in *RTL Nieuws*, *De Telegraaf*, *AD*, *Parool*, *Trouw*, *De Volkskrant*, *RTV Noord*, *OOG TV* en *Dagblad van het Noorden* en internationaal in *The Guardian*, *The Washington Post* en *BBC World News*. Directeur Andreas Blühm zat ook aan tafel in televisietalkshow *Humberto*.

Educatie en Relatiegroepen

De aandacht op gebied van marketing en communicatie lag in 2023 ook op het educatieprogramma van het museum, dat een uitbreiding kreeg naar nieuwe doelgroepen. Daarnaast was er aandacht voor communicatie rondom relatiegroepen als Club Groninger Museum en de Vereniging Vrienden van het Groninger Museum, sponsoren en fondsen. Zo kregen informatievoorzieningen als flyers en de website een update.

Cijfers op een rijtje

Het versturen van 51 persberichten was een belangrijk middel om de aandacht van de media en het publiek te trekken en informatie te verspreiden.

MEDIA-AANDACHT IN NEDERLAND IN 2023 (MEDIA INFO GROEP, OFFLINE & ONLINE)

Totale berichtgeving	1.937 nieuwsberichten
Media-waarde	€ 3.883.543

Grote TV-producties

Het museum kwam in beeld in grote TV-producties als *Tussen Kunst & Kitsch*, dat tot twee keer toe werd uitgezonden en een miljoenenpubliek bereikte van gemiddeld 1,5 miljoen kijkers per uitzending. Ook stond het museum in de spotlight in het programma *Sterren op het doek*, waarin Arjen Robben de hoofdgast was.

Online

De bezoekcijfers van de website stegen vooral door de tentoonstellingen *Gianni Versace Retrospective* en *The Rolling Stones – Unzipped*. Piekbezoeken waren er bij de start van de ticketverkoop en de opening van *The Rolling Stones – Unzipped* en de succesvolle *Groninger Museumnacht*.

	2023	2022
Bezoeken aan de website	797.077	651.838
Waarvan 456.681 unieke gebruikers en 785.473 nieuwe gebruikers		

TOP DRIE HERKOMST BEZOEKERS WEBSITE

	2023	2022
1. Nederland	77.5%	76.95%
2. Verenigde Staten	9.6%	8.16%
3. Duitsland	8.23%	5.57%

Social media en webcare

Op *Instagram*, *Facebook*, *X*, *TikTok*, *LinkedIn*, *YouTube* en *Vimeo* verleent het Groninger Museum publieksservice en ontwikkelt het op maat gemaakte content voor verschillende doelgroepen in het Nederlands en in het Engels. Op alle kanalen werd wekelijks meerdere keren gepubliceerd. Aan de start van het jaar ging extra aandacht naar het opnieuw opbouwen van volgers op een nieuw account op Instagram, nadat het vorige bleek gehackt. Dankzij een succesvolle campagne zat het aantal aan het eind van het jaar op bijna vijfduizend volgers.

INSTAGRAM

2023	stijging/daling	2022
4928	+ 233.42%	1.478
		Nieuw account sinds 18 nov

FACEBOOK

2023	stijging/daling	2022
30.731	+ 7.53%	28.568

X

2023	stijging/daling	2022
83.768	-1.24%	84.820

TIKTOK

2023	stijging/daling	2022
3.394	+ 69.45%	2.003

LINKEDIN

2023	stijging/daling	2022
8.294	+ 16.91%	7.094

Op *Facebook* en *X* waren berichten over tentoonstellingen *The Rolling Stones – Unzipped* en *Gianni Versace Retrospective* het meest populair. Op Instagram was dat een foto van het museumgebouw. Met 158.800 *views* en 313 *comments* ging op TikTok de video over de tentoonstelling *Uit de Kunst*, met twee verliefde vrouwen in de hoofdrol, *viral*.

NIEUW KANAAL VOOR KINDEREN

Door de start van de *Groninger Museum Tour* werd het Instagramaccount @kinderbiennalegm omgedoopt tot @groningermuseumyoung. Met de nieuwe naam bedient het museum geïnteresseerden in zowel de *Groninger Museum Tour*, *De Kinderbiënnale* als andere jongerenprogramma's op één plek.

REVIEWS

In *Google Reviews* kreeg het Groninger Museum ook dit jaar weer hoge beoordelingen op het gebied van tentoonstellingen, service en bereikbaarheid. Op platform *Tripadvisor* staat het museum op nummer één van de leukste dingen om in Groningen te doen.

E-MAILABONNEES

Het aantal abonnees op de maandelijkse nieuwsbrief met tentoonstellings- en ticketinformatie, artikelen en winacties daalde met 1,69 procent.

	2023	2022
Abonnees	25.751	26.194

VIDEO

Naast fotografie maakt het Groninger Museum steeds meer videocontent. Voor *TikTok* werden dit jaar 103 video's gemaakt. Voor de website, *social media* en *narrowcasting* ontwikkelde het museum video's van tentoonstellingen *The Art of Hipgnosis*, *The Rolling Stones – Unzipped* en *Gianni Versace Retrospective*.

GRONINGER MUSEUMNACHT 2023

Een wederom uitverkochte editie van de *Groninger Museumnacht* bracht ruim vierduizend cultuurliefhebbers op zaterdagavond 9 september bij elkaar. De zevende editie zat vol tentoonstellingen, optredens en activiteiten in de zeven deelnemende Groningse musea en instellingen, die hun deuren openstelden van 19 uur tot na middernacht.

Programma Groninger Museum
In het Groninger Museum keek en luisterde het toegestroomde publiek naar optredens van Deejay Irie, Satanic Majesties Request van het Prins Claus Conservatorium, de bands Collignon en Sarah Julia, muzikale inleidingen door Robert van der Tol, workshops in het Atelier, de performance van Victorine Pasman en instaprondleidingen. Een aantal leden van de JuniorClub assisteerde dit jaar als floormanager bij activiteiten.

Opnieuw lukte het om met een gevarieerd programma en een goede samenwerking tussen de Groningse musea een jong, internationaal publiek te trekken. Zoals *Dagblad van het Noorden* beschreef:

> *"Nog geen gemiddelde leeftijd van 30.*
> *Wie zaterdag op zoek was naar creatief, modieus Groningen moest in een van de zeven musea zijn."*

BERNADET TEN HOVE
8-10-2022 T/M 5-3-2023

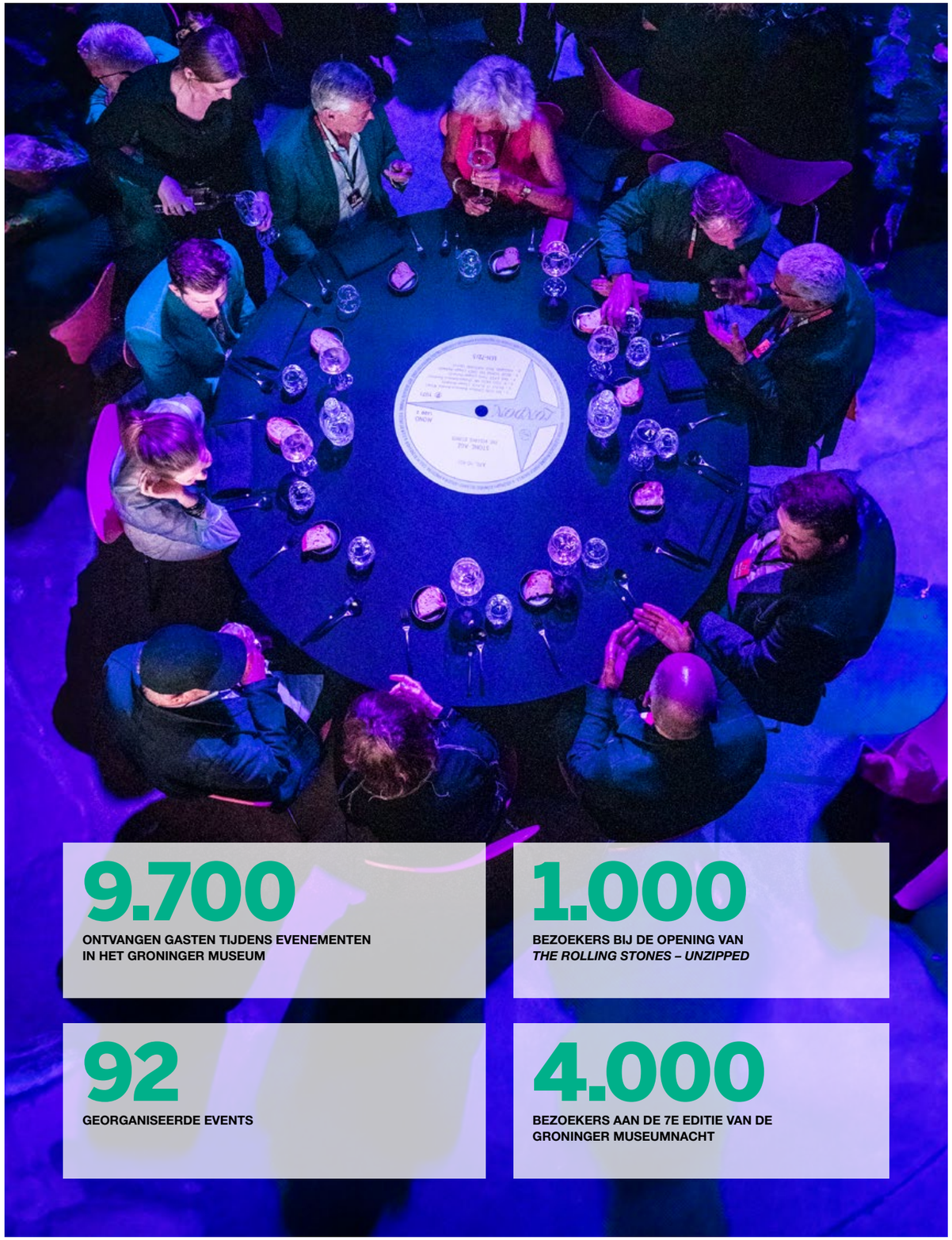

9.700
ONTVANGEN GASTEN TIJDENS EVENEMENTEN IN HET GRONINGER MUSEUM

1.000
BEZOEKERS BIJ DE OPENING VAN *THE ROLLING STONES – UNZIPPED*

92
GEORGANISEERDE EVENTS

4.000
BEZOEKERS AAN DE 7E EDITIE VAN DE GRONINGER MUSEUMNACHT

DEVELOPMENT & EVENEMENTEN

KOESTEREN EN VERSTEVIGEN

De route die het Groninger Museum op gebied van werving van fondsen en sponsoren en het verstevigen van relaties in 2022 inzette, werd in 2023 succesvol voortgezet. Met een grote variëteit in programma's werden bestaande relaties gekoesterd en nieuwe relaties beklonken.

Development & Fondsverwerving

Door werving en relatiebeheer versterkte het Groninger Museum de financiële weerbaarheid van verschillende projecten en tentoonstellingen. Fondsenwerving verliep zeer voorspoedig en bestaande relaties zijn gekoesterd. Tegelijkertijd zijn nieuwe samenwerkingsverbanden met bedrijven in de stad Groningen en de omliggende regio ontstaan. Bijgedragen aan het succes heeft ook de implementatie van AFAS, een softwaresysteem dat de bedrijfsprocessen verder automatiseert.

In samenwerking met de Vereniging Vrienden van het Groninger Museum werd een donateursonderzoek ontwikkeld en uitgezet, met zeer waardevolle respons. Op het gebied van nalatenschappen ontwikkelde het museum een nieuwe flyer *Schenken & Nalaten*. Wederom sloot het museum zich aan bij de jaarlijkse *Week van Nalaten aan Cultuur*.

NIGHT AT THE MUSEUM

In samenwerking met Vermaat Groep (de organisatie die verantwoordelijk is voor de horeca binnen het museum) organiseerde het museum opnieuw *Night at the Museum*, het jaarlijkse bedankdiner voor relaties, deze keer met het thema *backstage*. De avond ws een combinatie van de *preview* van de tentoonstelling *The Rolling Stones – Unzipped*, een diner ontworpen door Creative Chef Studio en een programma met sprekers en optredens, waaronder popjournalist Leo Blokhuis en Klaas Knot, president van De Nederlandsche Bank.

Evenementen

Evenementen vormen een essentieel onderdeel van relatiebeheer. Met een gevarieerd programma van ruim 90 events bereikte het Groninger Museum in 2023 een brede groep relaties.

CAFÉ GRONINGER MUSEUM

Samen met ontwerper Maarten Baas en Vermaat Groep ontwikkelde het Groninger Museum een nieuw concept voor het museumcafé, passend bij haar kleurrijke uiterlijk. Op 16 maart werd het nieuwe CAFÉ feestelijk geopend met een inspirerend gesprek tussen Evelien Reich, hoofdredacteur van *ELLE Decoration* en *ELLE Eten* en Maarten Baas. Behalve relaties en pers nodigde het museum haar buren uit om kennis te maken met het nieuwe CAFÉ.

REMBRANDTS *VAANDELDRAGER*

Voor relaties was Rembrandts *Vaandeldrager* in het Groninger Museum te bekijken op 4 april, voordat deze aan het grote publiek werd tentoongesteld. Op de laatste locatie van de rondreis van het kunstwerk gaven directeur Andreas Blühm en Taco Dibbits, hoofddirecteur van het Rijksmuseum, een toelichting op het schilderij. Twee Junior-Clubleden deelden daarna de door hen geschreven zaalteksten. Aansluitend op deze *preview* kregen de leden van Club van Andreas Blühm en Taco Dibbits een inkijkje in de wereld van het aankopen van kunst.

THE ROLLING STONES – UNZIPPED

Niet eerder in de geschiedenis keerde een tentoonstelling terug en organiseerde het Groninger Museum daardoor twee openingen. Na een eerste digitale editie in 2021 ontmoetten relaties elkaar op 29 juni in het museum. Ruim duizend genodigden zagen *performances* van Coco Coquelicot, Alter á Go, Studio Mohammed Yusuf Boss en Them Dirty Dimes. Bezoekers keerden huiswaarts met The Rolling Stones buttons, een heuse tattoo en *Sticky Fingers* suikerspinnen. Ter gelegenheid van de opening speelde het carillon van de Martinitoren diezelfde dag hits van de band.

De tentoonstelling was daarnaast aanleiding voor een aantal bijeenkomsten met Groningse culturele partners, waaronder Pop Groningen, Forum, SPOT/De Oosterpoort, EM2, Groningen City Club en Marketing Groningen. Het doel: samenwerking om Groningen als muziekstad breed in de markt te zetten. Dit leidde onder andere tot de succesvolle *city marketing* campagne *Sounds like Groningen*.

INSPIRATIESESSIES VOOR MEDEWERKERS

Aandacht ging in 2023 ook naar relaties binnen het Groninger Museum, met de start van inspiratiesessies voor medewerkers. Zo leren zij elkaar beter kennen en kunnen ze zich verdiepen in onderwerpen passend bij het museum. De sessies behelsden onder meer toelichtingen op tentoonstellingen, een bezoek aan de eindexamenexpositie van Academie Minerva en de waarde van kunst, met conservator Ruud Schenk over het aankoopbeleid van voormalig directeur Frans Haks, kunsthandelaar en taxateur Richard ter Borg over taxaties en het bepalen van waarde en directeur Andreas Blühm over keuzes bij het aankopen van kunstwerken.

ROLLING STONES – UNZIPPED
30-6-2023 T/M 21-1-2024

EVENEMENTEN
KOESTEREN EN VERSTEVIGEN

JANUARI

16 Ontvangst Businessclub Lauswolt

18 Opening tentoonstelling *The Art of Hipgnosis* met een optreden van het TOK! kwartet en tentoonstellingsbezoek
Sprekers: Andreas Blühm en Aubrey Powell

18 Ontbijtbijeenkomst Groninger Museum Salon met voorbezichtiging tentoonstelling *The Art of Hipgnosis*
Spreker: Aubrey Powell

19 Ontvangst Eurosonic/Noorderslag met Hermes Cultuurnetwerk

22 Ontvangst Rijksuniversiteit Groningen

24 Ontvangst 'Buren van het Groninger Museum' in het vernieuwde CAFÉ
Sprekers: Cor van Dalfsen en Esther Moesker

27 VriendenLoterij VIP-event met tentoonstellingsbezoek en inleiding op *Gianni Versace Retrospective* en muziek door studenten Prins Claus Conservatorium
Spreker: Ellen van der Vecht

29 Ontvangst Groningen City Club

FEBRUARI

2 Ontvangst Businessclub Museum de Buitenplaats

8 Ontvangst Provincie Groningen

15 Ontvangst Commercieele Club Groningen

28 Ontvangst reclamebureau Pünktlich voor video-opnames voor de Museumvereniging, met interviews met kinderen over kunst

MAART

3 Bijeenkomst JuniorClub met tentoonstellingsbezoek en Atelieropdracht *The Art Of Hipgnosis*
Sprekers: Andreas Blühm en Aubrey Powell

8 Algemene Ledenvergadering Vereniging Vrienden van het Groninger Museum met inleiding op en bezoek aan tentoonstelling *The Art of Hipgnosis*
Sprekers: Andreas Blühm en Iris Steinmeijer

10 Ontvangst NHL Stenden

16 Opening (vernieuwde) Groninger Museum CAFÉ met een rondetafelgesprek met gasten door Evelien Reich, hoofdredacteur *ELLE Decoration* en *ELLE Eten*.
Sprekers: Maarten Baas, Hendrik Franken en Esther Moesker

17 Contractondertekening Groninger Museum en ELJA Foundation

19 Bijeenkomst JuniorClub met een 'Kijkje in de keuken' van Groninger Museum CAFÉ

29 Algemene Ledenvergadering Groninger Museum Salon met toelichting op onderzoek naar Frans Haks door Ruud Schenk, bezoek aan Studio Menge en diner

APRIL

4 Opening *De Vaandeldrager* met bezichtiging en onthulling van het tekstbord van de JuniorClubleden
Sprekers: Andreas Blühm en Taco Dibbits

4 Bijeenkomst Club Groninger Museum rondom *De Vaandeldrager* met inleidende gesprekken, muziek van studenten Prins Claus Conservatorium en sneltekenaar van Academie Minerva
Sprekers: Andreas Blühm, Taco Dibbits en Lieuwe Jongsma

5 Ontvangst Groningen City Club

11 Ontvangst Museumconvent

17 Pilot *Prikkelarme openstelling* waar bezoekers een bezoek brengen zonder (extra) prikkels

23 Ontvangst Vereniging Rembrandt

25 Ontvangst Gemeente Groningen

MEI

2 Ontvangst Kunstbende met presentatie tentoonstelling *Gianni Versace Retrospective*

10 Ontvangst Universitair Medisch Centrum Groningen

11 Ontvangst Amasus Shipping

16 Bijeenkomst Vereniging Vrienden van het Groninger Museum rondom tentoonstelling *Uit de Kunst* en onderzoek naar Frans Haks
Sprekers: Egge Knol en Ruud Schenk

20 Stadsmanifestatie *MENA is Here* met vier theatrale rondleidingen in het Ploegpaviljoen

JUNI

9 Ontvangst Comenius Leergang

21 Ontvangst Trip Advocaten en Notarissen

25 *Sunday Talk* over *Keti Koti – Geschiedenis van slavernij in Groningen*
Sprekers: Lieuwe Jongsma, Anjana Singh en Bram Taczos

28 Bijeenkomst Club Groninger Museum rondom tentoonstelling *The Rolling Stones – Unzipped* met introductie en tentoonstellingsbezoek
Sprekers: Leo Blokhuis, Ileen Gallagher en Iris Steinmeijer

28 *Night at the Museum*, relatiediner rondom tentoonstelling *The Rolling Stones – Unzipped* in samenwerking met Vermaat Groep en Creative Chefs Diner,
Sprekers: Nadia Abdelkaui, Leo Blokhuis, Andreas Blühm, Ileen Gallagher, Lieuwe Jongsma, Klaas Knot, Esther Moesker en Tjalling thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg

29 Ontvangst influencers Universal Music met lunch, rondleiding over tentoonstelling *The Rolling Stones – Unzipped* en workshop
Sprekers: Andreas Blühm en Iris Steinmeijer

29 Opening tentoonstelling *The Rolling Stones – Unzipped* met tentoonstellingsbezoek, muziek, performances en workshops

30 Bijeenkomst Vereniging Vrienden van het Groninger Museum rondom tentoonstelling *The Rolling Stones – Unzipped* met ontbijtontvangst voor openingstijd en tentoonstellingsbezoek

JULI

4 Ontvangst Rabobank

4 Ontvangst SPOT Groningen met tentoonstellingsbezoek *The Rolling Stones – Unzipped*

7 Ontvangst Bedrijvenvereniging West

8 Bijeenkomst Zonnewijzerskenners
Spreker: Egge Knol

9 Ontvangst IMC Weekendschool met uitreiking certificaten deelnemers

12 Ontvangst Provincie Groningen

15 VriendenLoterij VIP-event met inleiding op en bezoek aan tentoonstelling *The Rolling Stones – Unzipped* en receptie met optreden van *tribute band* Gimme Shelter

AUGUSTUS

28 Opnamedag *Sterren op het doek* van Omroep Max met Arjen Robben, gepresenteerd door Özcan Akyol

29 Ontvangst Marketing Groningen

SEPTEMBER

1 Bijeenkomst Groninger Museum Salon met inleiding op tentoonstelling *The Rolling Stones – Unzipped*
Spreker: Leo Blokhuis

3 *Sunday Talk* over *Uit de Kunst*
Spreker: Egge Knol

9 *Groninger Museumnacht*: 7e editite met diverse activiteiten als muziek, dans, workshops, pubquiz en bezoek aan tentoonstellingen

13 Afscheidssymposium voor conservator Egge Knol met lezingen over historische objecten en hun vertellingskracht
Sprekers: Redmer Alma, Lieuwe Jongsma, Gert Kortekaas, Egge Knol, Annet Nieuwhof, Wietske Prummel, Diana Spiekhout, Egbert van der Werff, Jan van der Wis

23 Ontvangst Vrije Academie

24 Ontvangst Kamerorkest van het Noorden

OKTOBER

2 Fotoshoot Bravo / Admiral Sports in tentoonstelling *The Rolling Stones – Unzipped*

3 Ontvangst Universal Music

4 Bijeenkomst project *Museum Shuttle* met ondertekening intentieverklaring door gedeputeerde Tjeerd van Dekken, wethouder Inge Jongman, Martin Assink (WelMobiel) en Andreas wBlühm

5 Popronde 2023 met optredens XA4 en Marta Arpini in Groninger Museum CAFÉ

6 Opening tentoonstelling *Can I Be Me* van Joram Krol met introductie, inleiding en boekpresentatie
Sprekers: Andreas Blühm en Joram Krol

7 Ontvangst Rotaryclub Hoogezand-Sappemeer

11 Ontvangst Gasunie

11 Bijeenkomst Vereniging Vrienden van het Groninger Museum rondom tentoonstelling *Can I Be Me* met introductie, lezing en optreden van studenten Prins Claus Conservatorium
Sprekers: Andreas Blühm en Joram Krol

12 Voorprogramma Horst Gerson Lezing
Sprekers: Hanneke Grootenboer en Mona Schieren

14 Ploegdag 2023 met inloopworkshop in het Atelier en lezing
Spreker: Andreas Blühm, Titus Schaafsma en David Veltman

15 *Sunday Talk* over *The Rolling Stones – Unzipped*
Spreker: Leo Blokhuis

24 Bijeenkomst JuniorClub rondom tentoonstelling *Can I Be Me* met Atelierprogramma en gesprek Joram Krol

NOVEMBER

4 Bijeenkomst Designers Write X Groninger Museum met gesprek over relatie tussen design en armoede
Sprekers: Maarten Buser en Tilde de Vylder

9 Ontvangst Bank ten Cate

12 *Sunday Talk* over *Can I Be Me*
Spreker: Joram Krol

16 Ontvangst Zin met begeleid bezoek aan tentoonstelling *The Rolling Stones – Unzipped* van blinde en slechtziende mensen

16 Bijeenkomst Club Groninger Museum rondom tentoonstelling *Can I Be Me* met rondetafelgesprek
Sprekers: Mohamed Yusuf Boss Joël Darius, Joram Krol, Patrick Reinders en Sherlock Telgt

18 Bijeenkomst *Kinderbiënnale* met kennismaking kinderambassadeurs en kunstenaars, introductie, contractondertekening, Atelieropdracht en rondleiding

26 Ontvangst Vrije Academie

28 Ontvangst Lighthouse

29 Ontvangst Rabobank

DECEMBER

2 Opnamedag *NPO Radio 2 Top 2000* met interview Esther Moesker en tentoonstellingsbezoek *The Rolling Stones – Unzipped*

6 Bijeenkomst *Kinderbiënnale* met workshop 'Marketing & Communicatie' kinderambassadeurs

7 Ontvangst Gasunie

8 Ontvangst SRC

13 Bijeenkomst *Kinderbiënnale* met workshop 'Rondleiding geven' kinderambassadeurs

14 Ontvangst Warmtestad

15 Bijeenkomst *Kinderbiënnale*: zaalteksten schrijven door kinderambassadeurs

16 Bijeenkomst *Kinderbiënnale* met Workshop 'plastic afval' kinderambassadeurs
Spreker: Carolien Adriaansche

18 Ontvangst Hanzehogeschool

19 Ontvangst Bedrijvenvereniging West

RELATIEGROEPEN
JUNIORCLUB & 13+

De JuniorClub is de Groninger Museumclub voor kinderen van 7 tot en met 12 jaar. JuniorClubleden krijgen uitnodigingen voor openingen van tentoonstellingen, speciale workshops in het Atelier en meer.

Activiteiten

Het openen van een tentoonstelling, het schrijven van een zaaltekst, een ontmoeting met een kunstenaar: leden van de JuniorClub deden opnieuw bijzondere ervaringen op in de zalen en achter de schermen van het Groninger Museum.

Zo schreven ze in 2023 zaalteksten bij de tentoonstellingen *The Art of Hipgnosis* en *Uit de Kunst*. De JuniorClub nam ook een *Kijkje in de Keuken* van het vernieuwde Groninger Museum CAFÉ. Leden Kees en Nijs openden samen met directeuren Andreas Blühm en Taco Dibbits de presentatie van *De vaandeldrager* van Rembrandt en Clubleden vierden feest tijdens de openingsavond van *The Rolling Stones – Unzipped* en de *Groninger Museumnacht*. In WallHouse #2 werden ze voor één dag landschapsarchitect. Ook voerden ze mooie gesprekken, bijvoorbeeld over de tentoonstelling *Can I Be Me* met fotograaf Joram Krol. En in de vakanties en op Noorderzon stroopten Clubleden de mouwen op in het Atelier en bij het minimuseum in de Airstream caravan.

QEE EN QEEQABOO

Qee is de mascotte van de JuniorClub. Het is een *designer toy* die de leden als sleutelhanger krijgen als welkomstgeschenk wanneer ze lid worden. Vanaf dan valt ook de *Qeeqaboo*, de nieuwsbrief met vaste rubrieken als *De Kunstknaller*, elk kwartaal op de deurmat.

VAN JUNIOR NAAR JONGERE

De JuniorClub groeide in 2023 met 31 nieuwe inschrijvingen naar ruim honderd leden. Dertig jongeren bleven na hun dertiende betrokken bij voor hen interessante events. Zes van hen kregen een rol tijdens evenementen: als junior floormanagers ontvingen ze gasten bij de opening van tentoonstelling *The Rolling Stones – Unzipped* en de Groninger Museumnacht. Een aantal van hen liep ook een maatschappelijke stage in het Atelier. De eerste JuniorClub alumni werken inmiddels in het museum als Atelierjongeren.

'Dit hondje heeft een schattig gezichtje met lieve oogjes. Deze mevrouw past vast goed op hem'

– *Isola, 7 jaar, over* Portretje van Elisabeth Geertruida Wassenbergh

door Johanna van Oyen

RELATIEGROEPEN

CLUB GRONINGER MUSEUM

Speciaal voor *young professionals* uit het Noorden lanceerde het Groninger Museum in 2022 Club Groninger Museum. Tien ambassadeurs vormen het gezicht van de Club en bepalen mede de evenementen. Leden krijgen gratis toegang tot het museum en uitnodigingen voor openingen en Clubevents. Met Club gaat het museum de verbinding aan met een specifieke doelgroep die ook als klankbord fungeert.

Clubevents

Het aantal leden van Club Groninger Museum groeide in 2023 verder naar ruim honderd leden. Kunstlievende *young professionals* uit Noord-Nederland maakten in 2023 tijdens vier Clubevents kennis met de verhalen achter de tentoonstellingen in het Groninger Museum.

Het jaar startte met een event rond *De vaandeldrager* van Rembrandt. Directeur Andreas Blühm ging met Taco Dibbits, hoofddirecteur van het Rijksmuseum in Amsterdam, en Clubleden in gesprek over de beweegredenen van aankopen. Er volgden een *behind the scenes* bij tentoonstelling *The Rolling Stones – Unzipped* en een VIP-behandeling tijdens de *Groninger Museumnacht*. Het Clubjaar werd afgesloten met een *talk* met fotograaf Joram Krol, georganiseerd door ambassadeurs Joël Darius, Mohamed Yusuf Boss en Rudo Menge en in samenwerking met Patrick Reinders en Sherlock Telgt.

RELATIEGROEPEN

GRONINGER MUSEUM SALON

De Salon, opgericht in 2015, is een groep van betrokken ondernemers die met de directie van het museum, conservatoren, kunstenaars, vormgevers, denkers en met elkaar in gesprek komen over kunst en tentoonstellingen van het Groninger Museum. Zij krijgen exclusief toegang tot tentoonstellingen of kijkjes achter de schermen. Met een bijdrage van € 2.500 per jaar steunen de Salonleden het Groninger Museum en genieten zij privileges zoals previews door conservatoren, Salondiners en uitnodigingen voor openingen.

Bijeenkomsten

In 2023 vonden vier Salonbijeenkomsten plaats:

+ **18 januari**: Ter gelegenheid van de opening van de tentoonstelling *The Art of Hipgnosis* gaf medeoprichter Aubrey Powell van de Londense ontwerpstudio Hipgnosis een exclusieve rondleiding aansluitend op een ontbijtbijeenkomst.
+ **29 maart**: Algemene Ledenvergadering met aansluitend een lezing door conservator Ruud Schenk over zijn onderzoek naar oud-directeur Frans Haks. Na de lezing volgde een studiobezoek aan vormgever Rudo Menge. De Salon sloot af met een diner.
+ **1 september**: Exclusief voor Salonleden plaatste Leo Blokhuis The Rolling Stones in een muzikale context ter gelegenheid van de tentoonstelling *The Rolling Stones – Unzipped*.

Daarnaast ontvingen de Salonleden uitnodigingen voor openingen van tentoonstellingen en speciale relatie-evenementen, catalogi en museummagazines. Zo waren zij aanwezig bij het relatie-diner op 28 juni voorafgaand aan de opening van tentoonstelling *The Rolling Stones – Unzipped.*

Besteding bijdrage

De Salon stelde, op voordracht van de directie, middelen beschikbaar voor de aanschaf van een glas-in-lood-kunstwerk gerelateerd aan de tentoonstelling *The Art of Hipgnosis*. Het kunstwerk is in de loop van 2024 in het museum te zien.

Bestuur

Het bestuur van de Stichting Groninger Museum Salon wordt gevormd door Evert te Niet (voorzitter), Lucas Brill (secretaris tot 29 maart), Bert Kuiken (secretaris vanaf 29 maart) en Eric U-A-Sai (penningmeester). Het bestuur ontvangt geen vergoeding voor verrichte werkzaamheden.

Salonleden

ABN AMRO Bank N.V.
Boer & Croon Management B.V.
Bouwbedrijf Kooi Appingedam B.V.
Downtown Brokers LLC
EEF! Consult
Effektief Groep B.V.
FritsJurgens
Formatec B.V.
J.R.H. van den Hende Register Makelaar – Taxateur Kunst & Antiek
HS 26 Advocatuur B.V.
Johandehaan.nl Consultancy
NNZ B.V.
Noorderpoort
Optimix
Prinsenhof Groningen
Sai Consult
Team 4 Architecten B.V.
Trip Advocaten Notarissen B.V.
VH ict
Wagner & Company

RELATIEGROEPEN

VERENIGING VRIENDEN VAN HET GRONINGER MUSEUM

Vereniging Vrienden van het Groninger Museum voelen zich betrokken bij kunst en kunstgeschiedenis en bij de toekomst van het Groninger Museum in het bijzonder. Door deze betrokkenheid kan het Groninger Museum belangrijke kunstwerken en collectiestukken aankopen en bewaren voor volgende generaties. Het Groninger Museum is dan ook zeer erkentelijk voor de ondersteuning van deze zelfstandige stichting.

De leden van de Vereniging Vrienden van het Groninger Museum kijken terug op een mooi jaar zonder beperkende maatregelen. Zo waren er verschillende tentoonstellingsopeningen, Vriendenavonden, een voorbezichtiging en een internationale excursie naar Bremen. Aan de start van het jaar vulden een aanzienlijk aantal Vrienden een enquête in. Door de teruggekoppelde resultaten is Vereniging Vrienden van het Groninger Museum in staat nog beter aan te sluiten bij de wensen van onze leden.

Bestuur

Voorzitter
Mr. AnneMieke Kuin-van den Akker

Secretaris
Mr. Jeannet de Zeeuw-Somer

Penningmeester
Erik Boelm

Lid
Elbert Westerink

Lid
Mr. Janny van Jaarsveld

Lid
Ds. Mr. Fokke R. Fennema

Lid
Annelize Wilpstra-Stroeve

Vertegenwoordiger Groninger Museum
Ademiek Gerritsma

Jaarvergadering

De algemene ledenvergadering vond plaats op 8 maart in de Job Lounge. Op de vergadering kwamen, naast het verslag van de ALV van vorig jaar, de jaarstukken over 2022 ter sprake. De kascommissie bestond uit Ine Platvoet en Piet Poelsma. Tijdens de ALV kwamen ook de eerste voorlopige resultaten van de enquête die werd gehouden onder de Vrienden aan de orde.

Dit jaar werd één kunstwerk gepresenteerd dat met steun van de vereniging zou kunnen worden aangeschaft door het museum. Het betrof een schilderij van Herman Collenius, *De allegorie van de tijd*. Andreas Blühm en Egge Knol gaven op dit schilderij een toelichting. Unaniem stemden de Vrienden vóór deze aankoop.

Aansluitend gaven Andreas Blühm en Iris Steinmeijer een toelichting op tentoonstelling *The Art of Hipgnosis*, waarna deze werd bezocht.

BIJDRAGE AAN HET MUSEUM

Het Groninger Museum ontving in 2023 van de Vereniging Vrienden van het Groninger Museum een bijdrage van € 30.000 voor de aankoop en restauratie van het werk van Herman Collenius.

Vriendschapsbanden

De Vereniging Vrienden van het Groninger Museum onderhoudt nog steeds goede vriendschapsbanden met de Duitse musea Kunsthalle Emden, Horst-Janssen-Museum Oldenburg en Kunsthalle Bremen.

Op 17 november brachten de Vrienden een bezoek aan de tentoonstelling *Monet bis Van Gogh* in Kunsthalle Bremen. Een welkomstwoord van de adjunct-directeur van het museum en boeiende rondleidingen bevestigden de goede vriendschapsband met dit museum.

Ledenbestand

	I	D	K	T
31-12-2023	902	569	1.471	2.040
31-12-2022	810	502	1.312	1.814
toe-/afname t.o.v. 31-12-2022	+92	+67	+159	+226

I = Individueel lidmaatschap
D= Duo-lidmaatschap
K= Kaarthouders
T= Totaal aantal lidmaatschappen

Activiteiten

De Vereniging Vrienden van het Groninger Museum organiseerde in 2023 naast een bezoek aan Kunsthalle Bremen diverse activiteiten:

+ Op 16 mei werd een Vriendenavond gehouden. Deze avond stond in het teken van de tentoonstelling *Uit de Kunst* met een lezing van Egge Knol en een lezing van Ruud Schenk over het leven en werk van Frans Haks.
+ Op 30 juni kregen de Vrienden een exclusieve *preview* van de tentoonstelling *The Rolling Stones – Unzipped*.
+ Op 11 oktober gaf fotograaf Joram Krol een lezing In het kader van de tentoonstelling *Can I Be Me.*

Voor al deze bijeenkomsten was veel belangstelling. Zoveel zelfs, dat er bij enkele evenementen meer aanmeldingen waren dan de capaciteit toeliet. Het bestuur bezint zich bij het maken van toekomstige plannen op een aanpak die zo veel mogelijk leden de kans geeft om deel te nemen aan activiteiten.

MATCH
2-7-2023 T/M 3-9-2023

1 OP 1 MET HET RIJKSMUSEUM

Match was een intieme ontmoeting tussen twee topwerken. Twaalf Nederlandse musea toonden in 2023 een werk uit het Rijksmuseum naast een werk uit de eigen collectie. In het Groninger Museum hing van 2 juli tot en met 3 september *Hollands meisje aan het ontbijt* (ca. 1756) van Jean-Étienne Liotard uit het Rijksmuseum naast *Meisje aan de pomp* (1872) van Matthijs Maris uit de Groninger collectie. Twee jonge vrouwen, volledig in gedachten verzonken, tijdens het verrichten van hun dagelijkse handelingen.

De perfecte *match*.

EEN ODE AAN WALL HOUSE #2

De museumwoning Wall House #2 is een icoon voor architectuurliefhebbers en hèt meesterwerk van de New Yorkse architect John Hejduk. Centraal in het ontwerp staat een enorme muur van 18,5 meter breed en 14 meter hoog, waaraan de verschillende ruimtes zijn opgehangen. Deze muur zorgt voor een duidelijke scheiding maar tegelijkertijd verbindt de muur ook de vertrekken met elkaar. Bovendien richt het gebouw zijn blik naar buiten, over het Groningse Hoornsemeergebied.

Van april tot november is Wall House #2 ieder weekend geopend voor publiek en buiten openingstijden op afspraak. Er worden verschillende tentoonstellingen en activiteiten in en om het gebouw georganiseerd.

Exposities

CAMERA OBSCURA | 1-4-23 T/M 20-8-23

Wall House #2 veranderde in 2023 tijdelijk in een *camera obscura*. De gelijknamige tentoonstelling bracht een ode aan dit bijzondere gebouw en haar omgeving. Drie Groningse fotografen reageerden met hun voornamelijk analoge werk op Wall House #2 en de interactie met het gebied waarin het gebouw staat: het Hoornsemeergebied aan de rand van Groningen, met prachtig uitzicht op het water. Annemarie van Buuren, Baukje Pietje Venema en Arjan Verschoor gaven in *Camera Obscura* elk hun eigen vertaling van de magie van de plek.

EEN ODE AAN WALL HOUSE #2 | 26-8-23 T/M 29-10-23

Een mix van spannende interpretaties van een architectuuricoon: dat leverde de *open call* naar aanleiding van de tentoonstelling *Een ode aan Wall House #2* op. Tien kunstenaars uit verschillende disciplines werden uit 75 inzendingen geselecteerd. Zowel het gebouw en haar architectuur als de omgeving en de mensen in die omgeving vielen binnen het thema.

WALL OF FAME | DOORLOPEND

De *Wall of Fame* bestaat uit portretten van wijkbewoners van Hoornse Meer, de buren van Wall House #2. Het groeiende project van fotograaf Gea Schenk symboliseert de betrokkenheid van de wijk. De fotowand op de begane grond is een doorlopende expositie.

Activiteiten

WORKSHOPS EN RONDLEIDINGEN

Rondom de exposities werden diverse activiteiten georganiseerd, zoals de kinderworkshops cyanotype en pinhole-fotografie, gegeven door fotografen Annemarie van Buuren, Baukje Pietje Venema en Arjan Verschoor.

OPEN MONUMENTENDAG

Architectuur- en stedenbouwhistoricus Erik Dorsman verzorgde tijdens Open Monumentendag op 10 september rondleidingen over de bijzondere architectuur van het gebouw. Daarnaast vertoonde de museumwoning in samenwerking met *Iconic Houses Network* de film *Pioneers of the Dutch Modern House*, die inzicht geeft in de Nederlandse woonarchitectuur van de twintigste eeuw. Na afloop van de uitverkochte avond kon het publiek in gesprek met Natascha Drabbe, producent van de film en directeur en oprichter van *Iconic Houses Network*. Van dat netwerk met meer dan tweehonderd moderne museumwoningen was Wall House #2 ook in 2023 lid.

LANDSCHAPSARCHITECT VOOR ÉÉN DAG

Als onderdeel van de Groninger Architectuurmaand organiseerde Wall House #2 in samenwerking met Platform GRAS de kinderactiviteit ‘landschapsarchitect voor één dag’ onder leiding van landschapsarchitect Mathijs Dijkstra en bioloog en ontwerper Peter de Kan.

Kinderen mochten op expeditie in de tuin en daarna zelf aan de slag met het ontwerpen en bouwen van een maquette.

KUNSTMARKT HOORNSEMEER

Samen met Stichting Meer Hoornsemeer organiseerde Wall House #2 opnieuw de jaarlijkse kunstmarkt. Op 2 september stonden rondom de museumwoning meer dan 20 kunstkramen. Met ruim 250 bezoekers was de kunstmarkt een succes.

KUNSTROUTE RONDJE MÉÉR

Ook in 2023 fietsten kunstliefhebbers een rondje Hoornsemeer tijdens het jaarlijks terugkerende evenement Kunstroute Rondje Méér op 4 juni. Wall House #2 is het startpunt van de route, waar deelnemers de routekaart kunnen krijgen. De eerste bezoekers worden er op een kop koffie met een lekkernij getrakteerd.

En verder

VERHUUR

Wall House #2 is het hele jaar te boeken als unieke locatie voor vergaderingen, brainstormsessies, workshops, presentaties of lezingen.

WALL HOUSE #2 BOUWPLAAT

Sinds september 2023 verkrijgbaar in Wall House #2: de architectuurbouwplaat van Wall House #2. Bouw met 43 onderdelen een 3D-model van de museumwoning. De bouwplaat is te koop in Wall House #2, de museumwinkel in het Groninger Museum, Forum Groningen en het Nederlands Architectuurinstituut in Rotterdam.

MENKEMABORG

ONTVANGT MEER BEZOEKERS DAN OOIT

Opnieuw een bezoekersrecord voor de Menkemaborg in Uithuizen, de achttiende-eeuwse buitenplaats in eigendom van het Groninger Museum. In 2023 ontving het ruim 28.000 bezoekers.

Een nieuwe website, een tentoonstelling en verkozen “het meest romantische kasteel van Nederland” boven de grote rivieren: het was opnieuw een succesvol jaar voor de Menkemaborg. Te zien was *Grand Tour. De Groningse elite op reis*, een tentoonstelling over de Europareis die Groninger jonkers in de achttiende eeuw na hun studietijd maakten. Aan de hand van reisverslagen, -attributen en souvenirs volgden bezoekers onder andere reizen van Groningers Elisabeth Anna Alberda, Gerard Horenken en Goosen Geurt Alberda.

Schenking
Het Groninger Museum ontving in 2023 een unieke schenking van Stichting Adel in Nederland: een portretje van Mellina Alberda van Nijenstein, achterkleindochter van voormalig bewoner Mello Alberda. Het portretje hangt sinds de schenking permanent in de voorkamer van de borg.

Publicatie
Met de publicatie over de Menkemaborg van historicus Martin Hillenga kwam het mogelijk oudste poffertjesrecept van Nederland in december in het nieuws: het ‘bolle buikjes recept’, gevonden in een achttiende-eeuws kookboek van de Menkemaborg. Hillenga diende het recept in voor de wedstrijd “Het beste kasteelrecept van Nederland”, waar de stichting Dag van het Kasteel naar op zoek is.

Kerstival
Opnieuw organiseerde Menkemaborg in samenwerking met de Handelsvereniging Uithuizen een kerstfair, het Hogelandster Kerstival. Ruim 4.500 bezoekers brachten op 16 december een bezoek aan het borgterrein.

PUBLICATIES, LEZINGEN & EXTERNE ACTIVITEITEN

NADIA ABDELKAUI

PUBLICATIES

Hendrik Nicolaas Werkman, Twee Ruiters tussen bomen, 1939. – In: *Groninger Museum: Jaarverslag 2022*, p. 106

EXTERNE ACTIVITEITEN

Adviescommissielid regeling Publiekspresentaties en Festivals, Stimuleringsfonds voor Creatieve Industrie, Rotterdam

Lid bestuur Stichting Aletta Jacobs Noord Nederland, Groningen

Lid bestuur Stichting Ambacht in Beeld, Zaandam

Lid bestuur Van Eesteren Museum, Amsterdam

LISSE DE BIE

PUBLICATIE

Met E. Hendriksen medewerking aan. – *Bedrijf in beeld: Groninger Museum.* – Abianter. – Najaar 2023, 4 p.

FABIOLA BIERHOFF

LEZING

The Groninger Museum and Sustainability, Research Tutorial Kunstgeschiedenis, Rijksuniversiteit Groningen, jan.-febr.

EXTERNE ACTIVITEITEN

Secretaris, WERC Collective

Lid werkgroep Duurzaamheid en Musea, Museumvereniging

Lid Muntadviescommissie, Ministerie van Financiën

ANDREAS BLÜHM

PUBLICATIES

It's all over now in het Kurhaus. Ad Visser en de gebroken stoelleuning. – In: *Groninger Museum Magazine*; Jrg. 36 nr. 1, p. 20-21

Gimme Shelter als inspiratie voor een gebouw. – In: *Groninger Museum Magazine*; Jrg. 36 nr. 1, p. 34-35

In gedachten verzonken. – In: *Groninger Museum Magazine*; Jrg. 36 nr. 1, p. 48-49

Liotard / Maris. In gedachten verzonken. – in: *Match. 1 op 1 met het Rijksmuseum* / ed. Gerard de Kleijn en Pepijn Reeser, 2023. – p. 14-15

JR, Chroniques de Clichy Montfermeil, Work in progress #1, #2, #3, 2019. – In: *Groninger Museum: Jaarverslag 2022*. – p. 34

Ik wil gewoon mooie foto's maken. Gesprek tussen Joram Krol, Anton Corbijn en Andreas Blühm. – In: *Joram Krol: Can I Be Me* / Andreas Blühm, ... [et al.]. – p. 9-11

De verborgen slachtoffers van kunstdiefstal. – In: *Kunstcriminaliteit. Cahiers Politiestudies* ed. Mathias Desmet, … [et. al.]. – Jrg. 4, p. 157-159

Podcast over de democratische wortels van het museum. *De Museoloog #13 Groninger Museum* [https://www.odding.nl/andreas-bluhm/]

LEZINGEN / TOESPRAKEN / PRESENTATIES

Rembrandts *Vaandeldrager*, gesprek met Taco Dibbits en Lieuwe Jongsma, Club Groninger Museum, 4 april

Starry Nights. Art and Astronomy, Centrum voor Universiteitsgeschiedenis en Wetenschapsstudies (CUW), Rijksuniversiteit Groningen, 1 juni

Avantgarde in den Niederlanden. Die Künstlergruppe De Ploeg, opening Angermuseum, Erfurt, 1 juli

Museums: The Making of, gastcollege opleiding kunstgeschiedenis, , Rijksuniversiteit Groningen, Wintersemester 2021/22, september t/m december

Introductie Joram Krol, Vriendenavond, Groninger Museum, 11 oktober

"*Tatort Kunst*", Art Cologne Talks, met Stefan Koldehoff en Rahel Klein, Art Cologne, Keulen, 19 november

Art & Institutions, Rijksuniversiteit Groningen, 12 december

EXTERNE ACTIVITEITEN

Bijz. Hoogleraar Kunstgeschiedenis, Rijksuniversiteit Groningen

Voorzitter Programmrat Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland, Bonn

Lid bestuur Praemium Erasmianum, Amsterdam

Lid raad van toezicht Grand Futura (Grand Theatre), Groningen

Lid Raad van Advies Vereniging Rembrandt

Lid bestuur Onderzoeksschool Kunstgeschiedenis

Lid bestuur Horst Gerson Lezing, Rijksuniversiteit Groningen

Lid adviesraad Museum aan de A, Groningen

Lid adviesraad Abel Tasman Museum, Lutjegast

Lid adviesraad MuzeeAquarium, Delfzijl

Lid stuurgroep Gastvrij Groningen

CHRISTINE VAN DER CINGEL

PRESENTATIES

OOG-vereniging (blinden en slechtzienden) ontvangst en rondleiden bij Rembrandts *Vaandeldrager*, Groninger Museum, 19 april

Zpannend Zernike – workshops pigment, Forum Groningen, 29-30 september

ADEMIEK GERRITSMA

EXTERNE ACTIVITEITEN

Lid bestuur Vereniging Vrienden van het Groninger Museum

Lid bestuur WinterWelvaart, Groningen

ELLIS HENDRIKSEN

PUBLICATIES

Met E. Moesker medewerking aan. – Kunst en zorg in de praktijk: werken aan een collectieve ervaring/Kim van der Meulen. – In: *Boekman*; Jrg. 35, nr. 136, p. 12-15

Met L. de Bie medewerking aan. – *Bedrijf in beeld: Groninger Museum.* – Abianter. – Najaar 2023, 4 p.

LEZINGEN

Marketing en Educatie in het Groninger Museum, gastcollege bij de minor *Kunst & Cultuur*, NHL Stenden, 10 maart

LIEUWE JONGSMA

PUBLICATIES

Voor Groningen verworven in 2022 / Lieuwe Jongsma, Egge Knol. – ill. – In: *Stad & Lande*; nr. 1 , p. 20 – 27

Egge weet wat het is / Lieuwe Jongsma. – ill. – In: *Groninger Museum Magazine*; nr. 1, p. 54 – 55

Hermannus Collenius, Allegorie op de vergankelijkheid van het aardse bestaan, 1690-1710. – In: *Groninger Museum Magazine*; nr. 1, p. 71

Westerwolde in 1828: de schoolmeesterrapporten – In *Terra Westerwolda*; nr 2.

"De tot slaafgemaakte Louis Alons uit Curaçao kwam in 1768 naar Sappemeer. Sporen van de slavernij liggen nog altijd voor het oprapen in de Groninger Veenkoloniën", interview in *Dagblad van het Noorden*, 24 juni

Tussentijdse publieke rapportage over het onderzoek naar het Groninger slavernijverleden voor de gemeente Groningen, 25 juni

LEZINGEN / TOESPRAKEN

Het Groninger slavernijverleden, Orde van de Prince afdeling Eems-Dollard, 8 februari

Groningen en slavernij, informatieavond over het Nationaal Slavernijmuseum, 22 februari

Stadswandeling over het Groninger slavernijverleden, met Hanke Bruins-Slot, Minister van Binnenlandse Zaken, 23 maart

Groningen en slavernij, Historische Vereniging Westerwolde, 25 maart

The West India Company, gastcollege bij het vak *Dutch Slave Trade in global perspective*, Rijksuniversiteit Groningen, 3 mei

Dealing with Divisive Histories, gastcollege bij *research seminar Race, Class, Gender Intersectionality*, Rijksuniversiteit Groningen, 8 mei

Stadswandeling over het Groninger slavernijverleden met Peggy Wijntuin, in het kader van een onderzoek voor de gemeente Groningen, 11 mei

Het Groninger slavernijverleden, Humanistisch Verbond, 1 juni

Het slavernijverleden en de Groninger Veenkoloniën, Doopsgezinde Gemeente Noordoost Nederland, 2 juni

Sunday Talk over het slavernijverleden, Groninger Museum, 25 juni

Kleur in Groningen in de achttiende eeuw, Streekhistorisch Centrum Stadskanaal, 2 juli

Stadswandeling over het Groningse slavernijverleden voor medewerkers van het Discriminatiemeldpunt Groningen, 11 juli

Sensitive Heritage, gastcollege voor het vak *Religion & Heritage*, Rijksuniversiteit Groningen, 5 september

Groningers en Slavernij: voor winst of prestige?, afscheidssymposium Egge Knol, Groninger Museum, 13 september

Sporen van het Slavernijverleden in het Akwartier, Winterwelvaart, Groningen, 16 december

EXTERNE ACTIVITEITEN

Redacteur *Historisch Jaarboek Groningen*, Cultuurhistorische vereniging Stad en Lande, Groningen

Redacteur *Terra Westerwolda*, Westerwolde

Lid Canoncommissie Westerwolde

Lid werkgroep vaste opstelling Museum aan de A, Groningen

EGGE KNOL

PUBLICATIES

Met N.L. IJssennagger. – Paleogeography and People: Historical Frisians in an archaeological light. – In: *Frisians and their North Sea Neighbours. From the Fifth Century to the Viking Age* / ed. J. Hines & N.L. IJssennagger. – (2e dr.). – p. 5-24

Bedum in de nevelen van de tijd. – In: *Boerderijenboek en borgen in en om de gemeente Bedum. Meer dan vier eeuwen boerderijgeschiedenis* / red. O. Nienhuis, T. Bosch & J. Boelens (Dl 1), p. 36-55

De Dertien Tempels terug naar Groningen. – In: *Hervonden Stad en Land 2023*. – p. 130-137

Onze Nederlandsche Heiligen komen uit Groningen. – In: *Stad & Lande*; jrg. 32 nr. 3, p. 47-55

Prentbriefkaarten van Rottumeroog 1910-1931. – In: *Prentbriefkaarten Magazine*; jrg. 40 nr. 157, p. 4-10; nr. 158), p. 4-7

250 jaar Nikolaas Westendorp. – In: *Stad & Lande*; jrg. 32 nr 2, p. 42-48

Haar laatste aankoop. – In: *Groninger Museum Magazine*; jrg. 36 nr. 1, p. 58-59

Vier vrouwelijke kunstenaars. – In: *Groninger Museum Magazine*; jrg. 36 nr. 1, p. 56-57

Praktische sier van zilver. Een soepel vallende 17de-eeuwse maliëngordel. – In: *Vind. Geschiedenis, Archeologie, Kunst en Antiek*; nr. 50, p. 66-71

Rectificatie zilverkeur, – In: *Vind. Geschiedenis, Archeologie, Kunst en Antiek*; nr. 51, p. 150-151

Met L. Jongsma. – Voor Groningen verworven. – In: *Stad & Lande*; jrg. 32 nr. 1, p. 20-27

Naburen: Verandering houdt tradities levend. – In: *Fryslân Historisch Tijdschrift*, jrg. 29 nr 6, p. 23

Naburen: Friese terpen doorsneden. In: *Fryslân Historisch Tijdschrift*; jrg. 29 nr. 4, p. 17

Met E. Taayke. – Herinnering aan Professor dr. Peter Schmid uit Wilhelmshaven. - In: *Van Wierden en terpen*. Nieuwsbrief van de Vereniging voor Terpenonderzoek; nr. 27, p. 24-25

Hendrik de Jong overleden. – In: *Van Wierden en terpen*. Nieuwsbrief van de Vereniging voor Terpenonderzoek; nr. 27, p. 23

Archeoloog Diderik van der Waals overleden. – In: *Van Wierden en terpen*. Nieuwsbrief van de Vereniging voor Terpenonderzoek; nr. 27, p. 22-23

Nikolaus Westendorp 250 jaar geleden geboren. – In: *Nieuwsbrief van de Vereniging voor Terpenonderzoek*; nr. 27, p. 20-21. Ook https://www.terpenonderzoek.nl/images/Nicolaus-Westendorp-250-jaar-geleden-geboren.pdf

Terpen in doorsnee met Haarlems klokkenspel als toetje. – In: *Van Wierden en terpen*. Nieuwsbrief van de Vereniging voor Terpenonderzoek; nr. 27, p. 10-11

Frans Brugsma, collier. – In: *Groninger Museum : Jaarverslag 2022*; p. 43

Bernardus Blencke, dienblad. – In: *Groninger Museum : Jaarverslag 2022*; p. 63

Albarta ten Oever, Een Zwitsers landschap. – In: *Groninger Museum : Jaarverslag 2022*; p. 88

Naburen: Jaloers op een grote Fries. – In: *Fryslân Historisch Tijdschrift*; jrg. 29 nr. 3, p. 17

Rottumeroog als metafoor voor Polen. – In: *De Kaap*. Stichting Vrienden van Rottumeroog en Rottumerplaat; april 2023, p. 22

Collectie Groningen uitgelicht [Fibula Heveskes]. – In: *Erfgoedloper*; nr. 275;

https://erfgoedpartners.nl/wp-content/uploads/2023/04/Erfgoedloper-275.html

Naburen: Vriesche Gat. – *Fryslân Historisch Tijdschrift*; jrg. 29 nr. 2, p. 17

Naburen: Gaat dat zien!. – In: *Fryslân Historisch Tijdschrift*; jrg. 29 nr 1, p. 17

Oud-conservator geschiedenis Lies Ast-Boiten overleden; https://groninger-museum.sharepoint.com/sites/GOUD/SitePages/Oud-conservator-geschiedenis-Lies-Ast-Boiten-overleden.aspx?from=-SendByEmail&e=vQrOuK4z1kSVPhawj8L-Nrw&at=9

LEZINGEN / TOESPRAKEN / PRESENTATIES

De Rijkdom van de Groninger borgen, Inner Wheel, Hoogezand, 19 januari

De Rijkdom van de Groninger borgen, Departement Duurswold, Hellum, 25 januari

Opening expositie Waddenschilder Geurt Busser *Met het oog en het hart*, Spijslokaal, Warffum, 4 februari

De oudheidkundige Dr. Nicolaus Westendorp, Losdorp, 11 februari

Groninger gelegenheidspenningen uit vijf eeuwen, Ons Centrum 'Broodjes met…', Haren, 23 februari

Stad houdt stand. 350 jaar Groningens Ontzet, Vereniging Historie Weststellingwerf, Wolvega, 15 maart

De standvastige Bernard Johan Prott, Abel Tasman Museum, Lutjegast, 31 maart

Presentatie van het boek *De Kraak. Kun je houden van een zeemonster?* Verdronken dorpen, Boekhandel Riemer, Groningen, 20 april

Groninger bekers thuis en in de kerk, Universiteit Leiden/ Rijksmuseum, Symposium 'Toon mij uw huis …. De Materiële cultuur van het 17de-eeuwse huishouden', Leiden, 21 april

Opening expositie *Knipwerk in Galerie TroosT*, Galerie TroosT, Ten Boer, 12 mei

Vrouwen uit de kunst, Vereniging Vrienden van het Groninger Museum, Groninger Museum, 16 mei (2x)

Grafritueel in de tijd van Radbod en Bonifatius, Fries Museum/Ostfriesische Landschaft,

JOËL MIEDEMA

EXTERNE ACTIVITEITEN

Documentalist voor Stichting voor Aziatische Kunst en Kunstnijverheid (Stichting Anders)

ESTHER MOESKER

PUBLICATIE

Met E. Hendriksen medewerking aan. – Kunst en zorg in de praktijk: werken aan een collectieve ervaring/Kim van der Meulen. – In: *Boekman*; Jrg. 35, nr. 136, p. 12-15

LEZINGEN / TOESPRAKEN / PRESENTATIES

Ladies Businessclub Lauwswolt: bezoek aan de tentoonstelling *Gianni Versace Retrospective*, rondleiding en aansluitend diner, Groninger Museum, 16 januari

Ontvangst gemeente cultuurambtenaren die in het kader van ESNS de tentoonstelling *The Art of Hipgnosis* bezoeken, Groninger Museum, 19 januari

Ontvangst omwonenden in het nieuw ingerichte Groninger Museum CAFÉ, 24 januari

Prijsuitreiking mooiste etalage in Haren in het kader van de tentoonstelling *Gianni Versace Retrospective* in samenwerking met GCC, 10 maart

Zakelijk Museumconvent in het Groninger Museum, 12 april

Gastcollege Masterclass Strategie voor Ondernemers, Hanze Hogeschool. Tevens zitting in de examencommissie, 6 mei

Presentatie aan de Rotary Groningen Centrum, Groninger Museum, 7 juli

Gastdocent Cultuur en Ondernemen, Bedrijfskunde, Hanzehogeschool Groningen, september t/m december

Ontvangst jaardiner Bedrijvenvereniging West, Groninger Museum, 20 december

Gastspreker/panellid bijeenkomst *Duurzaam ondernemen in de culturele sector* van Club Creatives, 21 december

RUUD SCHENK

PUBLICATIE

Philippe Starck, Jim Nature, 1994. - In: *Groninger Museum: Jaarverslag 2022*, p. 37

LEZINGEN

De biografie van Frans Haks, Groninger Museum Salon, Groninger Museum, 29 maart

De biografie van Frans Haks, Vereniging Vrienden van het Groninger Museum, Groninger Museum, 16 mei

EXTERNE ACTIVITEITEN

Lid Kunstgenootschap Thomassen à Thuessink, Groningen

KARINA SMRKOVSKY

PRESENTATIE

Gastcollege marketing, opleiding Communicatie, Stenden Hogeschool Leeuwarden, 10 maart

Presentatie MKB Groningen, Groningen City Club, 5 april

Gastcollege (met Sanne Heesbeen) crisiscommunicatie, opleiding Communicatie, Hanzehogeschool Groningen, 20 april

Gastcollege marketing, afdeling Geschiedenis, Faculteit der Letteren, Rijksuniversiteit Groningen, 16 oktober

Presentatie (met Faby Bierhoff) marketing, opleiding Economie, Hanzehogeschool Groningen, 16 oktober

Presentatie COMPRO23, opleiding Communicatie, Hanzehogeschool Groningen, 19 oktober

EXTERNE ACTIVITEIT

Lid Sectie PR & Marketing, Museumvereniging, Amsterdam (tot februari 2023)

MARLON STEENSMA

EXTERNE ACTIVITEITEN

Lid bestuur Menkemaborg

Jurylid International Color Awards 2023

UITGAVEN

TENTOONSTELLINGSCATALOGI

Avantgarde in den Niederlanden: Die Expressionistische Kunstlergruppe De Ploeg
Jikke van der Spek, ... [et al.]
Bietigheim-Bissingen: Stadtische Galerie Bietigheim-Bissingen; Groningen: Groninger Museum, 2023
200 p. : ill.

Joram Krol: Can I Be Me
Andreas Blühm, ... [et al.]
Groningen: Groninger Museum, 2023
140 p. : ill.

PERIODIEKEN

Groninger Museum: Jaarverslag 2022
Eindred. Andreas Blühm, Esther Moesker, Karina Smrkovsky en Franke Steffens
Groningen: Groninger Museum, 2023
127 p. : ill.

Groninger Museum Magazine
Red. Andreas Blühm, … [et al.]
Jrg. 36, nrs. 1

ROLLING STONES – UNZIPPED
30-6-2023 T/M 21-1-2024

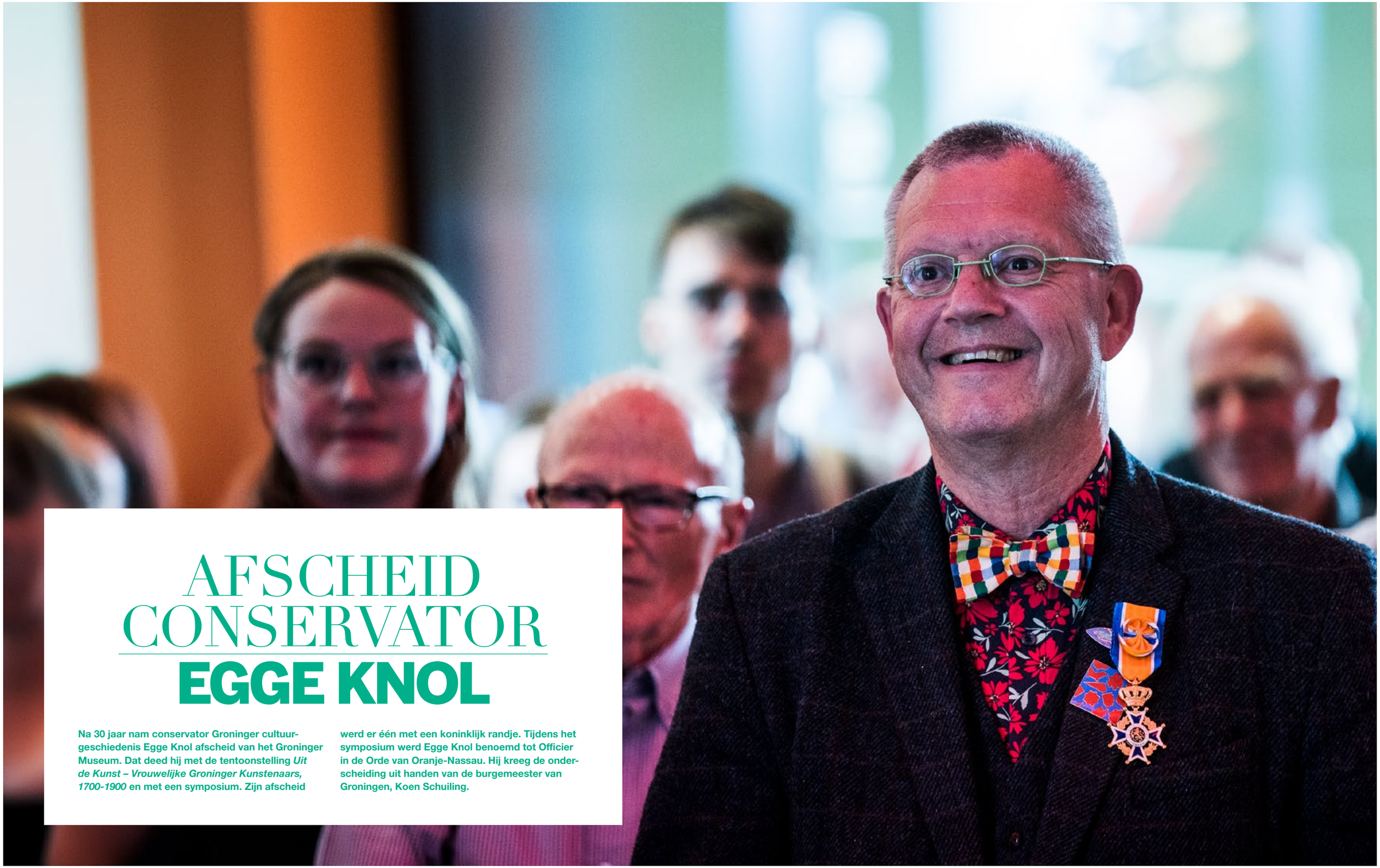

AFSCHEID CONSERVATOR EGGE KNOL

Na 30 jaar nam conservator Groninger cultuurgeschiedenis Egge Knol afscheid van het Groninger Museum. Dat deed hij met de tentoonstelling *Uit de Kunst – Vrouwelijke Groninger Kunstenaars, 1700-1900* en met een symposium. Zijn afscheid werd er één met een koninklijk randje. Tijdens het symposium werd Egge Knol benoemd tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau. Hij kreeg de onderscheiding uit handen van de burgemeester van Groningen, Koen Schuiling.

54,4
FTE
(PEILDATUM 31 DECEMBER 2023)

22
ZZP-ERS

91
MEDEWERKERS
(PEILDATUM 31 DECEMBER 2023)

22
STAGIAIRS

BEDRIJFSVOERING

EFFICIËNTIE, TALENTONTWIKKELING EN WELZIJN

Medewerkers zijn trots op het Groninger Museum, blijkt uit het medewerkersonderzoek dat afgelopen jaar werd gedaan. Het verbeteren van werkprocessen, opleidingsprogramma's voor (toekomstig) personeel en welzijn moet die trots verder versterken.

Personeel en Organisatie

Medewerkers staan centraal in het Groninger Museum. Welzijn, waardering en vermogen om zelfverzekerd en gemotiveerd te werken vormen de kern van het streven naar een gezonde werkomgeving. Het museum hecht waarde aan een cultuur waarin medewerkers zich gewaardeerd en ondersteund voelen, door zowel de organisatie als directe collega's.

AUTOMATISERING

In 2023 zette het Groninger Museum verder in op efficiëntie, met onder meer een nieuwe HR- en payrollomgeving en voortzetting van samenwerking met bedrijfsgezondheidsnetwerk Zorg van de Zaak, met gebruik van hun online portaal om verzuimbegeleiding effectiever uit te voeren.

PERSONEEL

Ook in 2023 kende het museum een hoge in- en uitstroom van medewerkers. 33 van hen gingen uit dienst, waarvan vijf met pensioen. Zes nieuwe en twee interne collega's vulden de tien uitgezette structurele vacatures. Daarmee kwam het totaal aantal medewerkers van het Groninger Museum op 31 december 2023 op 91.

De samenwerking met Museum aan de A in Groningen intensiveerde door uitwisseling van personeel en gezamenlijk aanstellen van een nieuwe manager Finance & Business Control, die beide organisaties ondersteunt.

Ook voerde het museum op verschillende afdelingen aanpassingen door in structuur, waardoor werkprocessen efficiënter werden. Zo werden de afdeling Boekingen ondergebracht bij de afdeling Participatie & Educatie en afdeling Publieksbalie bij de afdeling Beveiliging.

NIEUWE CAO

De nieuwe CAO, die in 2023 inging, past bij de uitdagingen van deze tijd. Niet eerder maakte het zo'n grote stap in salarisverhoging. Werkgevers in de sector kozen bewust om het belang van werknemers zwaar te laten wegen. In de CAO is opgenomen dat een verdere uitwerking volgt van de regeling lichamelijk zware beroepen in de museumsector en de herziening van het functiehandboek Musea.

TALENTONTWIKKELING

Het Groninger Museum blijft zich inzetten voor innovatieve talentontwikkelingsprogramma's en verlengde onder meer opnieuw de samenwerking met de opleiding Kunstgeschiedenis van de Rijksuniversiteit Groningen. In dit traject, Beringer Hazewinkel conservator in opleiding, krijgen pas afgestudeerden de mogelijkheid om gedurende twee jaar intensief te worden opgeleid tot volwaardige conservatoren.

Daarnaast ging aandacht uit naar interne mobiliteit van medewerkers. Zo volgde een medewerker een vakspecifieke opleiding en maakte diegene de overstap naar het HR-team. Ook deden medewerkers van afdelingen Beveiliging en Facilitair de training '*Art Handling*', waardoor zij ook collectiewerkzaamheden kunnen uitvoeren.

Medewerkersonderzoek

Het Groninger Museum deed in 2023 in samenwerking met onderzoeksbureau Effectory een uitgebreid medewerkersonderzoek. Dit onderzoek richtte zich op thema's als werkgeverschap, efficiëntie en alignment, met speciale aandacht voor de werkdruk en het welzijn van onze medewerkers. Uit de resultaten blijkt dat onze medewerkers een sterke trots voelen voor het Groninger Museum. Ze geven aan dat ze zichzelf kunnen zijn en een gevoel van acceptatie ervaren binnen onze organisatie. De mogelijkheden voor verdere groei en verbetering liggen in het versterken van verbinding en synergie tussen teams, het bevorderen van duidelijke communicatie en het cultiveren van een feedbackcultuur binnen de organisatie.

ZIEKTEVERZUIM

Het verzuimpercentage is lager dan voorgaande jaren, mede door een actieve verzuimbegeleiding van de leidinggevenden.

	2023	2022
Verzuimpercentage	4.1%	5.85%

VERTROUWENSPERSOON

Een extern vertrouwenspersoon is voor medewerkers van het Groninger Museum de contactpersoon voor zowel ongewenste omgangsvormen als de contactpersoon bij vermoedens van misstanden.

Technische dienst en facilitaire zaken

Doorlopend zorgt het team van het museum voor onderhoud in en rondom het gebouw. In perioden van de op- en afbouw van tentoonstellingen gaat de aandacht natuurlijk meer naar de tentoonstellingen.

SCHILDERWERK

Het gebouw kreeg het afgelopen jaar aan de buitenkant een nieuwe verflaag. Een flinke klus die zelfs de aandacht kreeg in lokale media. Het COOP Himmelb(l)au-paviljoen is goed hersteld. Ook de buitenkant van het De Lucchi-paviljoen werd onder handen genomen.

Voor de overige gebouwdelen, zoals het Starckpaviljoen, trof het museum voorbereidingen voor een nieuwe verflaag in het aankomende jaar. Voor het schilderwerk maakt het museum gebruik van een beter dekkende verf die langer meegaat: Keim. Hierdoor hoeft het gebouw in de toekomst minder vaak opnieuw geschilderd te worden.

HUURDER

De gemeente Groningen is eigenaar van het Groninger Museum gebouw. Hiermee is in 2023 opnieuw regelmatig en constructief overleg gevoerd.

DE ONDERNEMINGSRAAD

De ondernemingsraad van het Groninger Museum is dé schakel naar het personeel en staat in nauw contact met de directie.

Bereikbaar

De leden doen hun best om op de hoogte te zijn van wat er in alle hoeken van de organisatie speelt. Zij hebben zich ervoor ingezet om een goede band met de gehele organisatie op te bouwen. Ook heeft de Ondernemingsraad het medewerkersonderzoek opgezet en volledig ingericht in het belang van het personeel.

Overleg

De leden vergaderen maandelijks met elkaar. Iedere twee maanden is er een constructief overleg met de directie waar de plannen voor het Groninger Museum besproken worden. Daarnaast is er twee keer per jaar een *Artikel 24* overleg met zowel de directie als de raad van toezicht. De ondernemingsraad komt daarbij op voor zowel de belangen van de medewerkers als die van de organisatie.

Raad van toezicht

In 2023 waren de leden van de raad van toezicht aanwezig bij beide Artikel 24 vergaderingen.

Training

In maart vond een training plaats waarin de leden alles leerden over de verschillende rollen binnen de Ondernemingsraad. Ook hebben een aantal leden specifieke trainingen gevolgd die binnen hun eigen portefeuille vielen.

Samenstelling

In 2023 bestond de Ondernemingsraad uit de volgende leden:

+ + Lieuwe Jongsma (voorzitter)
+ + Fabiola Bierhoff (interim-voorzitter)
+ + Karin Kwant (secretaris)
+ + Mettina Bleker
+ + Collin van Gemert
+ + Henk Kamminga
+ + Henkjan Boels
+ + Geertje Smeding (tot voorjaar 2023)

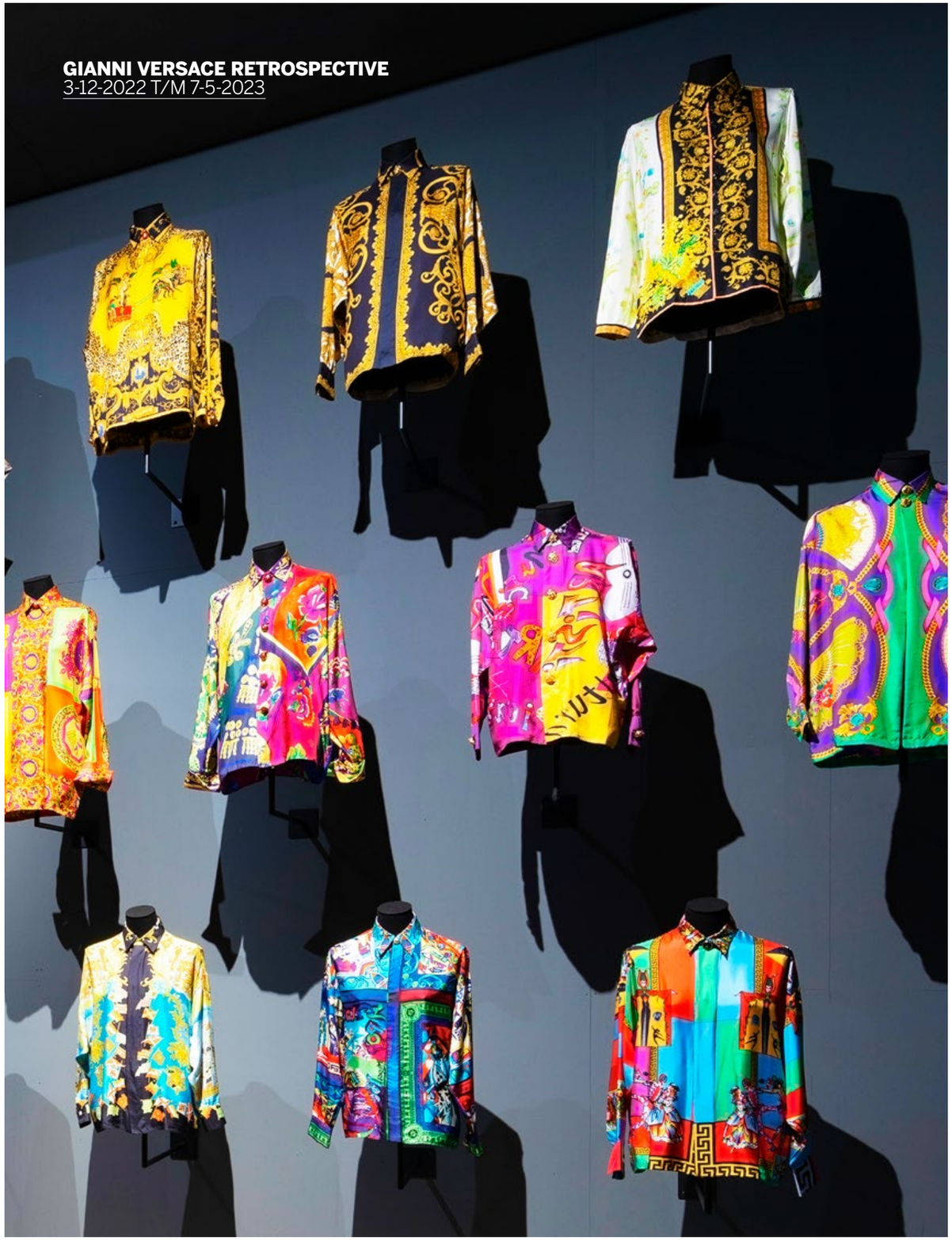

DUURZAAMHEID

Duurzaamheid nam in de museale wereld in 2023 een belangrijke plek in. Ook voor het Groninger Museum is het een belangrijk onderwerp. Het afgelopen jaar zette het museum opnieuw stappen in de goede richting. Omdat het museum vooroploopt in de sector, deelde het vanaf 2023 zijn expertise op dat gebied ook met anderen.

In het museum wordt waar mogelijk zo duurzaam mogelijk gemaakt en gerepareerd. Als onderdelen aan vervanging toe zijn, dan wordt gekozen voor een duurzaam alternatief. Van iedere tentoonstelling wordt in kaart gebracht welke onderdelen en middelen na afloop kunnen worden hergebruikt of op een andere manier kunnen worden ingezet. Veel lampen zijn vervangen voor meer duurzame ledverlichting. Bij een aantal tentoonstellingen werd afgelopen jaar de kleur verf op de muren niet vervangen door een nieuwe tint, maar in het tentoonstellingsontwerp al rekening gehouden met en gebruik gemaakt van dezelfde kleur.

Een flinke slag sloeg het Groninger Museum op de verduurzaming van afvalstromen. In plaats van een afvalcontainer van 2500 liter, gebruikte het museum in 2023 een container van 600 liter. Papierafval gaat in de papierpers, om vervolgens door de kringloopwinkel te worden opgehaald.

Onderzoek

Hoewel het Groninger Museum investeerde in bijvoorbeeld de aanschaf van nieuwe ledlampen en een energiezuinig liftsysteem, ontbrak nog een onderliggende structuur om te meten wat deze investeringen op het gebied van duurzaamheid opleveren. Daarom verdiepte het museum zich daarin afgelopen jaar verder.

Door de onderzoekstutorial *Het Groninger Museum en Duurzaamheid,* dat het museum in samenwerking met professor Ann-Sophie Lehmann van de Rijksuniversiteit Groningen verzorgde, werd een onderzoeksvraag geformuleerd: Wat zijn de ambities van het museum op het gebied van duurzaamheid, of wat zouden deze kunnen zijn? Om dit complexe vraagstuk te kunnen beantwoorden, werden studenten van de Rijksuniversiteit Groningen gevraagd om interviews af te nemen met de hoofden van de verschillende afdelingen van het museum (Directie, Facilitaire Dienst, Collecties, Beveiliging, Marketing & Communicatie, Evenementen, Tentoonstellingen), om de situatie in kaart te brengen.

Bij ieder interview stonden de vragen ‘Wat hebben we al geïmplementeerd? en ‘Welke maatregelen moet het museum verder nemen om duurzaamheidsdoelen te behalen? centraal. Daarnaast werden keurmerken voor duurzame musea, zoals BREEAM en Green Key, extra voor het voetlicht gebracht, om te bepalen wat er zou moeten gebeuren om deze toegekend te krijgen. Tot slot kregen de studenten de vraag om onderzoek te doen naar wat het Groninger Museum zou kunnen leren van *best practices* in binnen- en buitenland.

Dit resulteerde in een mooi bruikbaar onderzoek van drie studenten, waarin de situatie van het Groninger Museum werd geschetst. Het uitgebreide verslag werd vertaald naar een compacte nulmeting waarop het museum kan voortbouwen. In de basis doen de afzonderlijke afdelingen al een aantal zaken, maar er zitten punten in die de cohesie tussen de afdelingen onderling kan versterken. Daardoor kan er een versnelling plaatsvinden.

De nulmeting is de leidraad voor het aanstellen van een nieuwe duurzaamheidscoördinator en het opzetten van een zogenaamd *Green Team*, dat zich zal bezighouden met duurzaamheid. In 2024 werkt het Groninger Museum verder aan de duurzaamheidsambitie en de doelstellingen die daarmee gepaard gaan. Daarbij dienen de verschillende aanbevelingen en literatuurverwijzingen met *best practices* als inspiratie te dienen.

WERKGROEP MUSEA EN DUURZAAMHEID

Het Groninger Museum loopt op het gebied van duurzaamheid voorop in de sector. Daarom werd coördinator Tentoonstellingen Fabiola Bierhoff in 2023 toegevoegd aan de werkgroep *Musea en Duurzaamheid* van de Museumvereniging. Deze werkgroep heeft zich tot doel gesteld om een beleidsstuk te schrijven voor de museumsector, waarin vraagstukken rondom duurzaamheidskwesties worden onderzocht. Met de deelname in de werkgroep deelt het museum haar kennis en ervaring als voorloper met anderen.

De werkgroep resulteerde inmiddels onder andere in het online kennisplatform ACTIEalscultuur.nl. Daarop staan recente studies, zoals die van de Boekmanstichting over duurzaamheid in de culturele sector, en tal van voorbeelden van duurzame initiatieven, projecten en innovaties, die dienen ter inspiratie om zelf aan de slag te gaan. Iedere letter staat voor een punt waar de vertegenwoordigers van de cultuursector actief aan kunnen bijdragen: Accommodatie, Communicatie, Transport, Interne Bedrijfsvoering en Externe Partijen. Het doel is om medio 2024 aan de achterban een routeplan te presenteren.

DE DRIE CODES

Governance Code Cultuur

Het Groninger Museum past de principes en aanbevelingen van de *Governance Code Cultuur 2019* toe. Een transparante verantwoording, adequaat toezicht en een goed bestuur zijn belangrijk voor het museum, waarmee het zijn maatschappelijke doelstelling als creëerder, bewaarder en overdrager van culturele waarde realiseert.

Naast tentoonstellingen en collectiebeheer zet het Groninger Museum zijn collectie en het museum op veel andere manieren in om culturele waarde te creëren, bijvoorbeeld door het ontwikkelen van onderwijsprogramma's voor scholen, programma's voor specifieke doelgroepen als slechtzienden of ouderen, de *Groninger Museum X ELJA Foundation Museum Tour* voor kinderen in de provincie Groningen en andere evenementen. Daarmee spant het Groninger Museum zich voortdurend in om toegankelijk te zijn én blijven voor alle Groningers en vele anderen.

BEWUSTWORDING EN REFLECTIE

Het Groninger Museum past de acht principes van de *Governance Code Cultuur 2019* toe, waarmee de gangbare standaarden voor goed bestuur en toezicht worden gevolgd. Deze standaarden gaan over het proces van besturing, beleid, besluitvorming, uitvoering, toezicht en verantwoording. Het biedt bovendien hulp om bewust te reflecteren op vragen als 'Hoe doen we het?' en 'Waarom doen we het zo?'.

De acht principes uit de *Governance Code Cultuur 2019* zijn door het museum verder uitgewerkt. Het Groninger Museum is een lerende organisatie. De principes uit de code worden daarom constant gemonitord en geoptimaliseerd voor verbeterde toepassing. Dat gaat in constructieve samenwerking met de raad van toezicht en de medezeggenschap.

De organisatie werd in 2022 gescreend op basis van acht principes van de code. De uitkomsten daarvan zijn destijds besproken met de raad van toezicht en op basis daarvan is de directie in 2023 aan de slag gegaan met de implementatie van adviezen. Op de website van het Groninger Museum is de wijze waarop de *Governance Code Cultuur 2019* wordt toegepast inzichtelijk gemaakt.

De raad van toezicht beoordeelt jaarlijks in welk opzicht zijn leden behoefte hebben aan verdieping en verbreding van hun kennis. Deze jaarlijkse toets moet een plek in de jaarplanning krijgen. Dat leidde onder andere tot de jaarlijkse beleidsdag voor de raad van toezicht en de directie, waarmee het Groninger Museum in 2022 startte.
Het proces voor de totstandkoming van het jaarverslag werd geoptimaliseerd. Voor verantwoording wordt sinds 2021 een andere opzet gekozen en in 2022 is de planning verbeterd. In 2023 werd strakker op planning gestuurd en het proces van verantwoording verder geoptimaliseerd.

De jaarplanner voor het agenderen van de juiste stukken op het juiste moment in de raad van toezicht werd geoptimaliseerd.

RAAD VAN TOEZICHT

De raad van toezicht van het Groninger Museum houdt zich aan het bestuursreglement. Hierin staat onder meer hoe tussen de directie en de RvT-taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden zijn verdeeld en hoe de raad van toezicht haar rol als toezichthouder en werkgever invult.

Bij haar samenstelling streeft de raad van toezicht naar een breed scala van deskundigheden uit verschillende sectoren, als financiën, onderwijs en wetenschap, digitalisering, diversiteit en inclusie, historie, kunst en vormgeving en design. De samenstelling en of deze nog voldoet aan de eisen van de (uitdagingen van) de organisatie is onderdeel van de jaarlijkse zelfevaluatie. Nieuw toegetreden leden maken kennis met de organisatie door onder andere het bezoeken van het museum, kennismakingsgesprekken met een brede vertegenwoordiging van de organisatie en het inlezen in de materie aan de hand van verschillende documenten, bijvoorbeeld het beleidsplan, jaarverslagen en bestuursrapportages.

De taken van de raad van toezicht zijn verdeeld onder de leden. Financiën is ondergebracht bij de auditcommissie. In deze commissie worden onder andere de jaarrekening, managementletter en het accountantsverslag geagendeerd en besproken. Daarnaast is er een remuneratiecommissie die zich onder andere bezighoudt met het aanstellen van nieuwe (directie)leden.

De RvT vergadert volgens vastgesteld schema: tenminste twee keer per jaar, voor het goedkeuren van jaarplan en begroting en voor de vaststelling van jaarverslag en jaarrekening. In de praktijk vergadert de raad van toezicht vijf keer en er is een beleidsdag. Voorafgaand aan een vergadering is er een vergadering van de auditcommissie. De vergaderingen van de remuneratiecommissie hangen samen met de jaargesprekken van de directie en eventuele vacatures in de raad van toezicht of directie.

Voor elke vergadering met de raad van toezicht levert de directie een bestuursrapportage. Deze wijze van overleg en het delen van informatie werd in 2021 met succes ingevoerd en is – na meerdere wijzigingen in de samenstelling van de RvT – nog altijd standaard praktijk. In deze bestuursrapportage worden actuele landelijke en regionale ontwikkelingen, de beleid- en begrotingscyclus (meerjarenbeleid, jaarplan, managementinformatie en jaarverslag), HR-informatie als verzuim, ontwikkelingen en vacatures, middelenmanagement (facilitair, financiën, ICT), input vanuit afdelingen Presentaties, Participatie & Educatie, Communicatie en Beveiliging en informatie over contacten met stakeholders meegenomen. Daarnaast krijgt de raad van toezicht voor iedere vergadering een financiële rapportage.

Minimaal één keer per jaar overlegt de raad van toezicht met de verantwoordelijk wethouder van de Gemeente Groningen en de verantwoordelijk Gedeputeerde van de Provincie Groningen. Daarnaast voeren zij één- of tweemaal overleg met de ondernemingsraad van het Groninger Museum. In 2023 werd ook het Artikel-24-overleg ingevoerd, een gesprek tussen de ondernemingsraad en de directie, waarbij een vertegenwoordiging van de raad van toezicht aanschuift als toehoorder. In het voorjaar worden daarin de strategie en de algemene ontwikkeling van het museum besproken. In het najaar staat de financiële stand van zaken op de agenda. Deze overleggen zijn ingevoerd in het kader van transparantie en betrokkenheid van de ondernemingsraad, ook ten behoeve van de *Fair Practice Code*.

Onderdeel van onafhankelijk en integer handelen is alertheid op belangenverstrengeling. Leden van het bestuur, zowel raad van toezicht als directie, aanvaarden niet zonder meer nevenfuncties als deze de belangen van de organisatie zouden kunnen raken. Er zijn in 2023 geen gevallen van belangenverstrengelingen geconstateerd en evenmin is sprake van significante zakelijke transacties tussen het Groninger Museum en de leden van de raad van toezicht en directie.

DE DIRECTIE

De directie van het Groninger Museum is verantwoordelijk voor de algemene en dagelijkse leiding, het functioneren en de resultaten van de organisatie. De directie streeft naar goed werkgeverschap door zich te houden aan de actuele CAO, het organiseren van een goed functionerende Ondernemingsraad, het faciliteren van persoonlijke ontwikkeling van medewerkers en het zorgen voor een veilige werkomgeving. De laatste jaren gaat bijzondere aandacht uit naar de cultuur waarin die veilige werkomgeving wordt gecreëerd. Voor deze omgeving zorgen alle medewerkers met elkaar en zijn zij met elkaar verantwoordelijk voor. De directie draagt daaraan bij door een voorbeeldfunctie aan te nemen en de faciliteiten die daarvoor nodig zijn te verzorgen.

Eigen ontwikkeling neemt de directie erg serieus. Door het volgen van trainingen en deelnemen aan bijeenkomsten geeft de directie vorm aan professionele ontwikkeling. Ook evalueert de raad van toezicht regelmatig de noodzakelijk geachte deskundigheidsbevordering. Daarnaast haalt de directie feedback op uit de organisatie over het functioneren. Het medewerkersonderzoek, dat niet jaarlijks maar wel op regelmatige basis wordt gehouden, neemt daarin een belangrijke plaats. De uitkomsten daarvan neemt de directie wat betreft het eigen functioneren en die van de organisatie ter harte.

In het kader van risicobeheersing en controle is er risicomanagement ingesteld. De risicoanalyse en de te nemen respectievelijk genomen maatregelen worden periodiek besproken met de raad van toezicht en het managementteam van het Groninger Museum. Waar nodig wordt bijgestuurd.

MEDEWERKERS

Het Groninger Museum heeft een externe vertrouwenspersoon aangesteld. Jaarlijks voert de directie een evaluatiegesprek met diegene. Sinds 2023 schuift daarbij ook de voorzitter van de ondernemingsraad aan op uitnodiging van de directie, in het kader van transparantie in de organisatie. Ook stelde het Groninger Museum al in 2020 een beleid ter voorkoming van ongewenste omgangsvormen en een klokkenluidersregeling op, waartoe alle medewerkers toegang toe hebben.

Zowel de *Code Diversiteit & Inclusie* als de *Fair Practice Code* zijn door het Groninger Museum geïmplementeerd. In geval van de laatste is dat al een aantal jaren het geval. Het Groninger Museum deed destijds mee aan de *pilot* van deze code in de museale sector en voerde het daarna blijvend in als onderdeel van de bedrijfsvoering. In dit hoofdstuk komt uitleg van beiden verderop aan de orde.

Code Diversiteit & Inclusie

Het Groninger Museum omarmt de *Code Diversiteit en Inclusie*. De code wordt toegepast en getoetst binnen de 4 P's: programma, publiek, personeel en partners. Het museum is van de gemeenschap, van iedereen, dus het uitgangspunt is dat het Groninger Museum een zo breed mogelijke groep mensen bereikt en bindt.

PROGRAMMA

De in 2023 opgerichte werkgroep *Bitterzoet Erfgoed*, die voortkomt uit de in 2022 door het Groninger Museum geinitieerde gelijknamige culturele manifestatie, werkte afgelopen jaar aan de realisatie van de viering van Keti Koti. 2023 was een bijzonder jaar: een jaar waarin werd herdacht dat 150 jaar geleden Nederland de slavernij officieel afschafte. Onderdeel van deze viering waren onder meer de *Unframed Tours* door het museum. Deze rondleidingen bieden een vernieuwde kijk op werken uit de collectie van het Groninger Museum, specifiek met aandacht voor de doorwerking van de effecten van slavernij.

Ter voorbereiding op de *Kinderbiënnale* in 2024 met het thema '*A Better Place*', wierf het Groninger Museum in 2023 kinderambassadeurs uit de hele provincie Groningen. De groep van ruim 60 kinderen met uiteenlopende achtergronden, volgde verschillende workshops en was actief betrokken bij de organisatie van de *Kinderbiënnale*. Bij het inhoudelijk vormgeven van deze tweejaarlijks terugkerende tentoonstelling in het museum was het uitgangspunt diversiteit. Met nationale en internationale kunstenaars met sterk uiteenlopend werk kiest het Groninger Museum ervoor om deze diversiteit in de komende *Kinderbiënnale* groot tentoon te stellen.

PUBLIEK

Door te blijven inzetten op (vernieuwende) programma's voor specifieke doelgroepen, zoals doven en slechthorenden of mensen met Alzheimer en het faciliteren van prikkelarme openstellingen, draagt het Groninger Museum bij aan het omarmen van diversiteit en inclusie. Voor personen die blind of slechtziend zijn liet het museum in 2023 een aantal 3D-objecten maken van het eigenzinnige gebouw: de totem die op de Museumbrug staat en een van de schilddragende leeuwen die te vinden zijn op de onderbouw bij het Starckpaviljoen. Door het tastbaar maken van wat publiek – in de breedste zin van het woord – ervaart in het museum, vergroot het Groninger Museum de drempelverlagende en (meer) inclusieve beleving van het museum.

In de strijd tegen eenzaamheid startte het museum in 2023 met de *Museum Shuttle*, een programma waarbij mensen uit stad en provincie Groningen van huis worden opgehaald, een interactieve middag beleven in het Groninger Museum en weer thuisgebracht worden.

DE DRIE CODES

Het doel is om mensen door middel van kunst (meer) met elkaar in contact te brengen. Het geeft bovendien een (nog) breder publiek toegang tot het Groninger Museum, door op een laagdrempelige manier een doelgroep naar het museum te halen die daar doorgaans vrijwel niet komt.

PERSONEEL

In 2023 werken de verschillende afdelingen van het Groninger Museum verder aan de door de werkgroep *Diversiteit & Inclusie* gestelde doelen. Deze doelen werden opgesteld aan de hand van de 4 P's. Een voorbeeld daarvan is inclusief beeld- en taalgebruik, dat inmiddels standaard praktijk is in alle uitingen van het Groninger Museum. Dat zorgt voor herkenbaarheid bij zowel het personeel als het publiek.

De werkgroep trof daarnaast voorbereidingen om de vernieuwde *Scan Diversiteit & Inclusie* toe te passen op de organisatie. Deze scan werd eind 2023 uitgevoerd. Aan het begin van 2024 komt de werkgroep opnieuw bij elkaar. Tijdens deze bijeenkomst bespreekt de werkgroep zowel de voortgang van de gestelde korte- als langetermijndoelen en worden plannen verder doorontwikkeld en bijgesteld indien nodig.

PARTNERS

Het bewust omgaan met diversiteit blijft voor zowel partners die het Groninger Museum facilitair ondersteunen als partners die betrokken zijn bij het primaire proces van collectiebeheer, collectiebehoud en tentoonstellingen gelden. Daarbij geldt nog altijd dat bij elke nieuwe samenwerking het Groninger Museum de afweging maakt in hoeverre dit *partnership* aan diversiteit en inclusie bijdraagt. Ook toetst het museum of de samenwerking in overeenstemming is met zijn doelstellingen op het gebied van diversiteit en inclusie. In 2023 werd daarop bovendien een aanvulling gedaan: in de inkoopvoorwaarden van het Groninger Museum is opgenomen dat een partner inzichtelijk maakt op welke manier invulling wordt gegeven aan het onderwerp.

Fair Practice Code

Het Groninger Museum hanteert de *Fair Practice Code* voor ondernemen en werken in de kunst, de cultuur en de creatieve industrie. In deze code zijn vijf kernwaarden opgenomen: solidariteit, diversiteit, duurzaamheid, vertrouwen en transparantie. Het Groninger Museum maakt deze kernwaarden op verschillende manieren waar.

SOLIDARITEIT

Het Groninger Museum beoogt een cultuur waarin medewerkers samenwerken, trots zijn op de organisatie waarvoor ze werken en elkaar versterken en ondersteunen door het samen met elkaar te doen. De organisatie van het museum is een platte organisatie met zo min mogelijk managementlagen. De stijl van leiderschap is coachend en dienend, waardoor er een onderling gevoel van solidariteit en verbondenheid ontstaat en waarin mensen binnen de organisatie in staat worden gesteld om hun werk goed en veilig te kunnen doen. De directie heeft daarin naast een faciliterende ook een voorbeeldrol.

TRANSPARANTIE

De directie van het Groninger Museum streeft naar een zo transparant mogelijke organisatie. Enerzijds is de positie van de Ondernemingsraad van het museum de afgelopen drie jaar steviger verankerd en is deze betrokken bij de ontwikkelingen in de organisatie. Anderzijds worden notulen van diverse overleggen op het interne netwerk gepubliceerd.

DUURZAAMHEID

Duurzaamheid neemt in de museale wereld een steeds grotere plek in. Ook voor het Groninger Museum is het een belangrijk onderwerp. De afgelopen jaren zette het museum verschillende stappen ten behoeve van duurzaamheid. Waaraan het nog enigszins ontbrak was structuur. Daarom werd in 2023 een nulmeting uitgevoerd. Hierdoor werd onder andere inzichtelijk waar al aanzienlijke stappen zijn gezet en op welke terreinen nog een verbeterslag mogelijk is. Bovendien trad coördinator Tentoonstellingen Fabiola Bierhoff toe tot de werkgroep Musea en Duurzaamheid van de Museumvereniging. Meer over de actuele stand van zaken over duurzaamheid en het Groninger Museum is te lezen op pagina 79.

DIVERSITEIT

Door de *Code Diversiteit & Inclusie* te omarmen en deze te implementeren, streeft het Groninger Museum naar een diverse organisatie. De organisatie, haar tentoonstellingen en evenementen moeten een goede vertegenwoordiging en daarmee een afspiegeling zijn van de samenleving in de provincie Groningen, met al haar verschillende mensen. Deze *couleur locale* is het uitgangspunt voor diversiteit in het Groninger Museum. Zo ontstonden in 2023 bijvoorbeeld Queertours en de werkgroep rondom *Bitterzoet Erfgoed*, de manifestatie over het slavernijverleden van Groningen. Het Groninger Museum wordt in deze werkgroep onder andere vertegenwoordigd door nazaten van tot slaaf gemaakten, waarbij ook buiten de organisatie is gekeken naar de juiste samenstelling van mensen in deze groep.

VERTROUWEN

Zeggen wat je doet en doen wat je zegt: dat motto leeft het Groninger Museum voor. De directie stelt zichzelf ten doel om hierin een voorbeeldfunctie te nemen. Transparantie over processen draagt eraan bij om het vertrouwen van de organisatie in de dagelijkse leiding te behouden en versterken.

Het Groninger Museum vindt een goed functionerende Ondernemingsraad bovendien erg belangrijk. Aanbevelingen worden ter harte genomen en betreffende afdelingen betrokken bij het verbeteren van de organisatie. Medewerkers en directie van het Groninger Museum delen daarin een wederzijdse verantwoordelijkheid.

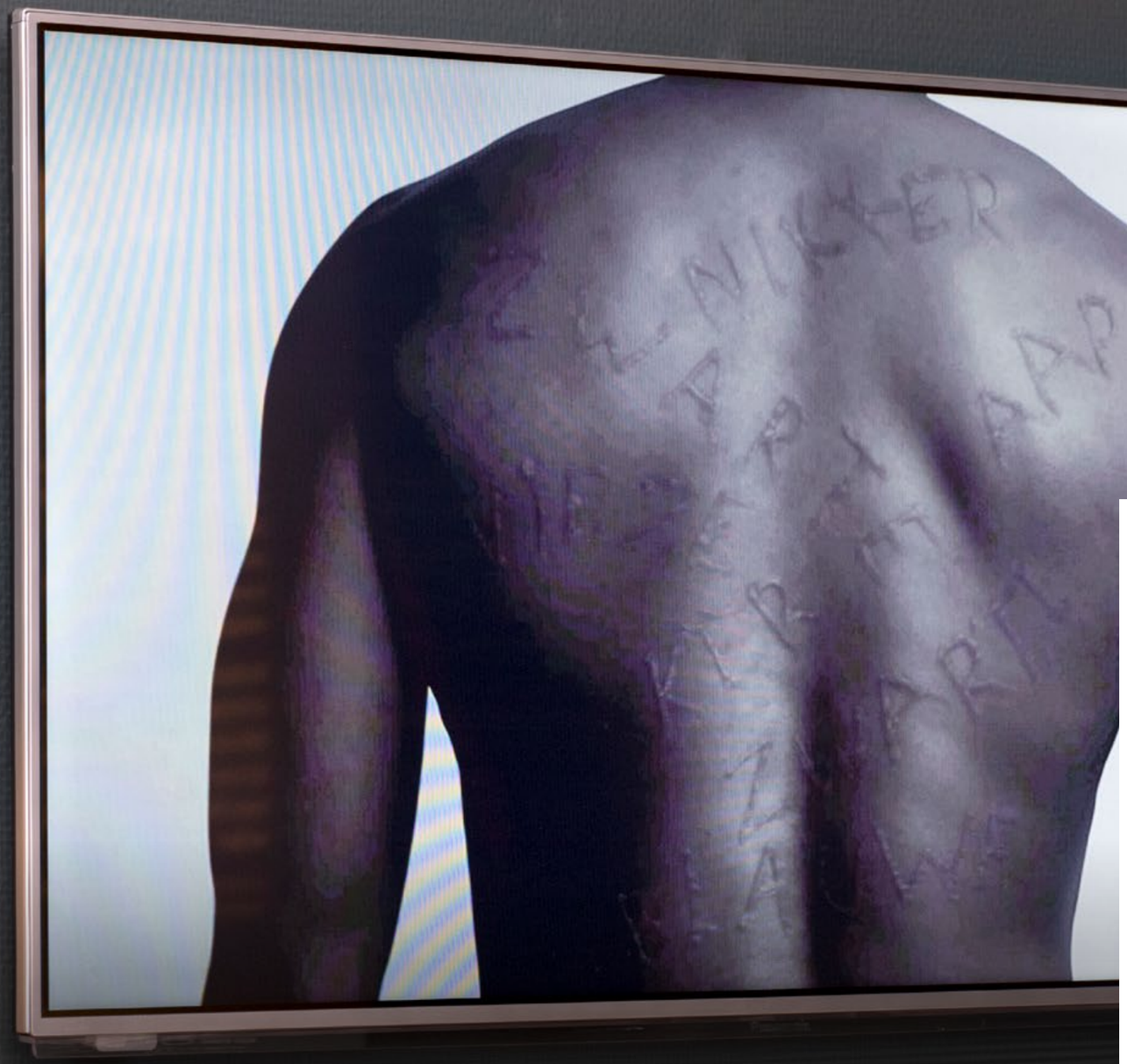

Faisel Saro (Willemstad 1974), Keloïd, 2021, Still uit korte film

KETI KOTI GRONINGEN

Door de in 2022 georganiseerde culturele manifestatie *Bitterzoet Erfgoed*, over de sporen van het slavernijverleden van Groningen, ontstond een informeel samenwerkingsverband dat voor het eerst op grotere schaal met meerdere locaties een Keti Koti-viering in Groningen organiseerde. Naar aanleiding van het succes van deze viering besloten de deelnemende partijen in 2023 om de samenwerking voort te zetten.

Keti Koti Groningen wil met voorstellingen en artistieke programma's bewustwording creëren over ons slavernijverleden. De ambitie is om daarmee de betekenis van de landelijke herdenking te verdiepen en de bekendheid te vergroten.

Voor de Keti Koti-viering in 2023 werd een werkgroep opgericht, uit onafhankelijke leden en leden die werkzaam zijn voor deelnemende organisaties. De samenstelling is divers in culturele achtergrond en expertise. De meeste leden zijn nazaten van de voormalige koloniën. Zij ontwikkelden gezamenlijk een afgestemde, succesvolle programmering voor de viering.

Het samenwerkingsverband bestond in 2023 uit de volgende leden:
Akerk Groningen, Dia di Tula Groningen, Discriminatie Meldpunt Groningen, Groninger Museum, Kwaku Soccer Evenement Groningen, Museum aan de A, Noorderpoort, Noordstaat, Pittig Gekruid, SPOT en Theater De Steeg.

RAAD VAN TOEZICHT

VAN DE STICHTING GRONINGER MUSEUM VOOR STAD EN LANDE EN HET BESTUUR VAN DE STICHTING KUNSTBEZIT EN OUDHEDEN GRONINGER MUSEUM

De raad van toezicht houdt toezicht op de directie en de algemene zaken binnen het Groninger Museum. De raad stelt het beleid van het museum vast, ziet toe op de uitvoering ervan, fungeert als klankbord en geeft advies. Hiernaast wordt toezicht gehouden op de financiële huishouding van het museum. De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het goedkeuren van de begroting en jaarstukken.

De taken en bevoegdheden van de raad van toezicht, zoals vastgelegd in de statuten, stemmen overeen met de bepalingen van de *Governance Code Cultuur*. Daarnaast vervult de raad de werkgeversrol ten aanzien van de directie.

De directie heeft, naast de vergaderingen met de raad van toezicht, contact met de individuele leden van de raad van toezicht-, die op actieve wijze adviezen verstrekken. Dit is met regelmaat aan de orde geweest.

Overleg

De raad van toezicht van de Stichting Groninger Museum voor Stad en Lande vergaderde in 2023 zeven keer. De auditcommissie van de Stichting Groninger Museum voor Stad en Lande vergaderde negen keer digitaal. Het bestuur van de Stichting Kunstbezit en Oudheden Groninger Museum kwam drie keer voor overleg bijeen. In november hielden raad van toezicht en directie een beleidsdag.

De onderwerpen die onder andere zijn besproken: de jaarrekening, het jaarverslag, de financiële voortgang, de beleidsdoelstellingen, het medewerkersonderzoek, de terugkomst van het geroofde schilderij *De Lentetuin* van Van Gogh, de ondernemingsraad, diversiteit en inclusie, de Gouden Toren, de zorg voor het depot(beheer), sponsorbeleid en fondsenwerving, communicatie, dataveiligheid en cybersecurity en de samenwerking met het Museum aan de A.

Een vertegenwoordiging van de raad van toezicht sprak een aantal keren met de ondernemingsraad.

De jaarlijkse ontmoeting van de raad van toezicht met Kirsten de Wrede, wethouder Cultuur van de gemeente Groningen, en Tjeerd van Dekken, gedeputeerde Cultuur van de Provincie Groningen vond op 24 november plaats.

Buiten de vergaderingen is er frequent contact tussen leden van de raad van toezicht en de directie. Minimaal eenmaal per jaar vergadert de raad van toezicht zonder directie.
Tijdens deze vergadering wordt in ieder geval gesproken over het eigen functioneren en de relatie met de directie.

Commissies

AUDITCOMMISSIE

De Auditcommissie wordt gevormd door drie leden van de raad van toezicht. In de auditcommissie worden de kwartaalrapportages en risicoparagrafen besproken. Dit jaar is aandacht geweest voor de begrotingen en de bevindingen van de accountant, de Europese aanbestedingsregels en Algemene Verordening Gegevensbescherming. De accountant was aanwezig bij vijf van de negen vergaderingen van de auditcommissie.

REMUNERATIECOMMISSIE

De remuneratiecommissie bestaande uit drie leden van de raad van toezicht, bespreekt met de directie het functioneren en de wijze van uitvoering van taken.

Samenstelling

De samenstelling (peildatum 31 december 2023) van de raad van toezicht is als volgt:

JACQUES WALLAGE (VOORZITTER)

Nevenfuncties:
+ Lid bestuur Stichting Rookpreventie Jeugd, Amsterdam
+ Gasthoogleraar Rijksuniversiteit Groningen
+ Voorzitter van het Bijzondere Momenten Fonds van PostNL (onbezoldigd)

CATHY JAGER

+ Hoofd Bureau Collecties & Tentoonstellingen van het Rijksmuseum Amsterdam

Nevenfunctie:
+ Lid raad van toezicht Museum Speeklok, Utrecht

AGNES KOOPS-AUKES

+ Voorzitter raad van bestuur van PwC Nederland N.V.

SANDER PRINSEN

+ Adviseur Move Fast Ventures

Nevenfuncties:
+ Lid raad van commissarissen N.V. NOM
+ Lid bestuur Jeugdfonds Sport en Cultuur Drenthe

PROF. DR. ELMER STERKEN

+ Hoogleraar Monetaire Economie, Rijksuniversiteit Groningen
+ Speciaal Adviseur van het college van bestuur van de Rijksuniversiteit Groningen

Nevenfuncties:
+ Decaan Honours College, Rijksuniversiteit Groningen
+ Voorzitter Beleggingscommissie MM Funds AEGON Asset Management
+ Voorzitter raad van toezicht Universiteit voor Humanistiek
+ Lid Centrale Plancommissie Centraal Planbureau
+ Lid Council University of Tartu
+ Secretaris-penningmeester Stichting Nicolaas Muleriusfonds
+ Lid raad van toezicht Erasmus Universiteit Rotterdam

CHARLOTTE WEKKER

+ Hogeschooldocent ‘Samenlevingsopbouw’ Sociale Studies, Hanzehogeschool Groningen
+ Adviseur inclusie en diversiteit College Hanzehogeschool
+ Eigenaar Familiekracht@Work
+ PhD-betrekking, Rijksuniversiteit Groningen

FINANCIEEL VERSLAG

Statutaire namen

+ Stichting Groninger Museum voor Stad en Lande
+ Stichting Kunstbezit en Oudheden Groninger Museum

Vestigingsplaats

+ Stichting Groninger Museum voor Stad en Lande: Groningen, KvK-nummer 02058065
+ Stichting Kunstbezit en Oudheden Groninger Museum: Groningen, KvK-nummer 41013490

Rechtsvorm

+ Groninger Museum: stichting
+ Kunstbezit en Oudheden: stichting

ANBI

Zowel de Stichting Groninger Museum voor Stad en Lande als de Stichting Kunstbezit en Oudheden Groninger Museum zijn bij de Belastingdienst aangemerkt als culturele ANBI's (algemeen nut beogende instellingen). De Stichting Groninger Museum voor Stad en Lande is ingeschreven onder RSIN-nummer 2890653. De Stichting Kunstbezit en Oudheden is ingeschreven onder RSIN-nummer 805224178.

Geconsolideerde begroting 2023

De begrotingen 2023 van Stichting Groninger Museum en Stichting Kunstbezit en Oudheden Groninger Museum laten de volgende begrote resultaten zien:

Begroot resultaat Stichting Groninger Museum 2023	€	-97.208
Begroot resultaat Stichting Kunstbezit en Oudheden 2023	€	-29.265
Geconsolideerd begroot resultaat over 2023	€	-126.473

Resultaat 2023

De geconsolideerde rekening over 2023 laat de volgende resultaten zien:

Resultaat Stichting Groninger Museum 2023	€	-67.655
Resultaat Stichting Kunstbezit en Oudheden 2023	€	-30.084
Geconsolideerd resultaat over 2023	€	-97.739

Toelichting resultaat 2023: bladzijde 89

De jaarrekening 2023 is opgesteld volgens het 'Handboek verantwoording cultuursubsidies instellingen 2021-2024'

Het resultaat over 2023 is als volgt tot stand gekomen (EUR x 1.000):

Geconsolideerde rekening 2023

EIGEN INKOMSTEN	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022
Kaartverkoop	2.755	3.272	1.053
Overige publieksinkomsten	472	390	212
Publieksinkomsten buitenland	0	0	32
Totaal publieksinkomsten	**3.227**	**3.662**	**1.298**
Sponsorinkomsten	7	83	167
Overige directe inkomsten	67	20	194
Totaal directe inkomsten	**74**	**103**	**361**
Indirecte inkomsten	**108**	**259**	**105**
Private middelen particulieren	78	48	103
Private middelen private fondsen	304	448	348
Private middelen goede doelen	512	550	554
Totaal bijdragen private middelen	**894**	**1.046**	**1.005**
Totaal eigen inkomsten	**4.303**	**5.070**	**2.768**
SUBSIDIES			
OCW specifieke publieksactiviteiten	70	287	0
Structureel provincie Groningen	1.283	1.217	1.184
Structureel gemeente Groningen	4.009	4.009	3.854
Structureel publieke subsidie overig	442	442	442
Incidentele publieke subsidies	1.005	121	398
Totaal subsidies	**6.810**	6.076	5.879
Totale baten	**11.113**	**11.146**	**8.647**
LASTEN			
Personeelslasten	4.425	4.306	4.154
Huisvestingslasten	2.333	2.064	1.722
Afschrijvingen	290	243	284
Aankopen	199	384	226
Overige bedrijfskosten	3.937	4.245	2.804
Totale lasten	**11.184**	**11.242**	**9.190**
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	-71	-96	-543
Saldo rentebaten en rentelasten	-26	-30	-33
EXPLOITATIERESULTAAT	**-98**	**-126**	**-575**

Resultaat

Het Groninger Museum heeft in 2023 fors meer bezoekers mogen verwelkomen dan in de voorgaande jaren, en nagenoeg evenveel als begroot. Helaas is de samenstelling van die bezoekers wezenlijk anders geweest dan we hadden verwacht, waarbij met name het aantal gratis bezoekers veel hoger lag. Als gevolg daarvan zijn de inkomsten uit ticketverkopen veel lager dan begroot en kwam de omzet ongeveer €560.000 lager uit.

Daarnaast werd het museum in 2023 geconfronteerd met forse prijsstijgingen. Dit was het meest extreem op het gebied van energie waar we zowel voor het museum als voor het depot extreem veel meer moesten betalen dan begroot (respectievelijk ongeveer € 250.000 & € 140.000).

De prijsstijgingen hadden ook gevolgen voor de algemene bedrijfskosten, waar we over diverse kostenposten ongeveer € 225.000 aan extra lasten hadden.

Dat al deze tegenvallers niet hebben geresulteerd in een groter verlies is met name te danken aan de voortvarende steun van de gemeente en provincie die gezamenlijk bijna € 900.000 aan incidentele steun hebben toegekend als ondersteuning voor de gestegen energielasten en prijsstijgingen.

Ontwikkelingen 2024

Voor de begroting van 2024 hebben we rekening gehouden met minder bezoekers en de gewijzigde bezoekersmix over het afgelopen jaar. Als gevolg daarvan is de verwachte opbrengst uit ticketverkopen lager dan in 2023.

We verwachten in 2024 ook een verdere verhoging van de loonkosten als gevolg van nieuwe cao-onderhandelingen.

Naar verwachting zijn de energiekosten in 2024 lager dan in 2023.

Geconsolideerde balans 2023

		2023		2022
VASTE ACTIVA				
Immateriële vaste activa	0		8	
Materiële vaste activa	1.689		1.847	
		1.689		**1.855**
Vaste activa				
VLOTTENDE ACTIVA				
Voorraden	94		140	
Vorderingen	689		1.126	
Overlopende activa	272		1.126	
Liquide middelen	1.169		2.866	
		2.225		5.258
		3.915		**7.113**
EIGEN VERMOGEN				
Algemene reserve	-434		-336	
Bestemmingsreserve	252		2.752	
Bestemmingsfondsen	962		962	
		780		3.378
Voorziening intern onderhoud	451		492	
Overige voorzieningen	23		62	
		474		554
Langlopende schulden				
Langlopende schulden	309		411	
		309		411
Kortlopende schulden				
Overige kortlopende schulden	2.351		2.770	
		2.351		2.770
		3.915		**7.113**

Geconsolideerde begroting 2024

EIGEN INKOMSTEN	Begroting 2024	Rekening 2023	Rekening 2022
Kaartverkoop	1.627	2.755	1.053
Overige publieksinkomsten	133	472	212
Publieksinkomsten buitenland	0	0	32
Totaal publieksinkomsten	**1.760**	**3.227**	1.298
Sponsorinkomsten	10	7	167
Overige directe inkomsten	63	67	194
Totaal directe inkomsten	**73**	74	361
Indirecte inkomsten	**120**	**108**	105
Private middelen particulieren	35	78	103
Private middelen private fondsen	803	304	348
Private middelen goede doelen	510	512	554
Totaal bijdragen private middelen	**1.348**	894	**1.005**
Totaal eigen inkomsten	**3.301**	**4.303**	**2.768**
SUBSIDIES			
OCW regeling specifieke publieksactiviteiten	327	70	0
Structureel provincie Groningen	1.199	1.283	1.184
Structureel gemeente Groningen	4.317	4.009	3.854
Structureel publieke subsidie overig	445	442	442
Incidentele publieke subsidies	0	1.005	398
Totaal subsidies	**6.288**	**6.810**	**5.879**
Totale baten	**9.589**	**11.113**	**8.647**
LASTEN			
Personeelslasten	4.529	4.425	4.154
Huisvestingslasten	1.941	2.333	1.722
Afschrijvingen	290	290	284
Aankopen	0	199	226
Overige bedrijfskosten	2.828	3.937	2.804
Totale lasten	**9.588**	**11.184**	**9.190**
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	1	-71	-543
Saldo rentebaten en rentelasten	-30	-26	-33
EXPLOITATIERESULTAAT	**-29**	**-98**	**-575**

Risicomanagement

Risicomanagement is een integraal onderdeel van het gevoerde beleid. De besproken risico's zijn onder andere het aantal bezoekers en de samenstelling daarvan, fraude, extreem weer en het risico van veranderende wet- en regelgeving.

De risicomatrix wordt jaarlijks door het managementteam geactualiseerd en met de raad van toezicht gedeeld.

Bezoldiging directie c.q. raad van toezicht

Andreas Blühm is algemeen directeur/bestuurder van de stichting, de bezoldiging ziet er als volgt uit:

	2023	2022
Aanvang en einde functievervulling	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband in fte	1,0	1,0
Dienstbetrekking	ja	ja
Beloning	€ 167.517	€ 167.626
Beloning betaalbaar op termijn	€ 33.003	€ 24.743
Totaal bezoldiging	€ 200.520	€ 192.369

Esther Moesker is zakelijk directeur/bestuurder van de stichting, de bezoldiging ziet er als volgt uit:

	2023	2022
Aanvang en einde functievervulling	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband in fte	1,0	1,0
Dienstbetrekking	ja	ja
Beloning	€ 116.228	€ 115.813
Beloning betaalbaar op termijn	€ 27.994	€ 22.596
Totaal bezoldiging	€ 144.222	€ 138.409

Het Groninger Museum valt onder de Wet Normering Topinkomens (WNT). De raad van toezicht houdt bij het vaststellen en aanpassen van de bezoldiging van het bestuur rekening met de maximumbeloning conform de WNT. Het individuele WNT-maximum is voor 2023 vastgesteld op € 233.000. De functies van voorzitter en van de leden van de raad van toezicht zijn onbezoldigd. Ze ontvangen een onbelaste vergoeding voor eventuele reis- en verblijfkosten. De bezoldiging van de directie staat in verhouding tot de omvang van de organisatie en de aard van de werkzaamheden. Het Groninger Museum is vanaf 1 juli 2017 aangesloten bij de Museum cao. Naast de hiervoor genoemde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2022 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Er zijn in 2022 geen ontslaguitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld of die in eerdere jaren op grond van de Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens (Wopt of WOPT) of WNT vermeld zijn of vermeld hadden moeten worden.

Continuïteit

De jaarrekening van het Groninger Museum is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. De afgelopen jaren zijn uitdagend geweest met een pandemie en andere oorzaken zoals inflatie en grote kostenstijgingen die bijdragen aan een onzekere situatie in onze maatschappij en daarmee voor een onzekere situatie voor het museum. Dit alles heeft sinds 2022 een groot negatief effect gehad op het eigen vermogen van het museum en daarmee op de financiële weerbaarheid.

In 2023 was er aandacht voor risicomanagement waaronder fraude-risico's en waren de bezoekersaantallen goed mede door het organiseren van twee blockbusters. Maar we zagen wel dat de bezoekersmix aan het veranderen was t.o.v. de voorgaande jaren. Het aantal volbetalende bezoekers neemt sterk af en bezoekers komen vaker binnen op een ticket met korting. Dat heeft effect op de inkomsten van het museum. Ondanks de zeer gewaardeerde extra steun van de gemeente en provincie maakt de stijging van kosten zoals arbeid, energie en materiaal dat vrijwel alle musea en zeker ook wij gedwongen om strengere keuzes te maken zowel in de programmering, activiteiten als in de bedrijfsvoering. Dat heeft geleid tot een kleinere begroting voor 2024 dan voorheen. Ondanks de gegaranderde plek in de culturele beleidsnotities van Gemeente en Provincie voor de periode 2021-2028 is de hoogte van de subsidie voor 2025 nog onduidelijk. Daarnaast hebben de resultaten van afgelopen jaren tot gevolg dat de financiële weerbaarheid van het museum niet op het niveau is dat we graag zouden willen.

Alles bij elkaar betekent dit dat wij een heroriëntatie en heroverweging op zowel programmering, activiteiten en bedrijfsvoering moeten maken. De keuzes die hierbij gemaakt worden zullen hun uitwerking vinden in 2024 en de meerjarenbegroting. Dat maakt dat wij voor 2024 een lagere begroting dan voorheen met een nul-resultaat hebben ingeboekt. Wij vinden dit gezien de omstandigheden een realistische begroting.

Qua liquiditeit voorzien we voor 2024 en 2025 een situatie die voldoende is, maar tegelijkertijd weinig speelruimte laat. Door strak op de uitgaven en inkomsten te sturen en terughoudend te zijn met grote investeringen gaan we er van uit dat we geen problemen hebben met de reguliere bedrijfsvoering. Deze aanscherping moet nog steeds bijdragen aan het behalen van de strategische doelstellingen t/m 2028 en financieel herstel heeft de hoogste prioriteit voor de komende periode. Het mogelijke herstel komt verder weg in de tijd te staan. Hetgeen een onwenselijke situatie is.

Als we kijken naar de activiteiten van het museum dan zitten de grootste risico's in de presentaties en de overhead. Kijkend naar kostensoorten dan zijn aan de kostenkant de personeelslasten, de huisvestingslasten en de presentatiekosten de posten met de meeste onzekerheid. Aan de inkomstenkant betreft dat vooral de inkomsten uit entreegelden (regulier en toeslag). Dat maakt dat wij ons de komende periode moeten bezinnen op onze projecten en kostenstructuur. Dit is een opdracht waar wij in 2024 verder mee aan de slag gaan.

Ondanks de uitdagingen en zorgen zien we zeker toekomstperspectief. Niet alleen voor de korte termijn maar ook voor de lange termijn. Een aangescherpte koers zal moeten bijdragen aan een toekomstbestendig museum. Dit vraagt van ons een heroriëntatie en heroverweging op zowel programmering, activiteiten en bedrijfsvoering. De keuzes die hierbij gemaakt worden zullen hun uitwerking vinden in de komende meerjarenbegroting. Voor de lange termijn betekent dat dat we jaarlijks een positieve exploitatie moeten realiseren.

Op basis hiervan, alsmede van de genomen maatregelen, is de jaarrekening opgesteld op basis van continuïteit.

EDU WASKOWSKY
MEI 2023 TOT HEDEN

COLOFON

TEKSTBIJDRAGEN

JEANINE BEKKER
LISSE DE BIE
FABIOLA BIERHOFF
METTINA BLEKER
ANDREAS BLÜHM
ANNETJE DE BOO
CHRISTINE VAN DER CINGEL
ANNET CUPEDO
ROB DIJKSTRA
ADEMIEK GERRITSMA
GEERTJE DE GROOT
HARM GROOTEN
SANNE HEESBEEN
ELLIS HENDRIKSEN
SASKIA VAN HIJUM
FEMKE HOGERDIJK
KARLIJN TER HORST
AFIENA VAN IJKEN
MARIA JAGER
HENK JELIJS
LIEUWE JONGSMA
EGGE KNOL
ESTHER MOESKER
MARIEKE OPGELDER
GEA SCHENK
RUUD SCHENK
KARINA SMRKOVSKY
MARLON STEENSMA
IRIS STEINMEIJER
ANNEKE SWITTERS
ALEX TJOELKER
HENNY TUINHOUT-DE LEEUW
FEIKO TUINSTRA
KIM VERMEULEN
JACQUES WALLAGE
JEANNET DE ZEEUW-SOMER

COÖRDINATIE

KARINA SMRKOVSKY
KARLIJN TER HORST

EINDREDACTIE

ANDREAS BLÜHM
KARLIJN TER HORST
ESTHER MOESKER
KARINA SMRKOVSKY

GRAFISCH ONTWERP

EEFJE KLEIJWEG
RUDO MENGE

FOTOGRAFIE

HEINZ AEBI
NIELS KNELIS
GEA SCHENK
SIESE VEENSTRA

COVERBEELD

VOORKANT:
GIANNI VERSACE RETROSPECTIVE
3-12-2022 T/M 7-5-2023

ACHTERKANT:
THE ART OF HIPGNOSIS
9-1-2023 T/M 14-5-2023

GRONINGER MUSEUM

MUSEUMEILAND 1
POSTBUS 90
9711 ME GRONINGEN
+31 (0)50 3666 555

De redactie heeft geprobeerd alle rechthebbenden van de afbeeldingen te achterhalen. Meent u dat u ten onrechte niet bent geraadpleegd en/of vermeld, neem dan contact op met het Groninger Museum: info@groningermuseum.nl

THE ART OF HIPGNOSIS
9-1-2023 T/M 14-5-2023